Թ. ՏԱՐԻ 2436 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 30 ՄԵՀԵԿԱՆ 4384 7 ՄԱՐՏ 1892 20 ՇԱԲԱՆ 1309 ՇԱԲԱԹ

40 ՓԱՐԱ.

Նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
առ Խմբագրութիւն
ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده ارهوك
غزته‌سى ادارەسنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան գանձական արծաթ 150
» » Վեցամսեայ » » 75
» » Եռամսեայ » » 40
Օտար երկիրներէ Տարեկան Ֆրանք 36
» » Վեցամսեայ 28
Ամէն Թուղթի վրայ ծանուցման տողը. Տարեկան Ծանուցում 3
Տուժանք ......Ղրշ. 50

Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ յօդուած գրութիւն ետ չի տրուիր.

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Արեւելքի Ներկայ համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէն, կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ յօդուածներ.

ՁԷՄԻՐԷ — Տ. Ա.
ԿԻՆԸ Ի. ԴԱՐՈՒՆ ՄԷՋ (Թալօնը) — ԺԻՒԼ ՍԻՄՕՆ
ՔԱՌԱՍՆՕՐԵԱՅ ՀԻՒՐԸ (Նորավէպ) — Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ
ՌՕՍԻՆԻ — Յ. Վ. ԱՃԷՄԵԱՆ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՔ
Սպասումը — Վ. ՄԱԼԷԶԵԱՆ
Հալքի — ԽԻԺ
ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՅԹՔ — ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՌՍԿԱՆԵԱՆ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ՄՇՈՅ ԴԱՇՏԻ ԳԻՒՂՕՐԷԻՑ — ՄՇԵՑԻ ՊԱՆԴՈՒԽՏ
ՏՆՏԵՍ. (Հայ աղջիկ) — ԷՄՄԱ

Կը յիշեցունենք «Արեւելք»ի ձեռքէ գնողներուն որ չմոռնան Ներկայ Թերթին հետ լրագրավաճառէն պահանջել նաեւ յաւելուածը որ անջատ Թուղթի վրայ տպուած է։ Ամբողջին գինը 40 փարա։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 7/19 ՄԱՐՏ 1892

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՄԵԾ ՊԱՀՈՑ ՎՐԱՅ
ԱՆԿԼԻՔԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՄԸ ՔԱՐՈԶԸ

Իբրեւ այլ և այլ նկատմամբ շահագրգիռ գրուած մը, ստորեւ մեր ընթերցողաց կը ներկայացնենք կոկիկ քարոզ մը, զոր Մեծ Պահոց առթիւ արտասանած է Վերապատուելի Տ. Բուինդարտ, վարդապետ աստուածաբանութեան և անկլիքան Եպիսկոպոս Թէնէսի Նահանգին Միացեալ Նահանգաց։

«Մեծ պահը Քրիստոսի առաջին դարերէն ի վեր ճանչուած հաստատութիւն մ՚է

«Շատ մը սխալներ կան Մեծ Պահոց վրայ։ Պահեցողութեան և անձնուրացութեան ժամանակ կը նկատուի, և իրօք ալ այնպէս է։ Բայց ամենն այդ չէ։ Մեզմէ շատեր որոշ գաղափար չունին այս սուրբ ժամանակամիջոցին վրայ։ Կը սխալինք եթէ կարծենք թէ Մեծ Պահքն ըստ արժանւոյն յարգած պիտի լինինք եթէ շատանանք նոյն միջոցին սովորականէն վար տեսակ կերակուր ուտելով, նուազ համեղ, նուազ սննդարար ուտեստ ճաշակելով։ Եկեղեցին կը պահանջէ որ այս եղանակիս մէջ իւր զաւակունք առ Տէր դառնան ի բոլոր սրտէ, պահեցողութեամբ, լալով, խոստովանելով, ապաշխարելով, որպէս զի թողութիւն ընդունին իրենց մեղաց։ Զատիկէն յառաջ պահեցողութիւնը շատ հին սովորութիւն է։ Յիշուած է Առաքելական կանոնաց մէջ, և Բ. և Գ. դարուց զանազան մատենագիրներէ։ Որոգինէս կը ծանուցանէ թէ Զատիկէն յառաջ 40 օր պահք կը բռնուէր։ Նիկիոյ ժողովոյն մէջ, յամին 325, այս քառասնօրեակ ընդունուած էր իբրեւ ամենուստ ճանչուած ժամանակ պահեցողութեան։ Թէ՛ Նիկիոյ և թէ Լաւոդիկէի (յամին 365) ժողովք կը յիշեն թէ Եկեղեցին ընդհանրապէս կը յարգէր Մեծ Պահքը։ Նախնական Եկեղեցւոյ յոյժ թանկագին մէկ ժառանգութիւնն է Մեծ Պահքն, և եթէ ի կիր առնունք որպէս պէտք է, օրհնութեանց աղբիւր մը կրնայ լինել մեր հոգւոյ համար։

Մեծ Պահը աղօթքի և ապաշխարութեան ժամանակ է

«Մեծ Պահոց մէջ Եկեղեցին սովորականէն աւելի բարեպաշտութիւն կը խնդրէ իւր զաւակներէ։ Եկեղեցին այս միջոցիս իւր պաշտամունքը կը բազմացնէ և աւելի հանդիսապէս կը կատարէ, մեր խորհուրդներն այս աշխարհի բաներէն վեր բարձրացնելու և փրկագործութեան սքանչելիքը դիտել տալու համար։ Եկեղեցին կ՚ակնկալէ որ Մեծ Պահոց մէջ ամեն օր իւր զաւակունք երկրպագեն Աստուծոյ Տան մէջ և աղօթեն որ նոր և ապաշխարող սիրտեր տայ իրենց։ Եկեղեցւոյն դիտումն է որ այս պահուս աշխարհային հաճոյքներէ ետ կենանք՝ Աստուծոյ հետ հաղորդակցելու համար, և Մեծ Պահոց մէջ մանաւանդ երկու բաներ մեր միշտ առջեւ պահենք, մեր մեղաւորութիւն և Քրիստոսի սրբութիւնը. մեր կարօտութիւն և Քրիստոսի բաւականութիւնը։ Մեր աղօթքներէն օգուտ քաղելու համար, պէտք է խնամով քննենք մեր խիղճ, յիշելով մեր անցեալ կեանք։

«Օրինակի համար, կեանքերնիս շրջաններու բաժնենք, ինչպէս մանկութիւն, պատանեկութիւն, երիտասարդութիւն։ Աչքի առջեւ բերենք Մկրտութեան միջոցին արտասանուած դաւանանքն ու խոստումնքն, և քննենք թէ ադոնց ո՛րչափ համապատասխան եղած է մեր կեանք։ Եւ կամ, առնունք Տասնաբանեայ պատուիրանը, մանաւանդ այն երկու գլխաւորներն, առ Աստուած մեր պարտաւորութիւն եւ առ դրացիս մեր պարտաւորութիւն, և տեսնենք թէ խղճի մօտ որքան գործադիր ե՞նք։ Այս աշխատութիւն օրեր և շաբաթներ կրնայ տեւել. բայց եթէ խնամով կատարուի, իրական յառաջդիմութիւն կը կացուցանէ մեր կենաց մէջ, ճշմարիտ դարձ մը առ Աստուած։ Այս խղճի քննութենէն յառաջ և յետոյ աղօթք պէտք է ընենք, ժամանակի եւ տեղւոյ մասին ուշադիր լինելով։ Տէրն մեր սովոր էր կանոնաւորապէս Ձիթենեաց լեռն ելնելու և աղօթելու։ Մեր բարեպաշտութեան համար տեղ մը պէտք է սահմանենք մեր տան մէջ իսկ, փոքրիկ սենեակ մը, կամ սենեկի մաս մը, մեր աղօթքը կերպիւ իւիք նուիրագործելով այն վայր։

Մեծ Պահը ժամանակ է պահեցողութեան

«Կան բարի մարդիկ որք կը կարծեն թէ առանց պահեցողութեան ալ կրնան աստուածահաճոյ կեանք մը վարել։ Կը սխալին։ Յիսուս Քրիստոս, որ քառասուն օր ծոմ պահեց, նոյն է երէկ, այսօր և յաւիտ. Իւր Եկեղեցին նոյն է, նոյն՝ իւր պաշտամունքով, իւր խորհրդովք, իւր քարոզութեամբ։ Շնորհաց նոյն միջոցներն ունի այսօր զոր ունէր ի սկզբան։ Պահեցողութեան մասին Տէրն մեր երկրաւորութեան մէջ թողած չէ ոչինչ. Բացորոշ պարտականութիւն մը կը նկատէ պահքն, և ըստ արժանւոյն պահք բռնելու համար պատուէրներ կուտայ մեզ։ Կ՚ըսէ. «Յորժամ պահիցէք, մի լինիք իբրեւ կեղծաւորքն»։ Ինքնին նոր պատուէր չի տար իւր աշակերտաց որ պահք բռնեն։ Գիտէ թէ պիտի բռնեն։ Զգուշացնէ. «Եթէ պահիցէք, մի լինիք իբրեւ կեղծաւորքն» այլ գիտնալով որ իւր աշակերտք պահք պիտի բռնեն, կ՚ըսէ թէ ինչպէս բռնելու են։ Ըստ այսմ քիչ յառաջ ըսած էր. «Յորժամ առնիցես ողորմութիւն», կամ «Յորժամ յաղօթս կայցես»։ Բնական բան մը համարուած է որ ընդունելի կերպիւ Աստուծոյ ծառայել փափաքողներ այս բաները պիտի ընեն իրենց կարողութեան և պատեհութեան համեմատ, ինքնակամ ինքնայօժար, առանց բռնաւ տարակուսանաց։ Եւ իբրեւ բարի օրինակ մեր առջեւ ունինք ամեն դարուց սուրբ մարդոց կեանքն, որք պահեցողութեամբ և հսկումներով ապաշխարած են։ Պարագայներ կրնան պատահիլ յորս պահեցողութիւնը խոհեմութիւն չլինի, մարդ ողորմութիւն տալիք բան չունենայ, և առանձինն աղօթելու հնար չգտնէ։ Եկեղեցին իմաստութեամբ կը թողու որ իւր զաւակունք ինքնին որոշեն թէ ո՛ր աստիճան անձնազոհութեան կրնայ ենթարկիլ իւրաքանչիւր ոք ըստ մասնաւոր հանգամանաց ուր կը գտնուի։ Եկեղեցին բացարձակ կանոններ չի յուցներ մեզ։ Կը պատուիրէ միայն թէ պահեցողութիւնն ապաշխարութեան միջոց է, և թէ այնչափ միայն յարգի է Աստուծոյ և իմաստուն մարդոց առջեւ որչափ նպաստէ հոգեւոր զարգացման։

«Եկեղեցին կը պատուիրէ նաև որ մեր ստացուածքէն ողորմութիւն տանք, սա միակ կանոնը դնելով առ այս որ ըստ չափու մեր կարողութեան գթած ըլլանք. եթէ շատ ունիս, առատօրէն տուր. եթէ քիչ ունիս, այդ քիչէն ուրախ սրտիւ տուր դէթ, որով բարի վարձք կը դիզես կարօտութեանդ օրուան համար։

«Պահեցողութեան համար ալ այս է Եկեղեցւոյ կանոնը։ Տարւոյն մէջ պահոց և ապաշխարութեան օրեր և եղանակներ սահմանուած են, յորս Եկեղեցին կը պահանջէ անձնազոհութեան բացառիկ չափ մը որ յարմարի մանաւորապէս նոյն աւուրց բացառիկ պաշտամանց։

Մեծ Պահը աշխարհային վայելքներէ և զբօսանքներէ հրաժարման ժամանակ է.

«Իրաւ, Քրիստոնեայք ամեն ժամանակ պէտք է իրենց քրիստոնէական կոչման արժանավայել վարք ու բարք ունենան, իբրեւ լուսոյ որդիք կենցաղավարելով։ Ամեն մկրտեալք հրաժարած են աշխարհէն, մարմնէն և սատանայէն, և ամեն ոք իրեն համար պէտք է որոշէ այն խնդիր թէ ո՛ր աստիճան կրնայ խառնուիլ աշխարհային վայելմանց։ Լաւ է սակայն միշտ ի մտի ունենալ Սրբոյն Բերնարդոսի խօսքն. «Ի՜նչ ամօթ փշերով պսակեալ Գլխու մը փափուկ անդամներն ըլլալ»։

«Այնու ամենայնիւ, մասնաւոր օրեր և ժամանակներ կան յորս Եկեղեցին որոշած է զի իւր զաւակունք մասնաւոր կերպիւ մը հրաժարին այս աշխարհի վայելքներէն՝ հանդերձեալ կենաց վրայ մտածելու համար։ Եւ Մեծ Պահք այդպիսի ժամանակ մ՚է. Միտ դրէք ապաշխարութեան սրտաշարժ եղանակներուն (շարականներուն) զորս եկեղեցական պաշտամունք կը հնչեցնեն այս միջոցիս, և ըսէ՛ք թէ այն հոգեզմայլ երգեցողութիւնները լսելնէդ, այն սրտաբուխ աղօթից մասնակցելնէդ անմիջապէս ետքը կրնա՞ք երթալ նետուիլ այն աշխարհիկ հաճոյից գիրկն յորմէ ազատուիլ կ՚ըղձային վայրկեան մը յառաջ։

Մեծ Պահը ողորմութեան տալու ժամանակ է.

«Ս. Օգոստինոս կ՚ըսէ. «Պահեցողութիւն առանց ողորմութեան է ճրագ առանց իւղոյ»։ Աստուած մեր նպաստից չի կարօտիր աղքատաց կարօտութիւնը լեցնելու, բայց ողորմածութիւնը պարտ կը դնէ մեր վրայ՝ մեր իսկ օգտին համար։ Ողորմութիւն տալը նոյնքան բարեպաշտութիւն է որքան աղօթքը. զի պաշտօն կը տանինք առ Քրիստոս երբ աղքատին պէտքը կը հոգանք։ Երբ աղքատաց կուտանք յանուն Յիսուսի Քրիստոսի, Աստուած առկօսիք ետ կուտայ մեզ. ի պատիւ իւր սրբած փշրանքն առատաձեռնութեամբ կը հատուցանէ. գաւաթ մը պաղ ջուրն իսկ անտես չառներ, և կը վարձատրէ. «Փոխ տայ Աստուծոյ որ ողորմի տնանկին, ըստ տրոց նորա հատուսցի նմա»։ Մեծ Պահոց մէջ, եթէ միջոցդ կը ներէ, եկեղեցւոյդ համար մասնաւոր նուէր մ՚ըրէ տաճարեցիդ ձեռօք։ Մարդ մը շատ լաւ ըսեր է. «Ինչ որ ծախսեցի անձիս համար, վատնուած է։ Ինչ որ խնայեցի, կորսուած է։ Ինչ որ ողորմութիւն տուի, այդ կայ և կը մնայ։»

«Ահա՛ պարզօրէն բացատրեցի թէ ինչպէս պէտք է վարուիք եթէ իրօք կը փափաքիք վայելել առատ օրհնութիւնները զորս կ՚ընծայէ Մեծ Պահք ամեն անոնց որք ըստ պատշաճի կը բռնեն զայն։ Այս շրջանիս մէջ մանաւանդ եկեղեցի յաճախեցէք կանոնաւորապէս. ձեր առանձնական աղօթից ալ հոգ տարէք. ուրախութեամբ ողորմութիւն տուէք. ձեր խիղճը քննեցէք արդարութեամբ. անձերնիդ տանջեցէք. ձեր մարմինը սանձահարեցէք, և հեռի կեցէք աշխարհի հաճոյքներէն ու վայելքներէն։ Խաչերնիդ կրեցէք ամեն օր։ Յիսուս, մեր սիրեցեալ Փրկիչ, խաչն ընտրեց, կրեց զայն, և մեռաւ անոր վրայ։ Եւ ո՛րչափ ծաղրելի հաւատք մը կը լինէր այն որ կրօնի ամեն հանգամանքները տար մեզ բաց ի նեղութիւններէն, որ այն կրօնին հիմնադիրը տառապանաց մէջ ներկայացնէր մեզ, և թոյլ տար որ աշխարհային վայելմանց փափուկ հանդերձներուն մէջ թաղուած անհոգ կեանք մը վարէին հետեւողք նոյն կրօնին։ Եթէ մարդասէրն Աստուած չէ վշտահարած զձեզ, դուք զձեզ խոշտանգելու, դուք ձեր մարմնական իղձերը սանձահարելու եղանակ մ՚ընտրեցէք։ Խոնարհութեամբ զսպեցէք մարմնոյ ցանկութիւնները։ Դիմամբ և յօժարամտութեամբ խոնարհեցուցէք անձերնիդ. սանձեցէք փառամոլ ձգտումնիդ։ Ամեն տեսակ տառապանաց արգահատելով, ձեր կարեկցեալ սիրտերն համակրութեան շարժեցէք. մեղմեցէք վիշտերը. ծառայեցէք վշտակրաց. օգնեցէք անոնց. յարգեցէք խեղճութիւնն ուր որ և որու վրայ որ տեսնէք։ Վիշտը Քրիստոսի մէկ նշխարն է աշխարհի վրայ. Մեծ Զարչարելոյն մէկ պատկերն է. «Վշտաց Մարդուն» մէկ նմանութիւնն է. Խաչին մէկ ստուերն է։ Սուրբ եւ պատկառելի բան մ՚է վիշտը։ Թո՛ղ այս շնորհաւոր Մեծ Պահք աւելի եւս մօտեցնէ զձեզ դէպ այն հոգեւոր անդորրութիւնն ու հանգիստն որ կայ և կը մնայ։ Թող այս սուրբ Մեծ Պահք իրական քայլ մ՚ըլլայ դէպ յերկինս, միջոց մ՚ըլլայ աճեցնելու և զարգացնելու զձեզ ի Նմանութիւն Քրիստոսի։»

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՓՈՔՐԻԿ ԽՆԴԻՐ ՄԸ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Հեռագիրն երեկ ծանոյց թէ Անգլիոյ արտաքին գործոց խորհրդականն յայտարարած է Երեսփ. ժողովոյ մէջ թէ անգլիացի Պարոնայց Փըրտիի ձերբակալումն յՕգէօյլ (մերձ ի Փարիզ) ծանր խնդրոյ մը կերպարան առած է և ծանուցագրերու փոխանակութիւն եղած է ընդ մէջ Անգլիոյ և Ֆրանսայի։

Ահաւասիկ այս դէպքին պարագայք.

Մարտ 6 շաբաթ օր Պ. Փըրտի, Քէմպրիճի Համալսարանէն շրջանաւարտ, իւր խորթ եղբօր՝ 14 ամեայ պատանւոյ մը հետ Օգէօյլի ձիարշաւը դիտելու վրայ էր, երբ Ֆրանսուհի մը բազմութեան մէջէն զինք ցուցնելով Ֆրանսայի ոստիկանի մը, կ՚ըսէ. «Ահա՛ այս երկու չարագործք կողոպտեցին զիս»։ Կը ձերբակալուին բազմութեան մէջ, և փութով կը տարուին մօտակայ պահականոց մը, ուր գիշերն անցունելու կը դատապարտին։ Պ. Փըրտի կ՚իմացնէ թէ ինք Կրանդ Օդէլ իջեւանած է, ուր իւր ո՛վ և ընկերական ինչ դիրքի տէր լինելը ցուցնող թուղթեր կրնան գտնուիլ, նաեւ չէքի տետրակ մը, ապացուցանող թէ ինք նիւթական կարողութեան տէր մարդ է միանգամայն։ Այս յայտարարութեանց կարեւորութիւն չտրուելով, երկուշաբթի Փարիզի փողոցներուն մէջէն կը տարուին ոստիկանութեան կեդրոնական բանտն, ըստ ընկալեալ սովորութեան իւր ձեռքեր ուրիշ չարագործի մը ձեռաց հետ կապուած, նմանապէս պատանւոյն ձեռքերը։ Մինչեւ հինգշաբթի չեն հարցաքննուիր, և մարդ չի դրկուիր ի Կրանդ Օդէլ։ Իրենց ո՛վ լինելն իմանալու համար ո՛ և է քննութիւն չի կատարուիր։ Բարեբախտաբար, թոյլ կը տրուի Պ. Փըրտիի յԱնգլիա նամակ գրելու։ Իւր բարեկամք եղելութիւնը կը ծանուցանեն անգլ. կառավարութեան, և անցեալ հինգշաբթի նոյն գործի վրայ Լորտ Սալզպըրիի կողմէ ծանուցագիր մը կուղղուի Փարիզի դեսպանատունը։ Պ. Փըրտիի ձերբակալումը նոյն պահուն դեսպանատան մէջ եւս իմացուելով, ձեռնարկներ եղած էին արձակման համար։ Չորս ցերեկ և գիշեր բանտի մէջ անցունելէն ետեւ, Պ. Փըրտի և կրտսերն Փըրտի առժամապէս կ՚արձակուին։ Բայց ուրբաթ օր կը հարկադրին կեդրոնական բանտը վերադառնալ՝ վերջնապէս արձակուելու համար, եւ յայնժամ իրենց ետ կը տրուին այն դրամ, ժամացոյցներ, գոհարեղէններ ու թուղթեր որք իրենց ձերբակալման միջոցին առնուած եւ պահուած էին։ Պ. Փըրտի կը գանգատի իւր կառավարութեան թէ զիրենք չարագործներուն քով պահեցին, չորս օր չորս գիշեր, թէեւ դիւրին էր հաստատել թէ կողոպտեալ կինը զիրենք իբրեւ բաւականաչափ մասնանիշ ընելով անձի սխալում մ՚ըրած էր պարզապէս։ Պ. Փըրտի կը գանգատի նաեւ թէ այն չորս օրուան մէջ բանտի սովորական ուտելիքը միայն տրուեցաւ իրենց, զոր բերան չէին կրնար դնել, եւ որ յաւելուն է, հասարակ եղեռնագործներու հետ զիրենք մարդաչափական պաշտօնարանը տանելով, հոն մերկացուցին զիրենք, և իրենց մարմնոյն չափերն առին, որպէս զի եթէ նորէն ոստիկանութեան ձեռքն իյնան՝ դիւրաւ ճանչուին։ Այսպէս կը գանգատին Պարոնայք Փըրտի, և այս է ահա այն դէպքն որոյ վրայ ծանուցագրերու փոխանակութեամբ կը բանակցին Լոնտոնի եւ Փարիզի կառավարութիւնք։ Անգլ. կառավարութիւնն հատուցում կը պահանջէ այս ձերբակալելոց համար։

—)(6)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

ՍԱՆՏՐԻՅԵՈՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԳՈՐԾԱՏԱՆ ՊԱՐԻԿԸ

Պլանշ պէտք չունէր այս խրատին։ Քրոջ պէս կը սիրէր զայն որուն ծնիլը տեսած էր, որ իր քով էր մեծցած և որուն վստահած էր՝ անգամ մը տունէն հաստատելէն ետքը, իր գործաւորուհիներուն վրայ իր ունեցած հեղինակութեան մէկ մասը։

Պլանշ, վստահալից և ուրիշներն իր անձին վրայ դատելով, ամենեւին միտքէն չէր անցուներ թէ յանձին Արմանտի ոսոխուհի մը ունէր որուն սիրտը, Ժուանվիլ-լը-Բոնի արկածէն ի վեր, կը կրծուէր նախանձութեան և գձուձ տենչանքի թոյնէն։

Այս ապերախտ աղջիկը, որուն համար Տիկ. Մելվիլ այնքան բան ըրած էր և տակաւին պատրաստ էր իր անձը նուիրելու, առակին այն օձն էր զոր գոգին մէջ տաքցուցած էր գիւղացին։

Ժինու աբբան, իր եղբօրաղջկան երանութեան պահապան հրեշտակը, մեկնած էր։

Մելվիլ ընտանիքն անմիջապէս զգաց անոր բացակայութիւնը։

Մեղրալուսինն անհետացաւ առաջին ամպերուն ետին։

Կաստոն տը Մելվիլ նոյն փութկոտութիւնը չունէր իր կնոջ մօտ, նոյն իսկ ցրտութիւն կը ցուցնէր, և քիչ քիչ, վաճառատան գործերով զբաղելէ կը դադրէր։

Ո՞ւր կ՚երթար Կաստոն։ Ինչի՞ կը վատնէր իր ժամանակը։ Կինն, ամենէն ազնիւ զգացմանց մէջ վիրաւորեալ, այդ բանը չէր հարցուներ նմա։ Լռիկ մնջիկ կը տառապէր, խնամով կը ծածկէր իր վիշտը, բայց դառնապէս կ՚ըսէր ինքնին. «Հօրեղբայրս և ես խաբուեցանք։»

Այլ եւս քիչ անգամ Պ. տը Մելվիլ կ՚երեւէր գործատանց մէջ և այն ատեն միայն կուգար երբ, գործաւորուհեաց մեկնումէն ետքը, գիտէր թէ պիտի հանդիպի Օր. Արմանտին և երբեմն Կապրիէլ Անկլատի միայն, այս վերջինը տակաւին իր պզտիկ սենեակը չելած՝ որ կը գտնուէր տան վերի յարկը։

Գործաւորուհիք ամուսնոյն ընթացքին փոփոխութիւնը շատ նշմարած չէին. բայց գուշակած էին կնոջ տառապանքն, առանց անոնց պատճառները գիտնալու։

Այս մասին, Օր. Արմանտ պիտի կրնար տեղեկութիւն տալ իր ընկերուհեաց և միեւնոյն ժամանակ, իրեն ի՛նչ ըլլալն ալ աղէկ մը հասկցունել անոնց։ Բայց Առաջինն ամենեւին տրամադիր չէր երեւէր այսպիսի գաղտնայայտութեանց։

Աշխատութեան այն օրն յորում կը սկսի մեր պատմութիւնը, Օր. Արմանտ յուզուած էր և անհամբերութեամբ գործաւորուհիները ճամբելու վայրկենին սպասելու երեւոյթ ունէր։

—Այս իրիկուն, ըսած էր, ժամը մինչեւ տասնևմէկ պիտի բանինք և ժամացոյցի առաջին հարուածին պիտի դադրեցնենք գործերնիս։

Ժամացոյցին սլաքը տակաւին որոշեալ ժամը չի ցուցուցած, Օր. Արմանտ, ակներեւ գոհունակութեան շարժմամբ մը գոչեց.

—Սթո՛փ։

Գործաւորուհիք անմիջապէս ծալլեցին իրենց գործերը և հեռացան՝ մտերիմ խումբակներ կազմելով։

Տիկ. Մելվիլ սովորութիւն ունէր պզտիկ սրահի մը մէջ կենալու, ուր, իր մայրական աչաց ներքեւ, Բոլ կը զուարճանար՝ նկարելով մինչեւ արեւամուտն։ Յաճախ, սենեկապանուհին ի զուր կը վատնէր իր պերճախօսութիւնը, պզտիկ մանչն ա՛յն ատեն միայն կը թողուր իր մատիտները և գունաւոր կապարեայները, երբ մայրն հաճէր անձամբ անկողին դնել զնա։

Ազնիւ մայրը տղուն սնարին մօտ կը մնար մինչեւ որ քնանար։

Այն ատեն միայն կը դառնար կը սպասէր գիշերային աշխատութեան վերջանալուն այն սրահին մէջ ուր կը սիրէր առանձնանալ։

Գործաւորուհիներուն մեկնելէն ետքը, Օր. Արմանտ նոյն սրահին մէջ եկաւ գտաւ վարպետը։

Այն իրիկունը, Առաջինն այնքան աճապարանք կը ցուցնէր մեկնելու որ Տիկ. Մելվիլ տեսնելով անոր յանկարծ դուռը բանալն ու գահավիժօրէն ներս մտնելը, չի կրցաւ ինքզինքը զսպել և ըսաւ.

—Ո՛րչափ բորբոքած ես, Արմանտ. ուրեմն այնքան աճապարանօք մեկնելու պէ՞տք ունիս։

—Այո, տանս մէջ կարգ մը մանր մունր բաներ ունիմ ընելիք։

—Արմանտ, ժամանակէ մը ի վեր, մանաւանդ մէկ քանի օրէ ի վեր, զարմանալի կերպով փոխուած կը տեսնեմ զքեզ. տեսնենք, ի՞նչ ունիս։

—Բայց, բան մը չունիմ... բնաւ բան մը չունիմ, թոթովեց Արմանտ, շփոթած։

Եւ գրեթէ երկչոտութեամբ, Տիկ. Մելվիլի երեսը նայեցաւ, որուն սրատեսութենէն կ՚ահաբեկէր։

Բայց Պլանշ այն կիներէն չէր որք միշտ տրամադիր են ուրիշները չար կարծելու։ Սակայն յարեց.

—Սիրելի Արմանտս, դուն այլեւս իր ըրածը չը գիտցող պզտիկ աղջիկ մը չես, որուն պէտք ըլլայ առաջնորդել՝ ուղիղ ճամբուն մէջ դնելու համար, եթէ առանց նշմարելու անկէց հեռանայ և մոլորելու վտանգին ենթարկուի։ Հակառակ այս բանին, քու մասդ մտահոգ ըլլալս չեմ ծածկեր քենէ։

—Օ՛հ, ըրաւ Արմանտ։

—Գիտես որ կը սիրեմ, շատ կը սիրեմ զքեզ, առաջուան պէս կը սիրեմ և պիտի տխրիմ եթէ անհաճոյ բան մը պատահի քեզի։

—Ի՞նչ անհաճոյ բան կրնայ պատահիլ ինծ, յարեց Արմանտ տեսակ մը կծու շեշտով։

—Չեմ գիտեր, բայց ինչպէս ուրիշներուն՝ քեզ համար ալ այնքան վտանգներ կան։

Մանկամարդ աղջիկն արհամարհոտ ծպիտ մը ունեցաւ։

Վայրկեան մը լռութենէ ետք, որոյ միջոցին Տիկ. Մելվիլ փորձած էր կարդալ Արմանտի աչուըներուն մէջ, առաջինն յարեց.

—Երբ, տարի մը առաջ ուզեցիր զատ տուն տեղ ըլլալ, այսինքն աւելի ազատ ըլլալ, քեզի ըսի թէ յանցաւոր ես. այսօր, Արմանտ, կը կրկնեմ զայն քեզ, դուն բաժնուելու չէիր մեր տունէն, հեռանալ մեզմէ։

«Սրտմտեցայ, դժգոհ եղայ, ինչպէս որ եմ մինչեւ հիմա. բայց դուն քու գործերուդ տէրն էիր, տեղի տուի թողուլ որ մեկնիս։ Չեմ գիտեր ճշմարիտ պատճառն որ ստիպեց զքեզ թողուլ խղճիս քով քեզ տուած սենեակս, չեմ ուզեր գիտնալ զայն։ Բայց զգուշացիր, Արմանտ, զգուշացիր որ աղետալի յափշտակութեան մը չի յանձնես ինքզինքդ։

—Ի՞նչ ըսել կուզէք, չեմ հասկնար...

—Աւելի աղէ՛կ, Արմանտ։ Բայց իմ հասկցածս, աղէկ հասկցածս, խեղճ բարեկամուհիս, սա է որ ինծմէ բաժնուելէդ ի վեր, ինծ հետ նոյնը չես մնացած, ինծ զոր ժամանակաւ մեծ քոյր կ՚անուանէիր։

Սակայն ոչ ես, ոչ ամուսինս բան մը ըրած չենք քեզի։ Արդէն, Կաստօն կիրակի օրերը նախաճաշին միայն կը տեսնէ քեզի. վասն զի, յարեց Տիկ. Մելվիլ հառաչ մը զսպելով, հիմակ իր տունէն աւելի Ակումբը կը գտնուի։

—Բայց, հաւատացէք որ կը սխալիք, պատասխանեց Արմանտ, ժպտիլ ջանալով, թէեւ նեղութիւն զգաց այն յանդիմանալից ակնարկին տակ որով կը պատէր զինք տիկին Մելվիլ։

—Ա՛հ, այնպէս կարծել կուզէի, Արմանտ, ըսաւ մեղմիւ Պլանշ։

Եւ բռնելով մանկամարդ աղջկան ձեռները, ուզեց իրեն քաշել զայն՝ համբուրելու համար։ Դիմադրութիւն մը զգալով՝

—Արմա՜նտ, գոչեց, ինչո՞ւ ազատ համարձակ չես ինծ հետ։ Քիչ կը սիրես զիս, կը զգամ, կը տեսնեմ, եւ կարելի է որ բոլորովին դադրած էք զիս սիրելէ. Տեսնենք, ի՞նչ ըրի ես քեզի. ըսէ, բայց ըսէ՛։

«Ա՛հ, ա՛լ չես յիշեր, մոռցեր ես անցեալը։ Տակաւին քիչ ժամանակ առաջ կը դուզէիր զիս. հիմակ, «դուք» կ՚ըսես ինծ, ինչո՞ւ.

Արմանտ, տագնապած, շարունակ լուռ մնաց, բայց շուտով գտնելով իր անձնավստահութիւնը, պատասխանեց.

—Զափազանց ընտանութիւն էր և նշմարեցի որ այդ բան գէշ ազդեցութիւն կունենար գործաւորուհեաց առջեւ։

—Բայց առանձին եղած ատեննի՞ս։

(Շարունակելի)

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՆՁՈՒԹԻՒՆ ԻՏԱԼԻՈՅ

Իտալիա, իւր գանձային և դրամական անձկութեան մէջ, դիմում մ'ըրաւ Ֆրանսայի։ Այս անձկութեան բերմամբ Իտալիոյ քաշած դժուարութեանց մին է մանրուքի սակաւութիւնը։ Թղթադրամ կայ ու կայ, բայց մանր մետաղադրամն անհետացած է, և մանր տուրեւառք ահագին դժուարութեան ենթարկուած են, որ դժգոհութիւն յառաջ կը բերէ։ Կառավարութիւնը չուզեր պանքտոմս հանելու արտօնեալ Պանքաներուն և մանաւանդ Ազգային Պանքային պահեստի ոսկին և արծաթն հրապարակ նետել, զի այն պահեստը ձեռքէ հանելէն ետքն ի՞նչպէս հաւաքելու է նորէն։ Եւ անգամ մը որ այն հնչուն երաշխաւորութիւնն անհետի, ո՞ւր կ'իյնէին այն պահեստով ապահովեալ պանքտոմսք։

Ինչո՞ւ համար ուրեմն արծաթ դրամ չկոխուի նորէն։ Արծաթն աժան է։ Առեւտրական գնով արծաթ գնելով և դրամի վերածելով, իտալեան կառավարութիւնն 30 ⁰/₀ կը շահի։ Ասով թէ՛ մանրուք կը հայթայթուի և թէ գանձը շահ մը կ'ընէ։ Բայց չէ՞ մի որ այս արծաթ դրամն ալ կոխուելուն պէս պիտի երթայ հոն ուր գացեր են արդէն կոխուած արծաթ դրամներն։ Ահա՛ այս անպատեհութեան ալ առաջքն առնլու համար իտալեան կառավարութիւնը խորհած է այժմեան շրջաբերութեան մէջ գտնուող արծաթ դրամներէն նուազ հարազատ և ստորին արժէքով արծաթ դրամ կոխել, որպէս զի ո՛չ ոք շահ ունենայ զանոնք օտար երկիր ղրկելու, կամ մթերեալ պահելու։ Այս նոր դրամոց «այար»ի պակասութիւնն իրենց մեծ առաւելութիւնը պիտի լինի, կ'ըսէ իտալեան կառավարութիւնն։

Արի՛ տես որ աւանդ ստորին «այար»ով արծաթ դրամ կոխելն հակառակ է 1885 Նոյմ․ 6ի պայմանագրոյն, որով արծաթ դրամոց շրջաբերութիւնը կանոնադրուած է ընդ մէջ «Լատինական Միութեան» անդամոց, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Պելճիոյ, Զուիցերիոյ և Յունաստանի։ Որպէս զի չափէն աւելի արծաթ դրամ հանուելով հրապարակը չողողուի, և շրջաբերութիւնը չխանգարի, այս Տէրութիւնք խօսք մէկ ըրելով ամեն տեսակէ արծաթ դրամոց քանակութիւնը ճշդիւ որոշեր էին։ Հիմակ ինքզինք դժուարութենէ հանելու յուսով այս պայմանադրութեան բարեփոխութիւնը կը պահանջէ Հռոմայ կառավարութիւնը։

«Բայց այդ բարեփոխում չէ, չարափոխում է,» կը պատասխանէ ֆրանսացի տնտեսագէտը, դիտել տալով որ ստորին «այար»ով դրամ գործածել Տէրութեան մը համար ամենամեծ չարիք է։ Ամեն բարեկարգ Տէրութիւն կը նայի որ իւր դրամական շրջաբերումն իւր իրական արժէքին վերածէ, Թղթադրամը ջնջէ, արժէքէ ինկած դրամները վերցնէ և ամեն բան ոսկւոյ հաստատ հիման վրայ դնէ։ Իսկ Իտալիա չարեաց վրայ նոր չարիք աւելցնելով, ստորին «այար»ով արծաթ դրամ հանել կ'առաջարկէ։ Այս բան ամենէն աւելի Իտալիոյ շահուց հակառակ է։ Չի դարմաներ, այլ աւելի կը վատթարացնէ երկրին դրամական կացութիւնն։ Եւ վնասակար է Ֆրանսայի, որոյ սահմանակից գաւառները կրնան մտնել իտալեան արժեզրկ նոր դրամներն, և ֆրանսական հրազատ դրամները քաշել վերցնել հրապարակէն։ Գէշ դրամը լաւ դրամները կը վանէ։ Ուստի, Փարիզեան Թերթք կը յանձնարարեն ֆրանսական կառավարութեան որ չընդունի։

ՕՐՈՒԱՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ծանուցինք թէ Ֆրանսայի միապետական կուսակցութեան փառքերէն մին՝ Պառոն տը Լաւէնդի՝ Փարիզի առեւտրական դատարանէն սնանկ հրատարակուած է, Մարթինիքայի չաքարեղէգի մշակութիւններէն մեծ կորուստ ըրելուն համար։ Պառոնը կը պնդէ թէ ինք վաճառական չլինելով, զի իւր ագարակը մշակող մարդ մը վաճառական չի համարուիր, չէր կրնար դատապարտուիլ առեւտրական դատարանէն, ուստի վերաքննութեան դիմած է։ Այս ձախողութեան մէջ, այն սէգ ազնուականին մեծահարուստ կինն, ո՛չ ալ որդին չուզեցին իւր օգնութեան համնիլ, առարկելով թէ շռայլ մարդ է։ Պառոնուհի Լաւէնդի արդէն ընչից մասին բաժնուած է ամուսնէն, և այժմ բացարձակ ամուսնալուծում կը պահանջէ, սնանկութեան դատավճռէն ետք։ Խեղճ Պառոնն հարկադրեցաւ Սէն Ժէրմէն պողոտային մեծափառ ապարանքը թողուլ իւր ապերախտ կնոջ եւ որդւոյն, և տնակ մը քաշուիլ։ Այս դէպք պատիւ չի բերեր ֆրանսական միապետական կուսակցութեան։

—Երեկ գրեցինք թէ Փեթերսպուրգի Կոնցպերկ դրամատան 15 միլիոն ֆրանքի պարտքով վճարմանց դադարումը դպած է մեր հրապարակին եւս։ Լ․ Հէրըլտ կը հաղուէ թէ Ղալաթիայէն նոյն տան վրայ կէս միլիոն ֆր․ի փոխանակագիր քաշուած էր։ Բայց այս փոխանակագրաց փոխարէնն այն դրամատան վճարուած չլինելով, կորուստ չկայ իրապէս, և քաշողները կարող են վճարել իրենց Թուղթերն, և արդէն ապահոված են շահակիցները։ Բայց և այնպէս, այս կարեւոր դրամատան դադարումը Ղալաթիոյ հրապարակը պղտորեց, քամպիօն վրայ դրաւ, և փոխանակագրոյ միջնորդք Թուղթ չեն կրնար ծախել երկու օրէ ի վեր։ Կոնցպերկ դրամատան վրայ փոխանակագրեր քաշելու պէտք ծագած էր միշտ, որովհետեւ ցորենի և այլ արմտեաց, իւղի և խաւեարի մասին Ղալաթիոյ հրապարակը մեծ գործեր կ'ընէ Ռուսիոյ հետ։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ԱՆԿԱՐԳ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔ

Նոր նախարարութիւնը փափաքեալ հրաշագործութիւնը չկրցաւ կատարել։ Ոսկին կ'ելնէ ու կ'ելնէ, այնպէս որ թղթադրամն այսօր գրեթէ 50 առ 100 կորուստ կը նշանակէ։ Շաբթուս մէջ հելլենական թղթադրամն եւ արժեթղթք շատ կոտրած էին, և այս երկուշաբթի աւուր Թէյմզի մէջ հրատարակեալ սա հեռագիր իրաց վիճակին ծանրութիւնը կը ցուցնէ․ — «Խելքէ մաքէ չանցած դժուարութիւնք ծագեցան Աթէնքի սեղանաւորաց հետ կնքելի կարգադրութեան մասին, որով կը յուսացուէր յուլիսի կտրօնին վճարումն ապահովել՝ տեղական փոխառութեամբ մը։ Նոր բանակցութիւնք հարկ պիտի լինին, և կ'երեւի թէ այս դժուարութեանց պատճառաւ քանի մը օր եւս ետ պիտի մնայ Երեսփ․ ժողովոյ լուծումը։»

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Պուլկարիոյ զինուորական գաղտնիքներն իմանալու համար սերպ կառավարութեան գործածած մեքենաներուն վրայ յայտնութիւնք կը սպասուին այս օրերս, աւստրեան հպատակ Սերպ լրտեսի մը առաջիկայ դատաստանին առթիւ։ Լիօպէօվիցի անուն այս մարդ 20 հազար ֆր․ առաջարկեր է Պուլկարիոյ պատերազմական Նախարարութեան պաշտօնէի մը, սերպիական սահմանաց վրայ պուլկարական ամրութեանց յատակագիծն և այլ պարագայներ ընդունելու համար։ Հաւատարիմ պաշտօնեայն իրողութիւնն իւր մեծին կ'իմացնէ, որ միջոցներ ձեռք կ'առնու Սերպին վրայ հսկելու համար։ Լրտեսը սովոր էր ռուս կնոջ մը միջնորդութեամբ գործել, որ իբրեւ դայեակ կը ծառայէր Սոֆիայի պահապան զօրաց սպայներուն կանանց, և շատ բան կ'իմանայ կամ կրնայ իմանալ, և այս կնոջ միջնորդութեամբ լրտեսը ձեռք ձգեր է այլ և այլ գաղտնի թուղթեր պատերազմական նախարարութեան վերաբերեալ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏՔ

Ֆրանսացի մեծ պատկերահան Տըթայլ, որ մանաւանդ զինուորական նիւթեր կը նկարէ, արուեստը քաղաքականութենէն վեր ի վեր դասելով, համամտութիւն յայտնած էր Ֆրետերիկ Կայսրուհւոյն, և Պերլինի պատկերահանդէսին մասնակցելու յօժարած էր, և թէպէտ այս մասնակցութիւն յետոյ տեղի չունեցաւ՝ ֆրանսացի պատկերահանից մեծագոյն մասին դժկամակութեան պատճառաւ, բայց Տըթայլ իւր հայրենասիրական զգացմանց պակասութեան պատճառաւ Ֆրանսայի Գեղարուեստից Ակադեմիայէն մերժուած էր։

Մարտ 12ին նոյն Ակադեմիան իւր սխալը դարմանեց, զՏըթայլ անդամ ընտրելով Միլլէր պատկերահանին տեղ, 13ի դէմ 20 քուէով։

ԳՈՅՔ ԶՕՐ․ ՊՈՒԼԱՆԺԷԻ

Պրուսէլի մէջ ի վաճառ հանուեցան Պուլանժէի գոյքերն ու կահ կարասիքը, ժառանգութեան հաշիւները կարգադրելու եւ Տիկին Պուլանժէի պահանջքը վճարելու համար։ Ֆրանսական լրագիրք մանրամանելով ի վաճառ հանուած նիւթերը, կը ցուցնեն գեղարուեստական ճաշակի կատարեալ բացակայութիւն այս մարդուն քով, որ քիչ մնաց Ֆրանսան կառավարելու պիտի կոչուէր, և որուն միլիոն մը Ֆրանսացիք, այն գեղազանցապէս գեղարուեստասէր ազգին զաւակունք, չէին վարանած իրենց քուէն տալ։

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ Ի ԿԱԼԻՋԻԱ

Արեւելեան Կալիչիոյ գիւղօրէից ժողովուրդը սաստիկ կը տառապի։ Սովու նման վիճակ մը կը տիրէ այն կողմեր։ Եավորով գաւառին մէջ մանաւանդ անօթութենէ մեռնողներ եղած են։ Ուրեք ուրեք, քահանայք չեն բաւեր Թաղման արարողութեանց։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍԵՐ

Վիլհէլմ Կայսր ետ կեցաւ Իսլանտա կղզին ուղեւորելու դիտաւորութենէն, զի այն կղզին Եւրոպիոյ հետ կապուած չէ հեռագրով, և քաղաքական կացութիւնը կայսեր թոյլ չի տար Պերլինի հետ հաղորդակցութենէ ընդհատեալ գտնուիլ։ Բայց պալէնա որսալու գաղափարը պիտի գործադրէ։ Իւր զբօսանաւ ըստ այսմ կը կահաւորի։

Ի ՃԱՐՈՆ

Փետր․ի վերջն Եոքոհամայէ կը ծանուցուի թէ Ճարոնի խորհրդարանին ընտրութիւնք վերջացան։ Կառավարութիւնը 20 քուէի մեծամասնութիւն ունի նոր Երեսփոխանութեան մէջ։ Ընտրութեանց առթիւ տեղի ունեցած դէպքերուն մէջ վնասեալք կան։

ՄԱՍԻՍ

ՄԱՍԻՍԻ Գ․ թիւն հրապարակ պիտի ելլէ յառաջիկայ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 մարտ հետեւեալ բովանդակութեամբ․

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՀԵՍՏԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱՑ ՄԷՋ	Գ․ ԶՕՀՐԱՊ
ՍԵՒ ՀԱՐՍԸ (Թերթօն)	Մ․ ՍԱՃԷՄԵԱՆ
ԿԵԱՆՔԸ ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ ՄԷՋ (Բարեկրթութիւն)	Ե․ Ն․ ՄՈՒՍԻՔԵԱՆ
ԱՆԿԵԱԼ ՀՐԵՇՏԱԿԸ	Ե․ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ
ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ	ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ
ՍԻՐԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Գ․ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ՀԱՒԿՈՒԹԸ	Տ․ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ
ՄԵՐ ՀՈՐԻԶՈՆԻՆ ՎՐԱՅ	ՄՈԼՈՐԱԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ լուրեր

Ս․ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐՆ

Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հայրը նախընթաց իրիկուն հիւանդանալով բժիշկ կոչուեր և հարկ եղած դարմանները տրուեր են։ Ն․ Ամենապատուութիւն թէեւ բաւական աղէկցած է, սակայն տակաւին անկողնոյ կը ծառայէ։

ԲԵՐԱՅԻ ԳՈՐԾԵՐ

Կը լսենք թէ Բերայի Թաղական Խորհրդոյ նորընտիր ատենապետ Վսեմ․ Յովհաննէս էֆէնտի Աղնաւուրեան երէկ հրաժարական ղրկած է առ Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հայրն։

Քաղաքական ժողովոյ վերջին նըստին մէջ, ուր իբրեւ անդամ ներկայ գտնուած էր Վսեմ․ Աղնաւուրեան էֆէնտին եւս, կարդացուած են մի քանի հանրագրեր, որով Բերայեք գոհունակութիւն կը յայտնեն Վսեմ․ Նուրեան էֆէնտիի երկարամեայ պաշտօնավարութեան համար, և կը Թախանձեն Ազգ․ Վարչութեան որ Ն․ Վսեմութիւնն համոզուի ետ առնուլ իւր հրաժարական, և վերստին ստանձնել Բերայի Թաղին մատակարարութեան դժուար և փափուկ գործն, յորում գերազանց ձիրքեր ցուցած էր Նուրեան էֆէնտի։

Կը լսենք նաեւ թէ Բերայի կրթական Խնամակալութեան ատենապետ Վսեմ․ Յովհան էֆէնտի Պաղտատլեան եւս հրաժարած է, Բերայի վարժարանաց ծրագրոյն և նիւթական մատակարարութեան մասին իւր պաշտօնակիցներէն տարբեր հայեացք ունենալով։

ՔԱՐԲԵՐԴ

Քարբերդէն կը գրեն մեզ թէ տեղւոյն առաջնորդական տեղապահ Արժ․ Սարգիս վարդապետ գործէ քաշուած ըլլալով, տեղւոյն գաւառական ժողովներն անգործութեան դատապարտուեր են, և իրաց այս վիճակին հետեւանօք կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար եկեղեցական ու աշխարհական պատգամաւորաց ընտրութեան գործն ևս երեսի վրայ մնացեր է։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ուսումնական Խորհուրդն երէկ իւր սովորական նիստն ըրաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ ատենապետութեամբ Պաղտատլեան Վսեմ․ Օհան էֆէնտիի և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով․

1․ Քաղաքական ժողովը Թօփ-Գաբուի ազգային վարժարանի Հոգաբարձութեան նկատմամբ ինչ ինչ որոշումներ ըրած և զայնս պաշտօնագրով մը հաղորդած լինելով Խորհրդոյն ի գործադրութիւն, յանձնարարուեցաւ Կրթական-Տեսուչ էֆէնտիին յառաջիկայ կիրակէ առաւօտ երթալ ի Թօփ-Գաբու գործադրել նոյն որոշումներն։

2․ Ուսուցչական վկայագիրք արդէն սպառած լինելով, ի նորոյ պատրաստելի վկայականաց աւելի որոշ և կանոնաւոր ձեւ մը տալ և միանգամայն զայնս մագաղաթեայ թղթի վրայ և վիմագիր ընել որոշուեցաւ։

3․ Գաւառական և տեղական ազգային վարժարանաց մէջ դասախօսող 16ի չափ ուսուցիչք և ուսուցչուհիք իրենց վկայականներն ստանալու համար խնդիր մատուցած լինելով, Խորհուրդն ի ձեռն իւր քննիչ-մասնախմբին ճշդելէ յետոյ նոցա իւրաքանչիւրի կարողութեան աստիճանն ինչպէս և յարակից պարագայներն, որոշեց տալ խնդրուած վկայականներն։

4․ Ազգ․ վարժարանաց մէջ գործածութիւնն արտօնելու համար ներկայացեալ մէկ քանի դասական գրքեանց նախաքննութիւնն յանձնեց իւր Քննիչ-Մասնախմբին։

Խորհուրդն իւր երեկի նստին մէջ զբաղեցաւ նաև կրթական և դպրոցական զանազան հարցերով։

ԲԵՐԱՅԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑԸ

Այս օրերս, Բերայի աղջկանց Արուեստանոցի ուսմանց ծրագրոյն մէջ եղած ինչ ինչ փոփոխութեանց առթիւ՝ լրագրական աննպաստ ու չափազանցեալ հրատարակութիւն մը տեսնուած ըլլալով որ կրնայ ժողովրդեան մտքերը զայթակղեցնել այդ հաստատութեան նկատմամբ, Բերայի կրթական Խնամակալութիւնը մեզ հաղորդած է հետեւեալ ճշգրիտ տեղեկութիւնները,

Բերայի Արուեստանոցը՝ բաղդատմամբ իւր նախկին վիճակին՝ աւելի բարգաւաճ ու զարգացեալ վիճակի մը մէջ կը գտնուի այսօր, յառաջանալով այն շաւղին մէջ որ գծուած է Նախաձեռնութեամբ Վսեմ․ Նուրեան էֆէնտիի, եւ Թաղային Մատակարարութիւնը երբեք չէ խորհած Արուեստանոցի վիճակն ստորնացնող որ և է ձեռնարկ։

Արուեստանոցի Տնօրէնութիւնն ուսման ծրագիրը փոքր ինչ չափաւորելով, ուղած է սոյն հաստատութիւնն իւր իսկական նպատակին ծառայեցնել, այն է՝ արուեստական ճիւղը զօրացնել աշակերտուհեաց ուսման դասուց տալով օրուան միայն երկու ժամերն և ձեռարուեստի յատկացնելով մնացեալ ամբողջ ժամերն։

Իսկ գալով Բերայի աղջկանց բարձրագոյն կրթութեան խնդրոյն, արդէն Թաղային մատակարարութիւնը գիտէ թէ՝ Բերա չունէր և ցարդ չունի օրիորդաց համար բարձրագոյն նախակրթարան մը և պատրաստ է անմիջապէս հաստատել զայն ծանօթ Ազն․ հարազատից կառուցանելիք շէնքին մէջ։

Արդարեւ, Վսեմ․ Նուրեան էֆէնտի՝ պահ մը ջանաց ընդգրկել տալ աղջկանց՝ բարձր ուսումն արուեստագիտական ճիւղին հետ, սակայն փորձը ցուց թէ՝ սոյն հաստատութեան մէջ կարելի չէ հաշտեցնել բարձրագոյն կրթութիւնը ձեռարուեստի մասնագիտութեան հետ․ հետեւաբար հարկադրուեցաւ ուսմանց ճիւղը միշտ համեստ վիճակի մէջ պահել, զիջանալ տեղի տալու համար արուեստական ճիւղին։

Այս անգամ եւս, Խնամակալութիւնը, միեւնոյն դրութեան հետեւելով էր որ՝ համախոհ Ազն․ Տեսչուհեաց հետ՝ աննշան փոփոխութեամբ մը չափաւորեց կրթական ծրագիրը, տալով աշակերտուհեաց աւելի ժամանակ յառաջանալու իւր արուեստին մէջ, ընդունելով միանգամայն այն նախնական կրթութիւնն՝ որ անհրաժեշտ է ունել արուեստագիտուհւոյն համար։

Չը մոռնանք ըսելու, թէ ուսման ծրագրի չափաւորում ըսելով, Արուեստանոցի կրթական մասին մէջ տեղի ունեցածը փոքրիկ փոփոխութիւն մ'է միայն, այն է ջնջել՝ բարձրագոյն դասու հայերէնն ու ֆրանսերէնն, որոց կ'աշակերտէին Արուեստանոցի մէջ գտնուող 110 աշակերտուհիներէն միայն եւթն օրիորդք, և ասոր փոխարէն աւելի ոյժ տալ Կրօնի, Հայերէնի, Թուաբանութեան, Աշխարհագրութեան, Իրագիտութեան, Պատմութեան, Գծագրութեան, Գեղագրութեան և Ձեւագիտութեան դասուց, իւրաքանչիւր դասի համար կարգելով հանրածանօթ և մասնագէտ ուսուցիչներ։

Ն․ ՎԱՐԴՈՒՀԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ Սամաթիոյ Ն․ Վարդուհեան վարժարանի վարժուհւոյն հրաժարեցուցման առթիւ թաղին մէջ ծագած ծանօթ խնդիրն հաշտարար կարգադրութեամբ մը յանգած է։ Կրթական Մեծ․ Տեսուչ էֆէնտին վաղն առաւօտ Սամաթիա պիտի երթայ և Ուսումնական Խորհրդոյ կողմէ որոշեալ ձեւակերպութեանց կատարումէն և երկու կողմանէ փոխադարձաբար գոհացում տրուելէ յետոյ, վարժուհին պիտի վերահաստատէ իւր պաշտօնին մէջ։

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Կը լսենք թէ Գալֆայեան Որբանոցին ի նպաստ տրուած նուագահանդէսին նիւթական արդիւնքը չի համապատասխաներ արուեստական և բարոյական մեծ յաջողութեան զոր ունեցած էր այդ հանդէս։ Ընդամենայն 220 ոսկւոյ տոմսակ ծախուած և իբր 80 ոսկւոյ ծախք եղած ըլլալով, զուտ հասոյթն հազիւ 140 ոսկի եղած է, մինչ այս գումարին եռապատիկը պէտք էր այն պարտքերը վճարելու համար, զորս կարգադրելու յուսով տրուեցաւ նուագահանդէսը։

Գումգաբուի դրսի Ս․ Յարութեան եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ յառաջիկայ չորեքշաբթիէ սկսեալ մինչեւ Ս․ Զատիկ՝ Գեր․ Գրիգորիս եպիսկոպոս Ալէաթճեան չորեքշաբթի օրերը և Արժ․ Մեսրոպ Ծ․ վարդապետ Ճերմակեան կիրակի օրերը պիտի քարոզեն Թաղին Ս․ Յարութեան եկեղեցւոյն մէջ։

Նորաւարտ Մեծ․ Տօքթօրք Յակոբ էֆ․ Սանտալճեան և Գրիգոր էֆ․ Շէլիտճեան յատուկ գիր մը ղրկելով մեզ, ջերմ շնորհակալութիւն կը յայտնեն Խասգիւղի Ընթերցասիրաց Ընկերութեան, որ քանի տարիէ ի վեր պաշտպանած է զիրենք իրենց դպրոցական և այլ մանրամասն ծախքերն հոգալով, և պատրաստակամութիւն կը յայտնեն իրենց կարողութեան համեմատ նպաստելու նոյն մարդասիրական ձեռնարկութեան։

Օտարին լուրեր

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ․ Սուլթանն երէկ միջօրէին հանդիսաւոր կերպիւ Համիտիյէ մզկիթը գնաց, ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը։ Ն․ Կ․ Վեհափառութիւն ուրբաթու աղօթքը կատարելէ յետոյ կայս․ պալատ վերադարձաւ։

Կայս․ պալատան առջեւի քէօշկին մէջ կը գտնուէին ռուսական դեսպանը, Միջերկրականի ռուսական նաւատորմին հրամանատար Լիվրօն ծովակալն, որ [illegible] մարտանաւուն հետ մայրաքաղաքս եկած էր, ռուսական դեսպանատան առաջին թարգմանն և դեսպանատան պահակ շոգենաւին հրամանատարը․ իսկ հիւրանոցին մէջ կը գտնուէին Հանրային Պարտուց վարչութեան նորընտիր տնօրէն Պ․ Նօլլէ, հեռագրական ընդհանուր թելերու տնօրէն Պ․ Ճօն Բինեէր, Թեհրանի ամերիկեան դեսպանը, մայրաքաղաքիս ամերիկեան դեսպանատան առաջին թարգմանն և վաթսունի չափ օտարազգի զբօսաշրջիկներ։ Ներկայից ոմանք սեղանակապետաց միջոցաւ արժանացան կայսերական մեծարանաց։

ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱՆՇԱՆՔ

Բալիայի աստիճան տրուեցաւ կայս․ պալատան առաջին քարտուղարութեան դիւանի արձանագրիչ պաշտօնեայ Ֆեթհի ու Շեֆիգ պէյերու։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ Բ․ Դրան եպարքոսական թղթակցութեանց դիւանի քարտուղարներէն Մահմուտ Շեմսի պէյի։

Բալիայի աստիճան՝ նոյն դիւանի քարտուղարներէն Նազըմ, Ֆազլըլլահ ու Խալիլ պէյերու և Բ․ Դրան դիւանատան քարտուղարներէն Նէտիմ պէյի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Պաղտատի ոստիկան-զինուորաց գնդապետ Ահմէտ Ֆեւզի պէյի և Նշանդին կեդրոնական վաշտին Թապուր Աղասը Մուխլիս էֆէնտիի։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Կուսինաի (Գօսօվա) գայմագամ զինուորական գեր-գնդապետ Իսմայիլ Հագգը պէյի։

Արհեստական չքանշան՝ Զինուորական Քննիչ Յանձնաժողովոյ անդամներէն Ֆերիգ Մուհիէտտին փաշայի, նուագածուաց ուսուցիչ իտալացի Պ․ Ֆոըլանիի և կայս․ պալատան դաշնակավարժ Պ․ Բօմէնինկէրի աղջկան։

Ի ԿԱՅՍ․ ՊԱԼԱՏ

Երէկ, յաւուր Սէլամլըքի արարողութեան, ռուսական դեսպան Պ․ Նէլիտոֆ, ռուսիացի ծովակալ Լիվրօն, դեսպանատան առաջին թարգմանն ու պահակ շոգենաւին հրամանատարն, ինչպէս նաեւ հեռագրական ընդհանուր թելերու տնօրէն Պ․ Ճօն Բինեէր յաջորդաբար Վեհ․ Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան և արժանացան Ն․ Կ․ Վեհափառութեան մեծարանաց։ Թարգմանի պաշտօնը վարեց արարողապետ Մունիր փաշա։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Երեքշաբթի օրը Ռուսիոյ Աղեքսանդր Գ․ կայսեր գահակալութեան տարեդարձն ըլլալով, Վեհ․ Սուլթանը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է Ն․ Վեհափառութեան։ Աղեքսանդր կայսրն՝ ի պատասխանի՝ հեռագրաւ շնորհակալութիւն յայտնած է։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ըստ տեղեկութեանց [illegible], կեդրոնական բանտին մէջ գտնուող այն տասնեչորս դատապարտեալք, որք վերջնական վճիռ ստացած են, Սուրեական Տրիպոլոյ բանտը պիտի ղրկուին։

* * *

Նոյն թերթը կ'իմանայ թէ Եոզղատցի Փեհէի Հարէք անուն մարդ մը անվայել լեզու մը գործած ըլլալով, Էնկիւրիի վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազն անոր վերաբերեալ գրութիւնները Դատական նախարարութեան ղրկած է քննուելու համար։

ՎՍԵՄ․ ԱՀՄԷՏ ԷՅՈՒՊ ՓԱՇԱ

Վսեմ․ Ահմէտ Էյուպ փաշա, որ պիտի տանի Եգիպտոսի Խտիւ Բարձր․ Ապպաս փաշայի շնորհեալ կայս․ Ֆէրմանն ու Մէճիտիյէի ականակուռ պատուանշանը, իւր հետեւորդաց հետ այս իրիկուն Աղեքսանդրիա պիտի ուղեւորի կայս․ Իզզէտտին շոգենաւով։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒՄ

Պելկրատէն կը գրեն առ Նէօյէ Ֆրայէ Բրէսէ թէ, կ'ըսէ [illegible], Վեհ․ Սուլթանն Կ․ Պոլսոյ սերպիական դեսպան Պ․ Սավա Կրուիչի խնդրանաց վրայ, հրամայած է ազատ արձակել ի Հաւզդոս բանտարկեալ Ֆօրթօնից անուն վարդապետն ու Սերաֆիմ Բօրօվիչ անուն քահանան ինչպէս նաև ի Ֆիզան աքսորեալ Նովան Քրիսթիչ անուն անձը։

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Խնդիր եղած ըլլալով որ Իտարէի ժողովներու կողմէ դատապարտուած և իրենց պատժոյն երկու երրորդ մասն աւարտած բանտարկեալք կրնա՞ն կայս․ ներման արժանանալ թէ ոչ, Պետական Խորհուրդն, որուն յանձնուած էր այդ խնդիր, որոշած է թէ անոնք որ գողութիւն և կամ դրամ իւրացուցած ըլլալով, եթէ հասուցման դատապարտուած և այդ դատապարտութեան առարկայ եղող գումարը վճարած չեն, բացառութիւն պիտի կազմեն։

* * *

Պետական Խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղն նկատելով որ առեւտրական միջնորդք և յանձնակատարք ([illegible]) բօլիցաճեններու նման վաճառական կը համարուին, որոշած է որ ասոնց յատուկ Թէզքերէն Առեւտրական Նախարարութեան կողմէ տրուի և յանձնարարուի Քաղաքապետութեան խստիւ պատուիրել արհեստապետներու ([illegible]) որպէսզի չմիջամտեն՝ վաճառականներէ երաշխաւոր եղող անձանց դրամական կարողութեան ու վարկի աստիճանը վաւերացնելու գործին, ըստ որում այդ գործողութիւն ըստ օրէնի Առեւտրական Սենեկին յատուկ է։ Նոյնպէս յանձնարարել Դատական Նախարարութեան՝ պատուիրել որոց որ անկ է որ Նոտարք ([illegible]) միայն վաւերացնեն երաշխաւորութեան գրերու ընդհանուր պարունակութիւնն և չմիջամտեն երաշխաւորին դրամական կարողութիւնն ու վարկը վաւերացնելու խնդրոյն։ Պետական Խորհուրդը նոյնպէս որոշած է այս մասին տեղեկութիւն հաղորդել Առեւտրական և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան։

Կ․ ՊՈԼՍՈՅ ՔԱՐԱՓՈՒՆՔ

Անցեալ օր ծանուցինք թէ Պոլսոյ քարափանց ընկերութիւնը գնած է ի Սիլահտար Աղա լեռ մը, որ կը գտնուի Բարձր․ Ատիլէ Սուլթանուհւոյն սեպհական գետնոյն վրայ։ Ընկերութեան կողմէ ղրկուած ճարտարապետք քննած են թէ այդ լերան քարերն և այլք քարափանց շինութեան կը յարմարի՞ն թէ ոչ, և այս առթիւ տեղեկագիր մը պատրաստած են որ Առեւտրական ու Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան մատուցուած ըլլալով, այս վերջինը գրած է քաղաքապետութեան քննել թէ՝ եթէ քարերը հանուին, շրջակայ թաղերուն վնաս մը կը հասնի՞։ Քաղաքապետութեան երկրաչափք եւս հարկ եղած քննութիւնը կատարելով տեղեկագիրը պատրաստելու վրայ են։

Ընկերութիւնը յարմար դատեր է որ քարափանց յատուկ քարակոյտերը պատրաստուին Գարաղաճի հանդէպ գտնուած կղզեակներուն մէջ։ Այս մասին Ծովային Նախարարութեան և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան միջեւ բանակցութիւնք կատարուելով քարակոյտերուն այդ կղզեակներուն մէջ պատրաստուելուն դէմ ո և է արգելիչ պատճառ չէ տեսնուեր։ Ընկերութիւնը վարձած է Նալըքճօչլի գտնուած Վիչնէկք անուն գայլքխանէն, որ Էվգաֆի Նախարարութեան սեպհական է։ Ընկերութիւնն իւր ծախուք այդ տեղը պիտի նորոգէ և իրեն գործառնութեանց կեդրոն մը ընելով՝ մեքենաներն և այլն անդ պիտի զետեղէ։

* * *

Յառաջիկայ շաբթու, Կ․ Պոլսոյ քարափանց շինութեան ընկերութիւնը պիտի սկսի ցիցեր զետեղել, որք պիտի ծառայեն քարափանց սահմանն որոշելու ի Թօփ-Հանէ։ Երբ այս աշխատութիւն աւարտի, պիտի սկսին ծովեզրը լեցնել և երբ կարելի ըլլայ քար մը զետեղել ծովուն մակերեսին վրայ, այն ատեն շինութեանց պաշտօնական բացումը տեղի պիտի ունենայ սովորական արարողութեամբ։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ

Այս գիշեր ժամ 8½ին ի Ղալաթիա Եիւքսէք Գալտըրըմ հրդեհ ծագելով երեք փայտաշէն տուներ այրեցան, որք կը պատկանէին կամուրջի գլուխը լօքանթաճի Վասիլի։ Երեք հայ ատաղձագործներ հազիւ կրցեր են ազատիլ բոցերու մէջէն։

ՀԱՆՐ․ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Օսմ․ հանրային պարտուց փետրուար ամսուան հասոյթք 10,000 Օսմ․ ոսկւոյ յաւելում մը ցոյց կուտան բաղդատմամբ անցեալ տարւոյ նոյն ամսուան հասոյթից։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Թղթատարական և հեռագրական վերատեսչութիւնը Եէտիգուլէի արեւել․ երկաթուղեաց գործարաններուն ապսպրած էր երկու վակոններ՝ Եւրոպիոյ հետ թղթատարական ուղղակի նոր հաղորդակցութեան համար, որ պիտի սկսի մարտ 11ին եւ որուն պաշտօնեայները նշանակուած են։ Այս վակոններ որք արդէն յանձնուած են վերատեսչութեան, Եւրոպիոյ մէջ գործածուող վակոններուն յար և նման շինուած են։ Այնպէս յարմարցուած են որ պաշտօնեայն կարող է համբան պայուսակները կարգադրել Պոլիս հասած միջոցին ժամանակի ո և է կորուստ չունենալու համար։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳԻՐ

Մաքսային վերատեսչութեան մէկ վիճակագրին համաձայն, այս տարուան հասոյթներուն աւելութիւնն, հակառակ ինչ ինչ մաքսատանց հասոյթներուն նուազման, արդիւնք է ուրիշ մաքսատանց հասոյթներուն առաւելութեան։ Պակաս հասոյթ ունեցող մաքսատանց մէջ կուգայ ամենէն առաջ օտար փոխանակութեանց մաքսատունը, Բրինճ-քաբուի մաքսատունն, ինչպէս նաեւ Զմիւռնիոյ, Բրեվէզայի, Իսկէնտէրունի եւ Շքոտրայի մաքսատուներ։

Մաքսային վերատեսուչ Վսեմ․ Հասան Ֆեհմի փաշա քննութիւն մը բացած է հասկընալու համար յիշեալ մաքսատանց հասոյթներու պակասութեան պատճառները։

Կայս․ Իրատէի մը համաձայն, Պէյքօզի խաղախորդարանը ընդարձակուելով կաշիներու պատրաստութիւնը ելեկտրական գործիներու միջոցաւ պիտի կատարուի։

ԶԵՄԻՐԷ

Երբ Չուհաճեանի վերադարձն իմացայ, զինքը տեսնել երթալէ առաջ վարանում մը զգացի: Ինչ հեշտ պիտի գար այս այցելութիւն, եթէ յաջողութիւն գտած ըլլար Զէմիրէի հեղինակը. մինչդեռ հիմայ կը դժուարանար զինքը interviewer ընելու փափաքիս իրագործումը, այլ միեւնոյն ժամանակ անհրաժեշտ կը դառնար: Յաղթական արուեստագէտը շատեր կը գտնէ զինքը շրջապատող ու փառաբանող: Կերպով մը խմբագրական պարտականութիւն մըն էր երթալ ողջունել զինքը նոյն այն համակրանօք որով իր յաջողութեան լրձացող հանդիսացած էր [illegible]:

Կը յիշէի իր մեկնման նախորդ երեկոյին մեր տեսակցութիւնն ի Պոյաճքէօյ: Օգոստոսի վերջերն էր կարծեմ: Չուհաճեան՝ իր ընտանիքէն ու մտերիմներէ շրջապատեալ՝ երիտասարդական կորով մը ստացած էր. երկիւղի պէս բան մը կար դէմքին վրայ, բայց միանգամայն յուսոյ տարտամ ճառագայթում մը, յաջողութեան պօտ երազ մը. կը նմանէր նաւապետի մը որ առաջին անգամ դուրս պիտի ելլէ Վոսփորէն՝ մեծ ծովերն, Ովկէանոսը փորձելու: Տենդայոյզ մատները դաշնակին վրայ տարուբերելով՝ կը նուագէր մեզ, իբր հրաժեշտի ողջոյն, իր սիրելագոյն եղանակներն. ու յանկարծ, Պարսկական Բալլերգին կամ Արաբական Պալէին սիրուն մէկ նօթին վրայ կանգ կ'առնէր, արմունկն յենլով սեղանաշարեւ լուն որք սրտէն կը գրգռեցունէին խուլ արձագանգով մը, ու կը թաղուէր իր խոհերուն մէջ: Իր արուեստագէտի կեանքին վճռական մէկ ժամին մօտ կը գտնուէր: Այդ վարանոտ մտածումներուն մէջ ալ սակայն հաճոյք մը կար իրեն համար, զոր կ'արտայայտէր զուարթ, աշխոյժ խօսակցութեամբ մը, ու նորէն կ'անցնէր դաշնակին առջեւ, Օլիմբիան նուագելու:

Եւ հիմայ, հազիւ վեց ամիս անցած, կը գտնէի զինքը ձմրան անձրեւոտ իրիկուն մը, Ֆէրիտիյէ փողոցի տանը մէջ՝ անկիւն մը առանձնացած: Փոխուեր էր այն կայտառ Չուհաճեանը. աչքերը առջի փայլը չունէին, ձայնը կորսուած էր իր կորովի շեշտը. տրտմութիւն մը նկարուած էր համակ դէմքին վրայ: Եւ այս ամէնը —որովհետեւ այցելած էր Լուսոյ Քաղաքը:

Ահ, այդ Լուսոյ Քաղաքը, ինչպէ՜ս մութ կ'երեւայ հիմակ իրեն: Բնականաբար չխօսեցանք Պոլսեցիներուն, Օրէբրայի սանդուխին կամ Պուա տը Պուլոնեի վրայ, ինչպէս կը խօսին Բարիզէն դարձող սովորական ճանբորդներուն հետ: Իր բոլոր հետաքրքրութիւնը, իր բոլոր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած էր, չորս հինգ ամիսներու մէջ զորս անցուց ի Բարիզ, իր թանկագին պայուսակին վրայ որ կը պարունակէր Զէմիրէի ձայնատետրերն: Թատրոնէ թատրոն թափառած էր, մէկուն հրաւէրին պատասխանելով, ուրիշէ մը ունկնդրութիւն խնդրելով, բանակցելով, սպասելով, յուսալով: Եւ ամենուրեք նոյն սառնութեան, նոյն ինքնասիրութեան, նոյն մեծութեան բաղխած էր: Մեծութեան մանաւանդ, այն համբաւի, տաղանդի մեծութեան որուն վրայ գաղափար չունինք հոս. թատերապետի մը, արուեստագէտի մը հետ տեսակցելու համար հարկ եղած էր ամիսներով սպասել, գերմարդկային միջոցներ խորհիլ. գրասենեկի մը դուռը, հեղինակներու հետ՝ սպասել իր կարգին, ինչպէս դուրսը ժողովուրդն, իր կարգին կ'սպասէ թատրոն մտնելու համար: Եթէ Չուհաճեան երիտասարդ ըլլար, պիտի յիշէի Լամարթինը, —կամ Ռաֆայէլը, եթէ կ'ուզէք, —որ բանաստեղծութեանց տետրը թեւին տակ, տպագրիչին կը ներկայանայ դողդղալ: Այդ սրտատրոփ անձկութիւնն ունեցած էր Զէմիրէի հեղինակն ալ, ինչպէս հազարաւորներ իրեն պէս, ու գրեթէ միշտ հանդիպած էր ազնիւ դէմքերու որք գլուխնին կ'օրօրէին ժպտելով.— «Գէշ չէ. կարգ մը փոփոխութիւններով կրնայ մարմին առնուլ, ժամանակի կորուստ է, ճանչցուելու պէտք ունիք» և այս և այն: Բացարձակ մերժում մը, փոխանակ այս քաղաքավարի ձեւերուն, կտրուկ պատասխան մը անշուշտ աւելի գոհ պիտի թողուր հեղինակը որ մէկ չունենալով իր տեղը պիտի դառնար: Եւ այս մտաւորական ու ֆիզիքական յոգնութիւնք, այս աղխադի սիրտմաշուք, այս գրգռումներ հիւանդութեան մը կը յանգին:

Կ'երեւակայէի Չուհաճեանն, իր խօսած ժամանակն իսկ, մեծատարած Բարիզի մէկ անկիւնը, օթէլի մը ցուրտ, ամայի խցիկին մէջ, հիւանդ եւ առանձին, անկողնոյ մէջէն անքուն գիշերներ հսկելով իր ձայնատետրերուն վրայ, զանոնք ունենալով իրեն միակ սրտակից, անոնց փայլուն օրերու յիշատակն ու աղդած յուսերովն սփոփուելով:

Բայց եթէ յուսախաբ կը դառնայ, յուսահատ չէ բոլորովին: Բարեկամներ, իր տաղանդը գնահատող հաճեստ անձինք խոստացած են աշխատիլ Զէմիրէին համար: Ինքը, Չուհաճեան, իր անձին փորձով գիտէ հիմայ թէ բարիզեան համբաւ չունեցողի մը համար ի՜նչ երկարատեւ փորձեր, ի՜նչ մաքառումներ կան այդ աշխատութեան մէջ: Երբ երաժշտական մեծ հեղինակներու հրաշակերտներէն շատեր, ի սկզբան, մերժուած են Բարիզի թատրոններէն, ու ժամանակ անցնելէ վերջը միայն գնահատուած, արեւելցի մը կրնա՞ր յաջողութիւն յուսալ առաջին վայրկենէն:

Այն բան վարդագոյն չէ գեղարուեստից աշխարհին մէջ: Այդ յաջողութեան առաջին պայմանը պիտի ըլլայ՝ բարիզեան թատրոնի մը մէջ Զէմիրէին ընդունելութիւնը. դժուարին, հսկայ գործ զոր փորձելն իսկ քաջութիւն մըն է հայ երաժշտապետին: Մանաւանդ, պզտիկ յաջողութիւններու կարեւորութիւն չէ տուած Չուհաճեան: Օրինակի համար, Սըլանտիտ-Թավէռն երգեցիկ սրճարանին մէջ մեծ խանդավառութեամբ ընդունեք են իր քանի մը կտորները զորս կը նուագեն ամեն շաբթու: Ցուցատախին մէջ նշանակուած են՝ մեծ հեղինակներու անուանց քով, Tchouhadjian, compositeur arménien: Բայց այսքանին համար կ'արժէ՞ր մինչեւ Բարիզ երթալ: Քոնսէռվաթուառի աշակերտներ իրմէ խնդրած են Զէմիրէին, Օլիմբիին այս կամ այն հատուածը զոր կը նուագեն սալոններու մէջ: Նորաբոյս արուեստագէտներ կրնան գոհանալ այդքանով, բայց Չուհաճեան՝ որուն մազերը ճերմկնալ սկսած են արդէն, դառն հեգնոտ ժպիտ մը կ'ունենար զասոնք յիշելով:

Բայց, անգամ մը որ Զէմիրէն մղուած է արկածալի կեանքի մը, ա՛լ այդ կեանքով պիտի ապրի, Ժիւլ-Վէռնի դիւցազներուն պէս: Բարիզ, Վիէննա, Բէչթա կարած է մէկ չունելով, հիմակ ալ իր բաղդը պիտի փորձէ Սեւ ծովը անցնելով: Վիէննայի մէջ, հազիւ հրցած է ճարպիկ թատերական գործակալի մը ձեռքէն որ կ'ուզէր առեւանգել նուագատետրը: Բէչթայի մէջ, աւելի պարկեշտ թատերապետ մը, Նախնական համաձայնութիւն մը գոյացուցած է և յոյս կայ որ Չուհաճեանի արեւելեան օբէրան հունգարական ոստանին մէջ շահի իր եւրոպական առաջին համբաւը: Միեւնոյն ժամանակ Թիֆլիզէն առաջարկներ եղած են Զէմիրէի ներկայացման համար:

Զեմ կարծեր որ Չուհաճեան փարանի Կովկաս երթալ, ուր մեծ մասամբ ազգակիցներ և ընդհա՛րապէս արուեստասէր հասարակութիւն մը պիտի գտնայ ջերմագին ընդունելութիւն ընել իրեն: Թիֆլիզ այցելած ըլլալու պէտք չիկայ, գաղափար կազմելու համար թէ այնտեղ ի՛նչ խանդավառութեամբ կ'ընդունին արուեստագէտը, երաժշտապետը, դերասանը, երգիչը: Բացէ՛ք որ թերթը որ կ'ուզէք, հայերէն, վրացերէն կամ ռուսերէն, և անպատճառ պիտի գտնէք օրուան թատերական անցքին վրայ քրոնիք մը՝ կաթողիկոսական հարցին նուիրեալ յօդուածի մը ճիշդ քովիկը կամ քաղաքական կարեւոր լուրէ մը վեր: Հոն՝ նորահասները կը քաջալերեն ու վարպետները կը ծափահարեն: Եւ անտարակոյս Չուհաճեանի ալ կ'սպասէ այն փայլուն ընդունելութիւնը զոր գտան ի Կովկաս՝ Ադամեան, Ռոսի, Սավինա, Ռուպինշդայն եւ ուրիշներ: Մանաւանդ [illegible] հայերէն ներկայացումը չի՞ կրնար յոյս տալ մեր երաժշտապետին թէ կարելի է փորձել Զէմիրէի հայերէն լեզուաւ ներկայացումն ի Թիֆլիզ:

Տ. Ա.

ՔԱՌԱՍՆՕՐԵԱՅ ՀԻՒՐԸ

ՆՈՐԱՎԷՊ

> Անուրջի մը պատկերին ճանդունակ. աշխարհս միշտ եւ ճանապազ խռովեալ է սէրով, ճեռով եւ ուրիշ կիրքերով. ԱԴՄԱՊՕՏԱ

Ա.

Քառանկիւն ածու մըն է տուներու: Նեղ կամ լայն, բարձր կամ ցած տուներ՝ ամենքն ալ փայտաշէն՝ ածուին չորս եզերքները կը կազմեն: Մեծաւ մասամբ Յոյներէ բնակեալ տուներ են: Ճակատը՝ ճամբէին վրայ է քառակուսի ածուին. Ճամբէն ամենէն [illegible] տեղը. դէմ դիմաց—նպարավաճառ, մսավաճառ, կաթնավաճառ ու ջրավաճառ (յաճախ համանիշ բառեր), տաղաձագործ, բրուտ, —փուռ, ճաշարան, սրճարան, —կը լեցուին ու կը պարպուին հաստ ու հեղուկ ապրանքներով ու հաստ ու բարակ յաճախորդներով: Տօն օրերը՝ [illegible]—այն փողոցի դաշնակները—ամենէն աւելի հոն կը կենան տղայոց մրջնահօծ երամներէ և կարմրայտ կարծրաձեւ կլորիկ աղախիններէ շրջապատեալ, որք ընդհանրապէս ձեռուըներնին գոգնոցնուն տակ կ'պահեն՝ հիմայ որ ռամիկ դասուն մէջ ալ ձեռաց գեղեցկութիւնը գնահատուիլ կը սկսի: Կառաց անցուդարձ գրեթէ անընդհատ:

Ածուին մէջտեղը տարբե՛ր աշխարհ մըն է: Մեծ փողոցին ոչ գործունէութիւնն, ոչ ալ դոռում գոչումը: Ամառն համակ կանաչ, ձմեռն համակ ճերմակ: Սակայն մերթ ամառուան կանաչութիւնը նամէտ ճերմակն իր թրթռական թեւերուն տակ կ'առնէ եւ կ'օրօրէ. ձմեռուան ճերմակն ալ կարմիրով կամ կապոյտով կը պիսակուի մերթ ընդ մերթ: Կանաչութիւնը միշտ ծառերունն է, սակայն ճերմակութիւնը շատ անգամ՝ ամա՛ռն ալ ձմե՛ռն ալ՝ ճերմակեղէններո՛ւնն է, զորս չուաններու վրայ՝ ծառէ ծառ կամ պատէ պատ երկնցուած՝ բարձրանալով ու խոնարհելով կը փռեն կիները կամ աղջիկները կիսամերկ թեւերով,—թեւեր՝ կաթի մերթ պարարտ խոշաթարմ սպիտակութեամբ՝ որոց յատակը վարդն ամօթլեա՛ծ կը շիկնի: Շիկնագոյն կամ չիկագոյն կարմիր կը հագնին կիներն ալ ընդհանրապէս. կապոյտ գուլպաներ. կապոյտ կրծկալ: Գնդասեղ ի բերան կը փռեն, երգ ի բերան կը ժողվեն: Երբեք երբեք, լաթերուն լեզակորակ ճերմակութեանը մէջ տարբե՛ր ճերմակութիւն մը կը պարզուի, թեւերու ճերմակութենէն անարատագոյն ու փայլուն. լա՛նջք մըն է որ կը բացուի: Աղջիկ մը՝ ութիննամեայ, գիրկը մանկիկ մը, գայթելէ վախնալով, հասնելու անհամբեր, հեւ ի հեւ գրկի բեռը կուգայ կը ձգէ լանջքին վրայ՝ որ բացուած է: Ընդո՛ն՝ աղաղակը կը կտրի. կնոջ երգին եղանակը կը փոխուի. մանր վարդ թաթիկը ճերմակ կաթնագունակ կուրծքին վրայ կը գնդանայ ու կը ճզի կը ճխլաւորի փոխանի. անդայտ՝ անլուսանկարելի տեսլակա՛ն բան մը, մանկան ժպի՛տը, չուաններուն երկանքն ու սաւաններուն լայնքը կը ծփայ կը ծածանի, կաթով ու մայրական գորովակաթ աչաց մեղրովն ապրչիւ: Մանկամարդութեան այն մանկական ժպիտն բիւրապատկութեամբ գունագեղ համատեղեալ՝ եւ հովէն երերեալ ու իջնելով սաւաններն ալ կ'երգակցին ստնտու մօրն և պզտիկ տղէկան:

Եւ ահա ինն-ամեայ մատղաշ հասակն յանկարծուստ գտնին կը փակէ լայն երկայն սաւան մը, որ հովմայ ուժգին չունենալով մ'օդապարիկ սկսած է: Ու երգին՝ յաղթը կը խառնուի, կաթին ու մեղրին՝ արցունքը: Աղջիկը փոշիի կամ ստրի մէջ թաթխուած կ'ենէ կը կանդնի, ժպիտն արդէն աչքին մէջ փխճած է. տօտքին մատուըներուն վրայ կենալով ու շրթունքն երկնցնելով մինչեւ մօրը ծոցն, համբոյր մը կը չորթէ կաթնկեր մանկան՝ քուրիկին կամ աղբարիկին՝ այտէն, անկիմժի կրած ցնցման հատուցանողութիւնն այդ համբոյրին ոյժով գտնել հաւատալով գոգցե՛ս:

Եւ ահա՜ . . . վայրագ աղաղակ մը՝ որ ակիքներէ կը բղխի, տարօրինակ խառնուրդ մը թուի՝ արեան, արտասուաց, քրտանց, կրակի, կաթի ու խորսի. մօր մը գերագոյն բացագանչութիւնն, որ խենդ հովի մը պէս յանկարծակի կուգայ, որ սիրտակալ աղջկան հառաչանաց թանձր եւ ա՛նքա՛ն ալ քաղցր զգականութիւնն, ու յղացման տենդերուն բոցահուր զգայականութիւնն, ու ծննդաբերութեան տագնապներուն սրութիւնն, ու որդեծնութեան յաջորդող վայրկեաններուն հանգարտ, բերկրապատար, զուտ բարոյական, [illegible] սուրբ վեհմութիւնն ունի կ'աղաղակէ կինը. «Ա՜խ, [illegible]»:

Եւ արշաւա՛նք մը տենդահուր շրթանց, մրրկայարոյց արշաւանք մը՝ մանկան այտերուն վրայ, թաթիկներուն վրայ, փորին փարին վրայ, ոտքներուն վրայ, տոտիկներուն վրայ, համբուրաքաղ վերէն վար, ու վերադարձ վարէն վեր, հրաշո՜ւրթն համբուրաքաղ: Ու մէկ թեւին մէջ է մօրը՝ աղջիկն որ վար իննալ, որոյ միսը խռչտանդեցաւ, որ յակոտիկին տուած համբոյրովն սկսաւ բժշկուիլ, և որ կատարեալ բժշկութիւնը կը սպասէ մայրիկին մէկ համբոյրէն:

Բ.

Այդ պարտէզներուն մէջտեղ, այդ ուղղաձայնեաց կամ բացաստարած երերաշարժ և երգաձայն դալարեաց եւ սպիտակութեանց մէջ՝ օր մը՝ հաւ մը եկաւ ինկաւ— երկինքէ՞ն: Երկինքէն, կ'ըսեմ. որովհետեւ ածուին չորս եզերքի տուներէն և ո՛չ մին տէր եղաւ [illegible]ին:

Հաւն ընտրեց՝ միալու համար՝ ա՛յն պարտէզն, ուր ամեն օր տան կատուն մ'ազնուայեղ՝ ճերմակասպիտակ լայն փորով սեւակլոտեալ աչուըներ թանձրադեղին քամակով ու գլխով՝ արփալուսային լոգանք մը կ'ըներ, լեզուն ալ ճակտէն առջեւի թաթերն ու հոնկէ քամակն ու մինչեւ գաւակը պատցունելով հեշտագին:

Իրիկունն եղաւ հաւնոցին վրայ թառեցաւ ինքնիկ հաւն: Երբ տանտիրուհին մօտեցաւ հաւնոցին՝ դուռը կոնակի վրայ բանալու համար՝ որպէս զի կենդանին ներս մտնելու քաջալերուի, թռաւ պատին վրայ ցատքեց հաւն. երբ տանտիրուհին հեռացաւ, նորէն եկաւ թառիլ հաւնոցին վրայ: Մտախոհ հայեացք մը կը ձգէր շուրջանակի. խորհրդաւոր իմն եղանակաւ հաւնոցին երդին վրայ կը յառաջանար ու ետ ետ կ'երթար. մերթ կը թեւաբախէր. երբեք երբեք գլուխը դէպ ի յառաջ կը ձգէր կողմնակի, և ունկնդրե՜լ կը թուէր: Սառերք կը տարածուէին ու կը ստուերանային: Հաւուն վարանումն ստուերաց թանձրութեանը մէջ կը լուծուէր տակաւ: Հուսկ ապա թեւերը լայն բացաւ, աղեղնաձեւ օդային ուղղոյ մը վրայէն գետին նետուեցաւ, հաւնոցին դրան առջեւ վայրկեան մը կեցաւ.—կոյս մը սրբոսկապանին դրան առջեւ՝ այդպէս՝ երկա՜ն վայրկեան մը կանգ կ'առնու. վեր ստուեր մը, ու հաւն հաւնոցին սեմոց վրայ է. սեմոց վրայ յետս եւ յառաջ խոնարհում մը, և, հո՜փ, թառին վրայ է:

Տանտիրուհին եկաւ վերստին. ուրախացած, զարմացած, իբր կախարդուած, յամրյամր մօտեցաւ դրան երկիւղիւ, գրեթէ երկիւղածութեամբ, հաւնոցէն ներս՝ այն ջերմին փետրամած մթութեան մէջ՝ ակնարկ մը նետեց փայլակնաբար, և ձեռքն յառաջ՝ իրանն ետ ետ՝ փութանակի դուռը գոցեց հաւուն վրայ:

Այն գիշերը խօսակցութեան միակ նիւթն եղաւ հաւը, հաւնոցը,—մանաւանդ ակնարկներու մագնիսականէն: Մէկ կ'ըսէին երբեմն մարդու, վհուկի ոգիի ձայնի նման ձայն մը՝ լողական կարողութեանց ամփոփմամբ հազիւ իմանալի՝ կուգար ա՛ն կողմէն: Տան աղջիկն երազին մէջ ՍուրբՍարգիսն և ուրիշ ձիաւոր թեւաւոր սուրբեր ու դիւցազուններ տեսաւ այն գիշեր: Բունէն արթնցաւ քանի մ'անգամ, ու բնազդաբար դէպի հաւնոցը նայեցաւ: Առաջօք տեսիլն է՛ր. հաւը լայն ճակատ մ'ունէր, լոյծ, ովկէանու մանրանկար մը, որոյ յատակը վարդեր տեսնելու երեւոյթն ունէր ոսկի մեղու մը՝ անսովոր մեծութեամբ ու միանգամայն անլուր նրբութեամբ: Ճակատին տակ սեւ կրակով երկու հնոցապունտ, որոնք իրենց թաւալման մէջ նորօրինակ պատկերներ կը պարզէին. գանգրագեղ մօրուք մը սեւ. հաւու մարմին, և ահա փայլի մարմին, և ահա արծուի մարմին, և ահա ոսկեհօյ մարմին, գլուխը միշտ նոյն: Սոսկմամբ վերմա՛կը գլխուն կը քաշէր աղջիկը, թեւերը վերմակէն դուրս՝ առ պատանին. երկինցուցած. կը քնանա՜ր, կ'երազէր. կ'արթննար, լուսոյն անձկաւ կը սպասէր:

Գ.

Լոյսը եկաւ: Մայրիկը՝ որ մերթ կը կանխէր լոյս առաւօտն անձանց համար ձակ գացած բացած էր—առաւօտեան ջերմեռանդ աղօթքէ մը յետոյ՝ սատանան հալածելու համար աղօթքի յաւելուածով մը—հաւնոցին դռնակը: Հաւը՝ հանդարտի՞կ, որպէս թէ տան հաւն ըլլար ի ծնընդենէ, հրճուագին, թեւարախեց չեղակի ժպտագին նայուածքով մ'առ տիրուհին որ գոցի ցանկեց հաւնոցին առջեւ՝ ա՛յն խանդաղատանօք որ ծով ծածկուած էր իր պաւկըներուն որով կաթին կամ ճաք ջուրին մէջ թաթխուած հացի պատառներ կը դրած էր՝ հեռուէն բացուող մատնոց բերանիկին մէջ իր աղջիկին կամ իր մանչիկին, որով ապա՝ պզտիկ պատառաքաղով մը կտորիկը, լուրիկ հաւիկը, հացի պատառիկը, եզակին դոճարիկը կամ կեռասին հրագունակ գնդիկը սահեցուցած էր մանր մարգարիտ ակռաներու զուգաշարին մէջտեղէն:

Նոյնեկ հաւը, տան հին հաւն ու հրոսկայ աքլոռն՝ համակամուք յարձակեցան գարիի հատերուն անխոյլ աստեղացանութեան վրայ, որ խոտոյն ցանցառեցաւ եւ ուր ուրեմն սպառեցաւ: Գոհունակութեան կոկոռաձայնութի՛ւնք:

«Կատուին գոյնն է», կ'ըսէր տանտիրուհին աղջկան. «աս աւելի բաց է, սեւ պէնէկները քիչ են ու պզտիկ պզտիկ են. ուրկէ՞ց եկաւ [illegible]. երէկ մինչեւ իրիկուն բոլոր դրացիններուն հարցուցի. մէ՛կը տէր չելաւ. նայինք [illegible] կ'ելլայ դէյէք»: Մա՛րդ տիրութիւն չըրաւ հաւուն մինչեւ վերջը: Ո՛վ բանի մը տէր ըլլալուն առթած ուրախութիւնը՝ նոյն իսկ ամենէն աւելի խղճմտանքի տէր, ամենէն անընչասէր անշահասէր հոգիներուն համար անգամ: Որքան որ անոր սար կը հարցնէր կը դողար կինն՝ որ մէկն ելնէ, «այդ հաւը իմս էր» ըսէ: Սիրտը պիտի կտրէր, յալով ետ պիտի տար հաւը, և շատ տժգոհ պիտի մնար՝ ի մի բան՝ այդ անակնկալ երեւման և աներեւման համար:

Ուրախութիւնն անչափ եղաւ մանաւանդ, երբ հաւկիթը տեսաւ: Հաւը, առաջին օրէն հաւկիթ ածեց երկինքէն ինկած հաւը: Հաւկիթը ձեռքէ ձեռք կը պտտէր շրթունքէ շրթունք: «Ի՜նչ մեծ հաւկիթ էր. ի՜նչ պղուր ձեւ ունէր. [illegible]»:

Բէչէն նախանձիլ սկսաւ հաւն ու հաւկիթը. կարծես թէ [illegible] ելած էր: «Դուն կոլոշկայ պիտի նստիս հարկաւ» կը մըտար՝ ծուռ ծուռ նայելով նախասիրեալ [illegible]ին երեսը. «Դուն կոլոշկայ կը նստի՛ս. վառեակներուդ մէ՛կը՝ նայէ՛՝ ողջ կը թողո՛ւմ: Ինծի Բէչ կ'ըսեն. հանկերս կը տեսնա՞ս կոր, [illegible]: Իմ առջեւս կը համարձակի՞ս հաղատանքներ ընել, անուշ անուշ նայուածքներ արձակել, ընդվայր կոկոռանուագութիւններ լսելի ընել ածէդ եւքն ալ, բոլո՛րը՝ տիրուհիներդ հրապուրելու համար: Կը տեսնա՛նք, դուն ալ հոս ես, ես ալ. վաղը հաւկիթներդ տակդ կը չարեն, ու դուն ալ թեւերդ կը լայնցնես կը տարածես, ճիտդ գլուխդ կը ժողվես: Սատկա՛ծ. քեզի պիտի՞ թողում որ վառեակներ ունենաս [illegible] գոյն գոյն, ու առջիդ ձգես առնես վեր վար պտտիս պարտէզը, ջերմանոցին աստիճաններէն վեր հանես, վար իջեցունես. աս տեղ կենդանաբանական պարտէ՞զ է. Հէմ հոս տեղ վաղը լաթ կը փռուի. դուն Բէչը չե՛ս կրնար քաշել. ծա՛ռ ծա՛ռ, տո՛ւրկ տո՛ւրկ: Մէկ հաւը մեզի չէ՞ր օգտեր. հաւկիթ ուտող ո՞վ է. քեզ կանչող եղա՞ւ. ո՞ւր տեղէն բուսար: Հոյսէ չուտ կորսուէ աչքիս առջեւէն, գէշէ պօչս չեմ կրնար կոր [illegible] ընել. կը տեսնա՞ս ի՛նչ արագութեամբ, ի՛նչ մոլեգին ջղաձգութեամբ կ'երերայ կոր . . .»:

Հեզիկ հաւը մտիկ կ'ընէր մելամաղձութեամբ: Իր յաւետես դաւանութեանն համար արդէն հալածուած էր լուատես հաւերէն, որոնց մէջ յայսօր ապրած էր: Եկած ապաստանած էր այդ տունն, այդ պարտէզն, ուր հեռուէն տեսած կամ ներքնայայտնութեամբ իմացած էր թէ որքա՛ն խանդաղատանք կը վայելէին յաւէտ մարդիկ ու կենդանիք: Բարեբաղդաբար, տանը հաւն ալ՝ եթէ ոչ յաւետես՝ սակայն ամբողջ ազնուէ փափուկ ամենաբարի արարած մըն էր: Իսկ աքաղաղէ՛ն գտած ընդունելութի՛ւնը: Հարկ հարսնի՜ք հաւնոցն ու պարտէզը. խնդութիւնն խնդացած էր աքլոռը. վեր կը նետուէր, պարուրաձեւ կը դառնար օդին մէջ. կուրուկկկոյին ձայնը մինչեւ Հայտար Փաշա կը հասնէր: Մեր հալածական հաւը կրօնական ու համակերպիկ գիրք մը բռնած էր աքաղաղին նկատմամբ. արդէն յաւետեսութիւնը, սատանիններուդ զարուն՝ յաւետեսութիւնն հեշտասիրութեան հակառակ վարդապետութիւն մը չէ: Ուստի մեր հաւն երջանիկ էր, որքան յաւետես մը կրնայ երջանիկ լինել: Միայն կատուն էր որ կը խանգարէր ամեն բան: Նախանձոտ, կեղծաւոր, նենգաւոր, Իտալացւոյ մը չափ դաւաճէր, գող աւազակ՝ Սպարտացի մէջ մրցանակ առնելու աստիճան, յլլուկան մանաւանդ՝ քանզի թռչուններուն ու թիթեռնիկներուն ճամբան կը սպասէր, թակարդ կը լարէր եւ մերթ իր ճանկերուն մէջ կը ձգէր անմեղ անխոս այն օրհնեալ արարածները,—զորս հին բանաստեղծք կ'երգէին նախընտրաբար, բոլորովին հակառակ արդի քերթողաց՝ որոնք այս անիծեալ գետնաքարշ ցածխանոս կատուին գրականութեան ու բանաստեղծութեան դիւցազն մ'ըրին.—Հաւը մտիկ կ'ընէր, այո՛, կատուին խօսքերուն, որոց թարմեալ թոյնն իր հոգւոյն դառնութիւնն ամենցնելով կ'աճեցնէր: Իր տիրուհեաց գգուանքներէն այլ եւս խոյս կուտար՝ որպէս զի սատանան փորը չըմտնայ Բէչին:

Դ.

Տանտիրուհին այդ հաւը սիրելու մասնաւոր պատճառ մ'ունէր: Տանը պարտիզին մէջ ջերմանոց մը կար, այժմ թափուր իր ջերմութենէն ու ջերմածաղիկներէն: Տանը տղան, տարաշխարհի տենչով համակեալ, կը սիրէր բնականաբար տարաշխարհիկ ծաղիկներն ալ. և ինք էր որ հաստատած էր այդ ջերմանոցն, ուր բուսական թագաւորութեան գրեթէ բոլոր սեռերն իրենց ներկայացուցիչներն ունէին: Իր ծաղկասրահէն անբարբառ այլ պերճօրէն յարգ-գովեալ փայլեցաձեւ այն նրբագին իւրերուն միջնչենիկան մեծարանքը ամ ժամանակ միջնչենական պաշտամունքն երիտասարդին բոլոր գործը բոլոր բովանդակ կեանքն եղած էր: Այսպէս հեշտալի կեանք, այլ հեղ ճամբճուկ: Իր երեւակայութեան թեւերուն վրայ կը սլանա՛ր յաճախ այդ բոլոր ծաղկանց ու բուսոց բնաշխարհներն անըրջիական, այդ կարօտով կը մաշէր յաւէտ իր հոգին: Շատ անգամ կ'որոշէր թողուլ ջերմանոց, ընտանեկան հնոց, եւ երթալ Արեւելքի ու Հարաւի սկզբնատիպ երկիրներն այն արփաշող այց մթութիւններն ա՛լ աւելի պակուցիչ են քան մեր արեւմտեան կամ կիսարեւելեան բաբերխառն գօտւոյ գիշերանց ու գերեզմանաց մթութիւնք: Մայրը չէր որ զայն կ'արգիլէր իր խորհուրդն ի գործ դնելէ. մայր մը սխեղերաց մէջ ամենուրեք իր զաւա՛կը միայն կը տեսնէ, մինչ զաւակ մը տա՛ն մէջ միայն կը տեսնէ մայրն՝ եւ հոն ալ յաճախ իբրեւ տնտեսուհի միայն: Զինքը կասեցնողն, ո՛չ, մայրը չէր. ու քոյրն ալ չը պիտի լինէր, եթէ չունենար քոյրն ա՛յն բլբլեղային ձայնն, որ՝ արտայայտած զգացմանց համեմատ՝ կ'առնուր գոգցես ջերմանոցին բոլոր ծաղկանց գոյներն ու ձեւերը: Թարմ ու թաչո՛ւն այդ ձայնն՝ իբր ցայտից նուրբ ոլորաձեւ ծաւալին անգծելի շրջագծին մէջ կ'առնէր զգայարանք և հոգի. և որորո՛ւմ մը, և որբեցութի՛ւն մը, եւ անսահմանելի՛ միճակ մը կը սկսէր զգայարանաց ու հոգւոյն համար: Իր քրոջ երգոցն ու բանից արձագանգն ովկէանին անդնդոց վրայ պիտի զարթուցանէ՞ր երիտասարդն, որ այն ձայնին հայրենաբաղձութեամբ պիտի տառապէր. մինչեւ հասարակածային և այրեցածին աշխարհաց հրավառ արեւուն տակ պիտի հալածէին զինքն՝ իբր ունկան ծալքերուն մէջ թաքուցեալ մնացեալ այն մարդ-սոխակի կամ կին-սոխակի ձայնին կաթիլներն, այդ՝ կարօտի արտասուաց կաթիլներուն հետ խառնուած՝ պիտի ծաւալէին իր հոգւոյն մէջ, պիտի լափէին զայն, և իր մարմինն ուր ուրեմն պիտի տարածէին անշունչ անկենդան օտար հողի վրայ . . .: Սակայն ամեն փորձութեանց և ամեն նկատողութեանց յաղթեց տարաշխարհասէր բնազդն երիտասարդին, և առաւօտ մը ջերմանոցին ծաղկունք ի զուր սպասեցին իրենց սովորական խնամածուին և երկրպագուին:

Ա՛յդ ջերմանոցն յաճախ կ'երթա՛ր տա կալին գաղջ այն հողը փորել կամ այն հողուն մէջ փորը թաղել՝ հաւը: Տանտիրուհին, գաղափարաց զուգորդութեամբ, ի տես հաւին ի ջերմանոցին՝ կը յիշէր իր զաւակն: Եւ ինքն ալ կ'երթար հոն, ջերմանոցը. կարը կ'առնէր կամ գուլպան կամ ոչինչ, և կ'երթար. հաւուն մօտիկը հաւուն դէմը կը նստէր ա՛յն հողուն վրայ ուր զաւակն երբեմն երկիւղած կը ծնրադրէր համապագօր արուեստակեաց այն ծաղկանց առջեւ, որպէս արուեստակեցի՛ էն—ու գեղոյ նոր մտատրպարի մը կը համապատասխանեն՝ այսօր բարձր դասուն տիկնայք և օրիորդք կօշկասեղմ, իբանասեղմ, գունատ կամ տենդագունակ, դաշնակին գիւալոր թելերուն համամբ ջլախտացեալ, զամբռնայաստ թերթօնին դանդաղներով մթագնեալ, թղթախաղին ընկրկեալ յուզումներէն կրծեալ ու կար կամեալ, սիրոյ արուեստին—քանզի սէրն այլեւս արուեստ մ'է այսօր—սիրոյ արուեստին սատանօրէն կնճռոտեալ կանոններէն մաշեալ ու սրտով պրկեալ գալարեալ: Հէ՜գ որդեզուրկ մայրը ջերմանոցին մէջ կը նստէր հաւուն քովիկ, հեռաւոր որդեկին վրայ կը խորհէր, և կ'արտասուէր: Կենդանւոյն յաւետեսութիւնն՝ այդ տաբաղդ մօր ներկայութեան եւս քան զեւս կ'աճէր. և իր հոգեբանական ցաւագին կացութիւնն՝ է՛ զի այնպիսի արտայայտութիւն մը կը ստանար՝ իր պարանոցին, գլխուն, բուռին, թեւոց ու դէօրն շարժմանց մէջ, մինչ զի տանտիրուհին սարսուռ մը կը զգար յաւէտ ցրլուր: Զաւկին ոգի՞ն էր արդեօք, թէ տարաշխարհիկ ծաղի՞նց ոգին, հնոցին մէջ երբեմն ապառած ծառի կոճղերո՞ւն ոգին, կամ թէ սատանայական ոգի՞ մը: կը խաչակնքէր:

Ե.

—Հաւը ո՞ւր է.

—Բիչօն ալ չը կայ.

—Կէ՛հ, գէ՛դ գէ՛դ գէ՛դ գէ՛դ գէ՛՛դ.

—Բիչօ՛, բիչօ՛, բիչօ՛, բիչօ՛, բիչօ՛. չա՛փ, չա՛փ, չա՛փ.

—Պի՛, պի՛, պի՛. կէ՛հ, գէ՛դ գէ՛դ գէ՛դ.

—Չի կա՛յ.

—Երկուքն ալ չիկան.

—Անդիի տունը գացած չըլլայ կատուն.

—Քովի պարտէզը կանանչներուն տակը չըլլայ հաւը.

—Կէ՛հ, գէ՛դ, գէ՛դ, գէ՛դ գէ՛՛դ.

—Քա՛, չէօրլիկին մէջն է, նայէ՛. քովի տանը չէօրին ամանին մէջ. երէկ ալ հոն էր. հաւին պէս մաքուր անմեղ բան չիկայ տէ՛ ընտո՞ր սատանի աղտոտ տեղերը կը մտնէ. կէ՛հ, գէ՛դ, գէ՛տ, գէ՛տ. մարդ կը գտնի ալ կ'անցնելու. ձանն գիտես քի կ'սպասէ կոր.

—Աման, աղջիկս. քիչ մը սա՛պոն ջուր չի կա՞յ որ ձանդ լուանս.

—Մամա՛, վրա՛ս խնդա՛, դուն ըէջ կ'ախորժիս տէ փիսութենէն. ընտո՞ր հաւկիթն ալ կ'ուտենք. աղէկ որ ես բերանս չեմ դներ: Բիչօ՛, բիչօ՛, բիչօ՛, նա՛, Բիչօն ալ պատին վրան է:

Զ.

Ի՛նչ անցաւ այդ կենդանիներուն միջեւ, ի՛նչ անցաւ այդ կենդանիներուն մէջ: Անդայտ կ'ըլլայն, և տանտիրուհիք այսպէս օրը քանի՛ անգամ կոկորդնին կը պատռէին հաւն ու կատուն կանչելով: ա՛լ հիմայ իրիկուընէ իրիկուն տուն կուգային երկուքն ալ, կատուն ա՛լ հաւն ա՛լ: Նախա՞նձն է որ կը կրծէր զին. թախի՞ծն է որ հիւծեւկած կը տանջէր ու կը տառապեցնէր զինքն: Ա՛լ ժամանակ է որ անասնոց հոգեբանութեամբ զբաղինք՝ որպէս սկսան ընել [illegible] ու [illegible]ներով: Ամեն տուն կենդանի կայ, եւ տուն կայ ուր կենդանին մարդէն աւելի գորովանաց ու յարգանաց առարկայ կ'ըլլայ: Սակայն մեր հաւերուն, մեր կատուներուն, մեր շուներուն, մեր ձիերուն, մեր ոչխարներուն, մեր կովերուն—անշուշտ մեր էշերուն ալ—հոգեկան վիճակին լիովին անտեղեակ ենք: Եւրոպա գրեթէ ամեն անասուն իր մասնաւոր կամ մասնագէտ բնապատումն ու հոգեբանն ունի այժմ: Սըր Ճօն Լըպպօք իր բերկեղեայ բանտերէն՝ ուր մրջիւններ պահած է՝ կը հանէ մրջնոց ընկերաբանութիւնն ու հոգեբանութիւնը. մրջնո՛ց, «այդ ազգաբանութիւնն աւելի բազմաման է քան թէ մարդկային ազգի ցեղագիտութիւնը»: Մեր տակի վանդակաց մէջ պահած քանարիկներն՝ որոց հետ գիշեր ցերեկ կը կենակցինք՝ հազիւ առարկայ է աւելի բան մըն են մեզ համար:

Ի՛նչ անցաւ այդ կենդանեաց միջեւ, այդ կենդանեաց մէջ, հաւուն ու կատուին որ չարաթուուն մը միջոցաւ սատկեցան երկուքն ալ:

Է.

Միմիայն հաւուն դիակը տեսայ երէկ առաւօտ՝ կիրակի առտուանցով՝ տարածուած անկենդան աղբանոցին ու վարդատունկի մը մէջտեղ, մեր պարտէզն, ուր յաճախ կուգար հեգ անհաւակցեալ արարածն իր կենաց վերջին օրերուն մէջ: Տափակցած, ամքած, գետնին գրեթէ հարթհաւասար եղած, թեւերն ու աչքերը կիսաբաց, փողոցը փռուած գինովի մը նըման ողորմելի ծիծաղաշարժօրէն գետնատարած. գինովի մը նման՝ որ գինեպանին հետ ծեծկուած ու չարաչար ծեծկերած է, կամ հոգեւախտի մը նման՝ որ ամբողջ գիշեր մը մութ միայնակ տան մէջ յինքն յաւէտ մենամարտող հոգեպաշտ ու նիւթապաշտ մտածումներէն կծուած, իր հոգեկան տագնապներէն գամակոծուած, իր չոր հրատօչոր արցունքներէն կեղեքուած, մահճին վրայ կամ գետինը տարածուած է մուշտակովը փետուրներովը, նման այն հաւուն՝ որ աչացը ներքեւ քառասուն օր իր տրտմութիւնը պտտցուց քովի կամ իր պարտիզին մէջ, և որ իր պարտիզին մէջ ահա դիակնացեալ տարածեալ է, զոր ահա աղբահաւաքն իր կառքին մէջ կը նետէ անտարբեր,—մինչ աքաղաղն հեռուն կեցած է անշարժ ու լուռ՝ արձանի մը նման՝ իր սիրական հաւուն մարմինն երիցս ի զո՛ւր ցնցելէ յետոյ:

Ը.

«Քառասուն օր ապրեցաւ, քառասուն հաւկիթ ածեց.» կը մրմնջէր՝ իր երկնային միամտութեան մէջ՝ բարի դրացուհին աչք յարտասուս. «Աւրկէ գալը չի գիտցանք.» կը յաւելուր մտոյոյ:

Թ.

«Եւ ո՛ւր երթալը չը պիտի գիտնանք,—ոչ հաւուն եւ ոչ ալ մարդուն» կ'ըսէի ես ալ մտովի՝ մտոյոյ, մելամաղձութեամբ նայելով մեռելակառքին, խմա՛ աղբակառքին ետեւէն:

2 մարտ 1892 ԹԷՒԱՆԻՕ
Գատըքէօյ

ԿԻՆԸ ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՍԱԼՕՆԸ

Դաստիարակութեան եւ կրթութեան հետ վերաբերութիւն ունեցող բոլոր խնդիրները եռանդով կ'ուսումնասիրուին: Քաղաքական դէմքերը որք միշտ ընկերական դէպքեր են իրօք, մանկավարժութեան վրայ կ'ազդեն: Ուրէն նորատի իշխաններն և բարձրաստիճան միջակարգեալ անձանց զաւակները դաստիարակել միայն կը խորհէր, բայց պէտք է որ Գ. Կրէար բոլոր տղոցմով ալ զբաղի, թերեւս աւելի աղքատին զաւակներով քան հարուստի զաւակներով:

Կանանց վիճակն ալ հիմա փոխուա՞ծ է այդ մարդոց չափ: Իրենց ընտանիքներուն բոլոր փոփոխութիւնները կրած են, որովհետեւ դարէ մը ի վեր նոյնը մնալէ շատ հեռու են կնոջ համար կենաց պայմանները. բայց կը նպաստեն յառաջ բերելու այդ կերպարանափոխութիւններն նոյն համեմատութեամբ որչափ առաջ, և հետեւաբար անտեղի է աղջիկները պատրաստել այն անհւելի պայքարին որ մեր մանչերուն կը սպասէ վաղը: Կ'ուզեմ վայրկեան մը չեշտել այս մասին վրայ:

Կիները և մանաւանդ սիրուն կիները, իրենց կեանքին մէջ միշտ միճակահանութեան տոմսակ մը ունին: Երբեմն երբեմն, շատ հեռուէ հեռու, շահող թիւ մը կը հանդիպին, այն ատեն կատարեալ կերպարանափոխութիւն մըն է, պարիկի մը գաւազանի հարուածին պէս բան մը: Այս տեսակ դէպքերը այնքան հազուագիւտ և հրաշալի են որ զանոնք կարելի չէ հաշուի դնել: Ընդհանրապէս, կանանց կեանքը միակերպ է եւ առանց ո և է ցնցումի. ամուսնութիւնն իսկ, որ անոր վճռական տագնապն է, կ'ազդէ անոնց երջանկութեան կամ անոնց դժբաղդութեան վրայ, բայց ոչ անոնց ընկերական դիրքին վրայ: Հաւասար հաւասարի հետ կ'ամուսնանան: Հարսնիքին երկրորդ օրը, բարձրաստիճան կամ միջակարգեալ կին մըն է: Ինչպէս որ իր հօրը դիրքին համեմատ ապրած էր, իր ամուսնոյն ալ դիրքին համեմատ կ'ապրի: Բարօրութիւն կը վայելեն, ձախորդութիւններն կը կը նեղուին, առանց ուղղակի զանոնք յառաջ բերելու նպաստելու։ Ամուսինն է որ գործի մը կը ձեռնարկէ, որ ձեռնարկեստի գործեր կը վարէ, որ ընտրողական ժողովի մը կամ խորհրդարանին մէջ խօսք կ'առնէ։ Կինը շոգեկառքին մէջ նստած է, եւ անոր հետ կ'ուղեւորի. բայց այն է որ փայլաշարժ մեքենային վրայ կը հսկէ։

Չեմ ուզեր ըսել թէ կիները բնաւ գործ չունին մեր ձեռնարկներու մէջ. քիչ մը յետոյ պիտի քննեմ թէ որն է այն իրենց գործակցութեան մասը. կը հաստատեմ միայն թէ ոչ նախաձեռնութիւն, ոչ վարչութիւն, ոչ պատասխանատուութիւն ունին։ Այս պաշտօնի անհաւասարութիւնը իրաց բնութենէ՞ն յառաջ կուգայ թէ պարզապէս մարդկային պայմանադրութիւններէն։

Քանի մը կիներ սկսած են երկու սեռերու համար պաշտօններու և իրաւանց հաւասարութիւն պահանջել։ Բնական է որ Ամազոններու պէս զէնք կրել չեն ուզեր, ոչ ալ կռանի վրայ երկաթ ծեծել. կը խոստովանին որ ֆիզիքական ուժի մէջ վար են այրերէն, բայց մտաւոր ուժի մէջ հաւասար կը նկատեն զիրենք, բարոյական ուժի մէջ հաւասար կամ գերադաս։ Բնութիւնը կանոնք չէ սահմանած դարբնութիւն ընելու համար. բայց կը պնդեն թէ կրնան վարել եւ կառավարել այրերու չափ լաւ, եւ այրերու չափ լաւ կատարել այն բոլոր պաշտօններն որք դատողութենէ կախում ունին։ Եթէ այդ պաշտօնները մի միայն մեզի պահենք, արդարութեան բռնաբարում մըն է և զօրութեան չարաչար գործածում մը։ Այդ չարաչար գործածումը ծախորդ հետեւանքներ ունի, ոչ միայն կանանց համար, այլ եւ ամբողջ ընկերութեան համար որ կամովին ինքզինքը կը զրկէ մտաւորական ուժերու կէսէն զոր կրնար յօգուտ ի կիր արկանել։ Պէտք չէ ըսել որ մարդիկ պաշտպանութեան եւ արտադրութեան գործն իրենց վրայ ունենալով, հետեւաբար պարտին ունենալ նաեւ իշխանութիւն, քանի որ կիները կրնան մայրութիւնն ունենալ, որ բաւականէ աւելի հաւասարակշռութիւն մըն է նեղութեանց։

Դիտողութիւն չունիմ հոս ասոնց վրայ խօսելու, կիներու մեծամասնութիւնն իսկ կը ժխտէ անոնց վրայ։ Ամենքը մէկէն կը նետեմ, քանի մը մանրամասնութիւններ կը պահեմ։ Ուրիշ բառով կը կարծեմ թէ շատ լաւ բան մը պիտի ընեն կանանց և արանց քաղաքային և քաղաքական հաւասարութիւնը հաստատելով. բայց կը կարծեմ թէ խոհեմութեամբ, և իրողութեանց ուշադիր ուսումնասիրութեամբ մը, բաւական կարեւոր վերանորոգումներ պէտք է ընել։

Նախ այն կէտն ուսկից կը մեկնին, վէճի տակ կրնայ դրուիլ, այսինքն մտաւորական ուժի հաւասարութիւնը։ Ի՞նչ կը հասկնան հաւասարութեամբ։ Եթէ համարժէքութիւն է, չեմ ընդդիմանար. այդ խնդրոյն վրայ խօսելու պէտք չունիմ. նիւթէս դուրս է։ Եթէ նոյնութիւն է, սխալը շատ խոշոր է. երկու սեռերը այնչափ կը տարբերին մտքով որչափ մարմնով։ Ոչ ճաշակները նոյն են, ոչ կարողութիւնները։ Այս տարբերութիւնները բնութենէն յառաջ կուգան. սովորութիւններն և դաստիարակութիւնը քիչ ազդեցութիւն ունին ասոնց վրայ։ Համոզուելու համար կը բաւէ մանչու մը տալ աղջկան դաստիարակութիւն կամ աղջկան մը դաստիարակութիւն մը։ Կամ անզուսպ արարած մը յառաջ պիտի գայ կամ ստորնացած արարած մը։

Մինչ այս արդիւնքը պարտին յուսալ անոնք որ կարծելով հանդերձ սովորութեանց դէմ միայն բողոքել, բնութեան դէմ կ'ելլեն։ Կինը, զոր իր ամուսնոյն իշխանութենէն ազատ պիտի կացուցանեն և հանրային կեանքին մէջ մոցնեն, ապահովապէս կին մը պիտի չըլլայ այլ եւս և երբեք մարդ մը պիտի չըլլայ։

Կը յիշեն կիներ որք գերազանցապէս կը վարեն վաճառականական գործեր, ուրիշներ որք մեծ փառքով իշխած են։ Բայց ի՞նչքան սակաւաթիւ են այդ վերջինները։ Վաճառականուհիները, այդ ուրիշ խնդիր է։ Երկու բան կայ իրարմէ տարբեր, վաճառականական ոգին, ձեռնարկի ոգին, որ էականապէս արական է, առտնին տնտեսութիւնը որ կանանց յարմարութիւններուն կը պատշաճի։ Անոնց իրաւունքները անհատական հարստութեանց վարչութեան մէջ սահմանափակել ուզելէ հեռու, ես կը խորհիմ որ պէտք է յաւելուլ այդ իրաւունքներն։ Բայց ոչ պատճառ կայ ոչ պատրուակ որ հանրային իրաւանց մասը նուէրն ընենք իրենց։ Իրենք լաւ կը զգան զայդ. գիտեն թէ պատուոյ և արժանապատուութեան մէջ ինչ պիտի կորսնցնեն իրենց տունէն ելլելով հանրային գումարմանց երթալու և նախատինքներ ու գրպարտութիւններ ընելու կամ ընդունելու համար։ Իբր պաշտօնակից պիտի նկատեն զայնս, թող չը խաբուին. և որովհետեւ հեգնող միտք մը ունին, եւ դիւրաւ կը զայրանան իրենց ամուսինները, վասն զի նմանողութիւնը մինչեւ իսկ իրենք մենամարտելու աստիճանին պիտի չհասնին հարկաւ, չափազանց պայքարալից կեանք մը պիտի ունենան։

Ինչ որ ալ ըլլայ իրենց կարծիքը՝ քաղաքականութեան մէջ արանց հասկացողութեան վրայ, կատարելապէս կ'զգան որ իրենք բնաւ բան մը չեն հասկնար։ Ասոր պատճառը մասամբ այն է որ երբեք ասոր վրայ չեն խորհած, ինչպէս չեն խորհած երբեք զինուորութեան վրայ զոր գործածելու առիթ պիտի չունենան. քաղաքականութիւնը կը ճանչնան մի միայն այն հետեւանքներէն զորս կը պատճառէ։ Բայց եթէ նոյն իսկ ուսումնասիրէին, պիտի չուշով նշմարէին որ կը մնեն այնպիսի աշխարհի մը մէջ ուր գեղեցիկ գիտեր չեն կրնար ընել։ Չկայ օրէնք մը կարծեմ որ արգիլէ անոնց գրել քաղաքականութեան վրայ. բայց սակայն տիկին դը Սթալէն ուրիշ մէկը չեմ տեսներ որ մտածողներու կարգը կարենայ անցնիլ, և անոր ալ քաղաքականութիւնը աւելի փիլիսոփայութիւն է։

Փիլիսոփայութեան համար կարծիքս բոլորովին տարբեր է։ Պիտի զարմացնեմ թերեւս մեր ժամանակակիցները. կիները կը սիրեն փիլիսոփայութիւնը, կը յաջողին անոր մէջ. այսինքն թէ աւելի կը յաջողին հասկնալ զայն քան գտնել։ Մենէ աւելի նուրբ միտք ունին։ Բոլոր խոստովանողները (աստուածաբանութիւնն ալ փիլիսոփայութիւն է) պիտի հաստատեն ըսածս եւ պիտի ձայնակցին ինծի։ Սրբուհի Թերեզ, Էլօիզ, տիկին Կիւյեօն, ամենէն փառաւոր օրինակները յիշելու համար, մեծ ու տարօրինակ ճարտարութիւն մը ունեցող միսթիքական փիլիսոփաներ են։ Ասոնց համար իսկ կարելի է ըսել որ եթէ ամէն բան կը հասկնան, բան մը չեն հնարեր։ Երաժշտութեան համար ալ այնպէս է, կանանց մէջ առաջնակարգ նուագածուներ կան. բայց հազիւ երկու երեք երկրորդական կամ երրորդական երգահաններ ունին։ Թատրոնի մէջ միեւնոյն բանն է, անբաղդատելի դերասանուհիներ կ'արտադրեն, եւ հազիւ դարն անգամ մը, սիրուն պզտիկ արարուած մը որուն մէջ այր աշխատակից մը մաս ունի։

Նամակագրական սեռին մէջ շատ կը փայլին։ Պէտք չկայ տիկին դը Սէվինիէն յիշելու. օրական փորձառութեամբ գիտենք թէ սրամիտ կին մը ինչպէս նամակ մը կ'օրէ։ Աւասիկ դիտողութիւն մը որ այս ամենքը կը համառօտէ, միակ պատմաբան մը յառաջ չեն բերած, և սակայն վիպասանութեան մէջ հաւասար են մեզի եթէ ոչ գերազանց։

Անցողակի կը խօսիմ հոս այս նիւթին վրայ. իմ նպատակս է լաւ բացատրել ինչ որ կ'ուզեմ ըսել ձեզ և ամենէն առաջ պէտք էր որ յայտարարէի թէ ինծի համար աղջիկները հանրային կեանքի համար մեծցնելուն մէջ չէ խնդիրը։ Կանանց մասին նորութեանց կողմնակից չեմ։ Նոյն իսկ կը կարծեմ թէ այս միջոցին, ճշմարիտ և բաղձալի յառաջդիմութիւնը ետ դառնալուն մէջ է։ Ես կ'երազեմ ընկերութիւն մը ուր կինը տէր է իր տան մէջ, և իր հօր կամ ամուսնոյն միջոցաւ միայն կ'երեւայ հանրային խնդրոց մէջ։ Բարքերու վրայ գերիշխան ազդեցութիւն մը պիտի տայի անոնց, իսկ օրինադրութեան վրայ՝ բնա՛ւ։ Պիտի դառնայի հին ընկերութեան մեր հայրերուն որ կիները իբր գործակից և իբր ընկեր չէին նկատեր, որք քիչ մը աստուածուհիներ կը համարէին զայնս, որք կը սիրէին զոհուիլ անոնց համար, և անոնց չհնազանդիլ։ Դաստիարակութեան գործին մէջ աւելի մեծ դեր մը պիտի տայի անոնց քան զոր ունին այսօր, և դաստիարակութիւնը չափազանցութենէն յետոյ ալ աւելի պիտի տայի։ Կը կարծեմ որ եթէ տակաւին մեծ ժողովուրդ մըն ենք, յարգելի ժողովուրդ մը, հակառակ այն գոյնին զոր մեր թշնամիները կը ջանան մեզ տալ, մեր կիներուն կը պարտինք ատիկա։ Պատուոյ եւ ազգութեան մեծ զգացում մը ունին անոնք։ Մեծաւ մասամբ կրօնքի հաւատքն ունին անոնք, ինչ որ մենք չունինք հիմա։ Կանանց տիրապետութիւնը կը մերժեմ. բայց կը խնդրեմ իրենց ներգործութիւնը։ Երանգը շատ փափուկ է, բայց պիտի ջանամ զգալի ընել զայն ընդլայնումներ տալով գաղափարիս։

Օր մը կ'ըսէի կիներուն, խօսելով անոնց իրենց անձին կառավարութեան վրայ իրենց համար կարեւոր գործ մը. «Ձեր յառաջապահ գունդը պաշտպանեցէք»։ Հաւաքաբար չպաշտպանեցին զայն։ Թողուցին որ բարքերու կերպարանափոխութիւն մը կատարուի որ իրենց աւելի վնասակար է քան բոլոր այն օրէնքներն որոնց համար կը գանգատին անոնց քաղաքական իրաւունքներ տալ ուզողները։

Հոս բոլոր կիներուն վրայ չեմ խօսիր, կը խօսիմ անոնց վրայ որք սալոն մը ունին։ Ի՞նչ ըրին այդ սալոնը։

Սալոնը կանանց աշխատութեան գործիքն է. հոն է և անով է որ պարտին իշխել։ Ամուսինը կրնայ լաւ խորհրդական մը ըլլալ, բայց քուլիսին մէջ, ներկայացման միջոցին, լրացուցիչ տեսարան մըն է, վերակացու մը։ Կինը ամէն բան է։ Քանի մը կիներ այնչափ աննշան սալոն մը ունին որ նեղութիւն մըն է հոն երթալը, և ստիպուած ըլլալուն համար մարդ կ'երթայ հոն։ Ուրիշներ երաժշտութեան կամ արտասանութեան կը դիմեն։ Երբ երաժշտութիւնը լաւ է, բան մը չեմ կրնար ըսել. բայց ատիկա սալոն մը չըլլար, նուագահանդէս մը կ'ըլլայ։ Երբ գէշ է, կամ շատ միջակ, ի՛նչ տանջանք, բարեկամներս։ Թատրոնը, պիտի սուլէիք, կամ ինչ որ լաւագոյն է, դուրս պիտի ելլէիք։ Հոս պէտք է կենալ, պէտք է ոտքի կենալ, կոտրները զարնուած միջոցին ուշադիր երեւալ, վերջացած ատեն ծափահարել, և եթէ քիչ շատ անձնաւորութիւն մըն էք, զարնողը շնորհաւորել։ Ալ շատ չեմ խօսիր առակի մը արտասանութեան վրայ։ Առակ կայ, առակ ալ կայ, արտասանող կայ, արտասանող ալ կայ։ Զիս գրեթէ զզուեցուցած են Լաֆոնթէնի սիրուն առակներէն իրիկուններն յաճախ զայնս արտասանելով։ Նախամեծար կը համարիմ գէշ արտասանողները։ Անոնք որ դաս կ'առնեն և որք կանոններու համեմատ կ'արտասանեն, թաքուն իմաստներն ստորագծելով, նոյն իսկ երբ չկայ այդպէս բան, պարզապէս կը սպանեն անոնցմէ։ Միեւնոյն ըսածքն է, դասատուն է որ կը լսէ աշակերտներուն բերնին մէջ։ Սալոնի մէջ խաղացուած թատերգութեան խօսքը բնաւ չեմ ըներ. միայն խաղցողները կը զուարճանան, ունկնդիրները կը ձանձրանան աւելի կերպով։

Պիտի ըսէք, «ի՞նչ բան սալոն կը կազմէ»։ Անգլիական ռաուտ մը չէ ուր սանտուիչ մը եւ թէյ մը կը բերեն իբր զուարճութիւն, նուագահանդէս մը չէ, ինչ որ շատ աւելի լաւ պայմաններով կարելի է գտնել երգեցիկ սրճարաններու մէջ։ Լաֆոնթէնի առակ մը չէ որ խեղդուած ապոյ մը կամ չիկնոտ աղջիկ մը կ'արտասանէ։ Կը հարցնէք թէ ի՞նչ է Սալոն մը։ Լա՛ւ, ես ըսեմ ձեզի. սալոն մը, խօսակցութիւնն է։

Կը պնդեմ թէ հիմա չկայ խօսակցութիւն։ Կը տեսնէք, գրեթէ ամէն տեղ, կիները մէկ կողմը խմբովին նստած, և այրերը, երբ ծխարանը չեն, անկիւն մը նստած իրենք իրենց մէջ խօսակցելով։ Հոն չեմ գիտեր ինչ բանի վրայ կը խօսին, թերեւս հագուստի կապուստի վրայ, բամբասանք ապահովաբար. և հոս ախոռի կամ խորհրդարանի վրայ։ Եթէ մէկ կողմէն միւսը խօսք մը ցատկէ, նորաձեւութիւն դարձած խաղին վրայ սափակ խօսք մըն է։

Ի՞նչ, սրախօս կիներ չունինք այլ եւս։ Հարիւրներով ունինք։ Բայց թողած են որ այրերը իրենց ձեռքէն փախչին։ Թոյլ տուած են որ քլիւպները հիմնեն և կատարելագործեն։ Իրենք իրենց մէջ գումարումներ հաստատած են որոնց մէջ այրերը իրենց ներկայութիւնն անպատշաճ կը զգան երբ գտնուին։ Գոհ կ'ըլլան որ երկու խօսքով հեռանան իրենցմէ և հոգ չեն ըներ իրենց սրամտութիւնը ցոյց տալու։ Ի մի բան, յառաջապահ գունդը չեն պաշտպանած, և հիմա իրենց գանձերը իրենք իրենց մէջ միայն կրնան գործածել։

Ժամանակաւ ի՞նչ աղէկ էր, երբ թատրոնի վրայ խօսք ըլլար, երբ գրական մարդ և խնդրէն հասկցողի պէս կը խօսէին, երբեմն երբեմն ընթերցում մը կ'ունկնդրէինք, բայց ընթերցում մը զոր հեղինակը կ'ընէր ինչ որ եզական դէպք մըն էր. քիչ մը այս ինչ կամ այնինչը կը քաշկռտէին առանց չարախօսութեան երթալու, կրօնքի եւ փիլիսոփայութեան վրայ կը խօսէին, երբեմն երբեմն խորիմաստ խօսք մը կը լսուէր, որ սակայն սրամիտ բացատրութիւններու տակ շուտով կը պահուըտէր։ Որովհետեւ սրահի մը մէջ պէտք չէ միշտ խնդալ, բայց պէտք է միշտ պատրաստ ըլլալ խնդալու։ Քաղաքականութեան ալ կարգը կուգար, բայց իր մեծ կողմերով, ուսկից կիները շատ լաւ կը հասկնային, որովհետեւ քաղաքականութիւն՝ այդպէս բարձրէն նըկատուած՝ փիլիսոփայութիւն է միայն։ Սալոնները երբեմն երբեմն ակադեմական մը կը հանէին, երբեմն երեսփոխան մը նշանաւոր կ'ընէին։ Առաջնակարգ մարդիկ հոն գալու պատրաստուած էին, հաճոյքով ալ կուգային, և ճիգ մը կ'ընէին իրենց արժանի երեւալու համար հոն։ Կիները մանաւանդ կը փայլէին հոն, իրենց տրամադրութեան տակ այդ սկան ունէին միայն, խօսակցութիւնը, ինչպէս գրականութեան մէջ նամակագրական ճիւղն ու վէպն ունին. միշտ պաշտելի նամակներ կը գրեն, գեղեցիկ վէպեր կ'արտադրեն. բայց այլ եւս չեն խօսակցիր։ Ի՛նչ գժբաղդութիւն իրենց ու մեզ համար. ի՛նչ ցաւ մեր հաճոյքին և իրենց փառքին դէմ։ Ասիկա ցաւալի է մանաւանդ ի Ֆրանսա, վասն զի Ֆրանսուհիք վայելչութեան թագուհիներն էին, այսինքն սալոնի թագուհիները։

Չբաւեր ըսել հիմա, պիտի տեսնէք ինչպէս պիտի փոխեմ իրաց վիճակը, երիկ մարդիկն ստիպելով ձգել իրենց անհամ սիկառը և իրենց ձիի խօսակցութիւնները, վարժեցնելով զանոնք իրենց կանանց մօտիկ ընելու, անոնց հետ խօսելու, հաճոյք զգալու ատկից, անոնց դատումներէն օգտուելու, և ըստ այնմ վարուելու։ Այսպիսի կերպարանափոխութիւններ մէկ օրուան մէջ չեն կատարուիր։ Ժամանակ եւ համբերութիւն պէտք է։

Ա՛հ, չպաշտպանեցի՞ք ձեր յառաջապահները։ Լա՛ւ, հիմա պէտք է շէնքը վերսկսիլ իր հիմէն. և հիմա այս վիճակին հասած էք աւելի ձեր քան թէ մեր յանցանքով։

ԺԻՒԼ ՍԻՄՈՆ

ՌՈՍԻՆԻ

(Շար. Նախորդ շաբաթուընէն և վերջ)

Ռոսինի առաջին անգամ գնաց ի Բարիզ 1823 տարւոյ մարտ ամսոյն մէջ։ Մի քանի շաբաթ միայն կեցաւ անդ. յետոյ գնաց ի Լոնտոն, ուր մի քանի եօթնեկի մէջ 175,000 Ֆրանք շահեցաւ։ Վերադարձին հաստատուեցաւ ի Բարիզ վերջնական կերպով։ Այս գումարը առաջ շահած դրամով կազմեց, բաւական դրամագլուխ մը զոր Ռոսինի սահմանեց իր գործոց յաջողութեան ի Բարիզ ուր իտալական թատրոնին տնօրէնութիւնն ստանձնեց։

Բազում տարիներ ի Բարիզ ապրեցաւ եւ միահեծան տիրեց Ֆրանսացւոց սրտերուն մէջ։ Ի փոխարէն Բարիզցւոց (1) սիրոյն, Ֆրանսայի թողուց իւր փառքը եւ հինգ միլիոն Ֆրանք։ Կարելի չէ որ Ֆրանսացի մը Ռոսինիի չափ սիրած ըլլի զՖրանսա։ Բէզարոյի սոխակը կրնար Անգլիա անցնիլ եւ անդ միլիոններ շահիլ։ Բայց ոչ. մնաց ի Բարիզ ուր բարեկամն եղաւ իւրեն ժամանակակից երաժշտապետներուն։ Պօէլտիէօ, Օպէր, Հէրօլտ, Քէրուպինի, Տօնիզէթթի, Պէլլինի յոյժ կը սիրէին զինքը։ Մերժեց պատուոյ մետալը՝ զայն Հէրօլտի ընծայել տալու համար։ Ինքը բերել տուաւ Մայէրպէրն ի Բարիզ։

Իւրաքանչիւր շաբաթ երկիցս ընդունելութիւն կը լինէր Ռոսինիի տունը. սովորական յաճախորդքն էին Ժօզէֆ Բօնիաթօվսքի իշխանը, Օպէր, Հալէվի, Քարաֆա, Մայէրպէր, Բիդ-Վիլ, Ակուատօ, Պէրիէ, Թիէր, Ռօշիլտ, Վիօ-Պօնաթօ՝ որ երաժշտապետին բժիշկը եւ մտերիմ բարեկամն էր։

Բայց իւր մտերմագոյն բարեկամն էր Պէրիէ, որ Ռոսինիի ծննդեան իւրաքանչիւր տարեդարձին պարտք մը կը համարէր ճառախօսութիւն մ'ընել։ Մեռնելէ մի քանի օր առաջ Պէրիէ դժուարաւ կրցաւ երթալ այն տունը ուր Ռոսինի հոգեվարք էր։ Այս երկու հռչակաւոր մարդիկ թեւ թեւի տուած մտան յաւիտենականութեան մէջ։ Ռոսինի մեռաւ գիշերը, 13-14 նոյեմբեր 1868։ Ֆրանսայի կառավարութիւնը փառաւոր կերպով կատարել տուաւ հանգուցելոյն յուղարկաւորութեան հանդէսը։

Ռոսինիի մահը խոր սուգի մէջ թողուց Բարիզցիները։

Հռչակաւոր երաժշտապետին հոգւոյն համար կատարուած հանդիսաւոր պաշտօնին ժամանակ Ֆօր, Բաթթի, Նիլսըն, Միօլան-Քարվալօ, Ալպօնի, և բազում այլ դուստք միաձայն երգեցին Մէյէրպէրի [illegible]. ամէն հանդիսականք խորապէս յուզեալ՝ կուլային։ Քսան տարի յետոյ Իտալիա պահանջեց իւր մեծանուն որդւոյն մարմինը, որ արդ կը հանգչի յաւիտենական քնով Տանթէի, Կալիլէյի, Մաքիավէլի եւ Միքէլ Անճէլոյի քով։ Երբ դագաղը Սանթա-Քրօչէ եկեղեցին մտաւ, հանգուցելոյն [illegible] սկսաւ երգուիլ։ (2)

Լամարթին Ռոսինիի նկատմամբ գրեր է հետեւեալ տողերը։

«Անդ (յԻտալիա) զգայութիւնք չեն խօսիր ի հոգւոջ այլ կ'երգեն. մի ժամեան մէջ կը կատարեն կենաց ամբողջ ելեւէջը։ Նորա օդոյն մէջ արձակ չկայ. ամենայն ինչ եղանակ, յափշտակութիւն հոգւոյ կամ քերթուած է։ Անդ ինչ որ խօսքով չկրնան դրուցել՝ կ'երգեն. երաժշտութիւնը գոգցես զգայութեանց բանաստեղծութիւնն է, Ռոսինի այն երաժշտութեան Բէթրարքան է, նա շնչեց իւր հայրենեաց օդը և փչեց զայն ամբողջ աշխարհի վրայ»։

Ռոսինիի անմահական երկասիրութիւններն են Պարպիէրէ տի Սէվիլիա եւ Գիյօմ Թէլ, նախ եւ առաջ լաւ ընդունելութիւն չգտան՝ հասարակութեան տգիտութեան պատճառաւ։ Առաջինը կ'ամփոփէ երաժշտապետին իտալական եղանակը, իսկ միւսը՝ նորա ֆրանսական եղանակը կ'ամփոփէ եւ հասուցեր է հեղինակը ի լրումն փառաց։ Ուստի միշտ պիտի ներկայացուին այս նուագախաղք, առաջինը այն զուարթութեան համար որ կը շնչէ նորա երաժշտութիւնը, եւ երկրորդը՝ բարձրաթռիչ ճախրանացը համար։

Աւարտեմ ներկայ յօդուածս աբբայ Կալլէյի պատմութեամբ Ռոսինիի վերջին խօսակցութեան վրայ, զոր Ֆիկարօ հրատարակեց։

Նէլաթօն վիրաբուժական գործողութիւնը կատարեր էր։ Օր մը մօնսինեօր Բէճի մտաւ հիւանդին սենեակը, ուստի ընդ հուպ ելաւ, քանզի Ռոսինի չէր ուզած զնա ընդունիլ։ Երաժշտապետն ըսաւ յետոյ կնոջը. «Երդում ըրէ Աւետարանի վրայ որ այս մարդը սենեակս պիտի չմտնէ, և ոչ ալ նոյնազգեստ որ եւ իցէ մարդ»։ Սակայն, մի քանի օր ետքը սիրով կ'ընդունէր աբբա Կալլէն, ի 12 նոյեմբեր 1868։

—Ուրախութեամբ կը տեսնեմ զքեզ, ըսաւ Ռոսինի։ Աբբայ մը գրողը հաւատք ունենալու է։ Սկսինք։

«Յետ խոստովանութեան, կ'ըսէ աբբայ Կալլէ, աւելցուց.—Խօսէ տակաւին. յոգնած չեմ։ Խօսքերդ կենդանացուցին զիս, շնորհակալ եմ։ Ծանր բեռէ մ'ազատեցիր զիս։ Դարձեալ եկուր, շատ մի ուշանար։

Ու զիս համբուրեց՝ ըստ իտալական օրինի։

Տիկին Ռոսինի ներս մտաւ։

—Քանի՛ շնորհակալ եմ սիրելիս, ըսաւ Ռոսինի, եւ ամուսինք լալով ողջագուրեցին զիրար։

—Ես ալ ընդ հուպ պիտի խոստովանիմ։

—Տէր աբբայ, կրկնեց Ռոսինի, մեր կրօնական պատճառն իտալական կղերն է։

—Վարպետ, հոգւոյդ վեհութեան եւ բարձր ակմբոց մէջ ապրած լինելուդ պատճառաւ համոզումներդ մարդկան վարմունքէն կախում չեն կրնար ունենալ։

—Իտալացի կղերը շատ մօտէն տեսեր եմ. իսկ զձեզ բաւական չենք տեսներ։ Եթէ Ֆրանսայի կղերի հետ միայն հաղորդակցութիւն ունենայի՝ քրիստոնեայ կը մնայի։

Վախնալով որ չըլլայ թէ խօսակցութիւնը յոգնեցունէ զՌոսինի որ խօսելէ չէր դադրեր, քաշուեցայ, խոստանալով որ ամէն օր գամ։ Նախազգացում ունէի սակայն, թէ այս երթեւեկութիւնը շատ պիտի չտեւէր։ Օձացաւը մարմնոյն ամէն մասերուն տարածուեր էր ու վէրքերով ծածկեր էր զայն. հիւանդը անտանելի ցաւեր կը կրէր։

Երեք անձնուէր բարեկամք կը հսկէին քով. յաճախ լսեր են որ Ռոսինի կ'աղօթէր ու կ'ըսէր.

—O crux ave... Inflammatus.. Pie Jesus... Paradisi gloriam (Ո՛ խաչ, ողջոյն... Հրաբորբոք... Ողորմած Յիսուս... արքայութեան փառքը։)

Առաւօտեան մօտ Աստուածածնայ կը խօսէր, իտալացւոց սովորութեան համեմատ։

—Ի՞նչ կ'ընես, սուրբ կոյս Մարիամ. Գեհենապարտ պէս կը չարչարուիմ։ Բազում ժամերէ ի վեր քեզ օգնութեան կը կոչեմ... կը լսես զիս... եթէ ուզես՝ կըրնաս... քեզնէ կախում ունի։ Փութացի՛ր աւելի.. եկո՛ւր, եկո՛ւր։

Վերջին օրհնութենէն և աւելի ներկայից քան հոգեվարքին ուղղեալ մի քանի խօսքերէս յետոյ, Թամպուրինի՝ (Թէնոր) սրտայոյզ՝ ձեռքս բռնեց ու ըսաւ.

—Տէր աբբայ, ահա գեղեցիկ էջ մը գրեցիր պատմութեանդ մէջ։

—Այո՛, գեղեցիկ ու թանկագին է՝ մանաւանդ հէք հիւանդին համար։

—Հէք վարպետս, աղաղակեց տիկին Ալպօնի, այդ՝ նորա յետին էջն է... եւ տիկին Բաթթի հեծեծանօք ինկաւ քանափէի մը վրայ։

Ամէն ներկայ եղողները կ'արտասուէին. գոգցես վշտացեալ ընտանիք մ'էր շուրջ անկողնոյ լաւագոյն հօր մը։

Այդ տեսարանը անջնջելի տպաւորութիւն մ'ըրաւ վրաս։ Այո՛, սիրտ և հաւատք ունին այն արուեստագէտները եւ Աստուծոյ արքայութեան մէջ գուցէ նախադաս համարուին, նոքա որ իրենք զիրենք անոնցմէ լաւագոյն կը թուեն։

Շաբաթ գիշեր Ռոսինի հոգին աւանդեր էր Աստուծոյ»։

Յ. Վ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Սովորութիւնք երբեմն այնքան վնասաբեր և յոռի են որքան չը կարծուիր. այդ յոռի սովորութեանց մին ննջեցելոյն վրայ եղած ողբերն են, որոյ վրայ այլք յառաջ քան զիս գրեցին ընդ երկար։ Սա հեթանոսական դարերէ հետէ մի սովորութիւն է. երեք օր շարունակաբար նըստիլ և ողբա՛լ այնքան միօրինակ եւ սրտաճմլիկ որ ի լուր նոցին ամենէն անզգայ սիրտն իսկ յարտասուս կը փղձկի, բնածին բանաստեղծք վայրկեաններու մէջ կը յօրինեն իրենց ողբերն ըստ պատշաճութեան։

Իբր նմոյշ՝ մի քանին մէջ բերենք.

Գախճրպանը պատեր քունը տարեր է
Խոխաթը եկեր վարդը քաղեր է
Փոստան եկեր քեզի խապար բերեր է
Ասօր քու սիրական որդիդ մեռեր է։

Մեռեր ու չէ հասեր սրտին բաղձանքին
Ելլենք երթանք լեռներն ի վեր
Եա լալով դուք փնտռելով,
Ինք չը գտնենք իր հող գտնենք
Իր ապառած քարն համբուրենք։
Ապառած քարին վեր առնենք
Տակին պաղ ջրիկ կու բխայ
Ցածնանք պտիկ մը խմենք
Անի մեր մասան կու բանայ։

Թէ չը խորհէինք երկարաբանութենէ, կրնայինք ամբողջ թերթը լնուլ այս ողբերու օրինակներով։ Ինչպէս կը տեսնուի, տաղաչափութի ոսկեայ վանդակին մէջ չեն սնուցուած և սակայն տխրազգեցիկ են, մանաւանդ յայնժամ՝ երբ դառնաղէտի կնոջ մը յառաջ ոտքու ձայնիկն կը միանայ բառերուն. հազուագիւտ չէ այդ տխուր վայրկեաններու մէջ տեսնել կանայք որ բոլորովին զգայազիրկ և շնչասպառ կը մնան չափազանց կոծելէն և այն մռայլիկ և հեռաւոր ազգականուհեաց խմբակն որ սփոփելու նպատակաւ եկած է այդ տուն՝ չըներ այլ ինչ բայց եթէ ազդեցնել միշտ կրկնապատկել և եթէ անզգայ իսկ է, զգացնել տալ նմա. ի վերայ այսր ամենայնի, տանուտէրը պարտաւոր է իր դառնակսկիծ վշտին հետ մտածել եւ հոգալ կերակրոց և այլ պիտոյից վայելչութիւնն, փոյթ չէ թէ քսակն ի ձայն մեծ բողոք բառնայ, սովորութեան պարտի անսալ։

Սովորութիւնք բազում են որպէս ըսի կանխաւ, ահա՛ մի այլ սովորոյթ այլ ոչ տխուր անոր նման, կաղանդի գիշերը նոր հարսն աղբիւր տանիլ. հարսն իւր ամենագեղեցիկ զգեստն հագած և կարմիր քօղն իւր դիմաց ածեալ. մի պնակ չաքար ի ձեռին ունենալով, յամրաքայլ կը դիմէ աղբիւրն շրջապատեալ յիգական սեռէ։ Նախ մի հաց կը թրջէ. ապա պընակին մէջ ունեցած չաքարներն կ'սկսի բաժանել բոլոր հանդիսականաց, մեծին եւ փոքրին ձեռներն համբուրելով։ Աղօթարանը դեռ չը բացուած, կը վերադառնայ ի տուն. յետ այնորիկ նոր հարսն իրաւունք կ'ստանայ աղբիւրն երթալու, բայց դեռ ոչ եկեղեցի. նոյնպէս եւ չափահաս աղջիկն. տարին մի անգամ եւեթ կ'երթան յեկեղեցի այն ալ Ս. Հաղորդութիւն ընդունելու համար. բարեբաղդաբար աղջկունք մեծաւ մասամբ անգիտակ քրիստոնէի մը պարտականութեանց՝ լուիկ կը հնազանդին այդ օրինաց, բայց քանի՛ ցաւալի է մի քիչ ուսեալ աղջկանց վիճակն, զի գիտակ գոլով Քրիստոնէի մը պարտաւորութեանց, յանկամս կը թերանան ի գոհացումն տեղւոյն սովորութեան։

ՀԱՅԿՈՒՀԻ Մ. ՈՍԿԱՆԵԱՆ

1 փետրվ. 92, յԱկն

ՍՊԱՍՈՒՄԸ

Պատուհանին առջեւ նըստած կ'ըսպասէր
Լի յուզմունքով՝ զոր անյագուրդ կուտայ սէր.
Կը յիշէր կոյսն իր խօսեցեալն հեռակայ,
Ու կը նայէր ծառին կանաչ ու հըսկայ՝
Ուր տերեւներ մէկիկ մէկիկ կ'իյնային.
Նա կը խորհէր՝ սիրուն ժպտով մ'երկնային՝
Թէ այդ տերեւք ժամեր էին թաւալուն
Որ տանէին զինք ըսպասած իր պահուն։

Անցան ամիսք, ու մերկացաւ ծառը չոր,
Կորսընցուց նա հըրապոյրներ իւր բոլոր։

Մութ գիշեր մ'էր. երկինք չունէր իւր աստղեր,
Եւ զովութիւնն աշնանային չ'ըզգացուէր։
Բայց, յուսալից, պատուհանին քով նըստած,
Կ'ըսպասէր նա, եւ չէր ըզգար ցօղը թաց։
Սիրոյն հըզօր՝ այնքան յոյսեր ունէր վառ,
Որ կը խորհէր թէ երկնքին մէջ խաւար
Աներեւոյթ աստղերն ամէն՝ թափէին
Իր սըրտին մէջ որ կը յուսար անձկագին։

Մինչեւ անդին, այդ գիշերուան պէս մըթին
Ու սեւ դագաղ մը նաւէն դուրս հանեցին,
Եւ մէջը կար կըմախք մը չոր ու տըձեւ
Ինչպէս ձըմրան մերկացած ծառն անտերեւ։
Բերին դագաղն եւ դըրին վար տան մը մօտ.
Բերին որ մայրն առնու զաւկին իւր կարօտ....
Նա դեռ նըստած պատուհանին քով ժըպտուն՝
Միշտ կ'ըսպասէր խօսեցեալին հասնելուն....

24 փետրվ. 1892 Գատըքէօյ

ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆ

ՀԱԼՔԻ

Ո՛հ, աստղերով լի էր երկինքն այն գիշեր.
Ու լուսինն ալ, կապոյտ այերց մէջ ժպտուն՝
Կը թօթափէր անըրջակերպ իւր շղարշներ
Զոր գիշերուան սիւգը, մեղմ սիւգ մը թաշտուն՝
Հեռու հեռու կը քշէր։

Ու հոյաթեւ շօճիներուն մէջերէն
Երազներու պէս քաղցրի՜կ ու խուսափող
Թաշըրտէին սիւգի շունչեր մեղմօրէն՝
Ու սաղէին թաւուտներուն մէջ դողդող՝
Ուր լուռ ըստուերք կը նիրհէին։

Օդն՝ իր քունը, ճամբան՝ սարսուռ մացառին,
Լուսինն՝ իր ցոլքն արծաթ, ծաղիկնք իրենց բոյր՝
Թաւուտն իր մութ, սիւքեր շուրջն ու հեռին.
Եւ գիշերին լըռութիւնը կապտաթոյր,
Համբուրէր ծովն անտառին։

Ու կո՛յս չքնաղ, կ'երթայինք մենք յամր ու լուռ.
Պաշտելի ձեռքդ հանգչէր վրան իմ թեւին,
Ու մազերուդ ծըփանքն՝ առատ, ոսկեհուռ,
Չքնաղ դէմքիդ շուրջ թրթռում մ'էր օդային։
Յաւերժահա՛րս մ'էիր հուր...

Ու դուն փախչի՛լ փորձեցիր նախ, ի՛մ հուրի,
Զի պագի՛ զքեզ, հոն, առաջի՛ն դեռ անգամ.
—Ա՛հ, յիշատա՛կն անհուն նախկին համբուրի...—
Բայց ջըլլապինդ գրկեցի՛ զքեզ, լուռ, անկամ,
Չքնա՛ղ աղջիկ անարի...։

Շղարշ մը յանկըրդ կորորէր իր ծալուց տակ.
Մինչ, պաշտելի՛ ծըփում, յուշիկ յելեւէջ՝
Կը ծըփար նա, մշտնջենի՛ ալիք տաք՝
Սիրոյ պլլեր մ'անհուն, ցայտող, կո՛յս, քո մէջ,
Վըծի՛տ անդունդ անյատակ...։

Ո՛հ, երկնայի՛ն գիրկընդխառնում մըն էր ան.
Ես, համբոյրով մ'արբշի՛ռ, և դուն նըւաղկո՛տ...
—Ու թըւէր թէ կղզւոյն չէի՛նք ա՛լ վրան,
Թէ կը թռչէի՛նք, զոյգ հոգիներ, լուսնի՛ն մօտ,
Սիրոյ վըծի՛տ օթեւան...։

Եւ, թռչնի՛կդ իմ, դեռ մնա՛լ հետ աստղերուն,
Իրարու սի՛րտ թափեցինք մեր հոգիներ...
Մինչ, գիշերայն, մեր անդրանիկ մէջ սիրոյն՝
Մեր լըսելիքն, անուրջներու իբր յերեր՝
Լըսէին ե՛րգ մը թըրթռուն...

—Գիշերին մէջ՝ հեռա՛ւն սըրինգ մը կ'երգէր.
Ծովեզերքէն, կամ խորասոյզ մէջ շօճեաց...
Կամ պալքօնէ մ'ում լուսին տար վառ ցոլքեր...։
Այնքա՛ն քաղցր էր այդ յոյն սըրի՛նգն անտառաց,
Ո՛հ, Մարկառո՛ն կը նուագէր...։

ԽԻԾ

---

(1) Թողուց իւր հարստութեան մեծ մասը իւր ծննդավայրը եղող Բէզարոյի մէջ երաժշտական վարժարան մը հաստատելու համար։ Այն վարժարանը մեծ շքով տօնախմբեց փետրվար 29ին իւր մեծանուն հիմնադրին յիշատակը։

(2) Նախ Բէր-Լաշէզի գերեզմանատանը մէջ թաղուեր էր. 1887ին Փլօրէնտիոյ Սանթա-Քրօչէ եկեղեցին փոխադրուեցաւ։

—Կայսերական նախկին առաջին Իմամ Ալի Րիզա էֆէնտի Րէիս-իւլ-Իւլէմա անուանուած ըլլալով, կայս. պալատ գնացած և շնորհակալութիւն մատուցած է:

—Ռուսական «Տիֆլիթրի Տօնսկոյ» մարտանաւն երէկ առաւօտ Պաթում ուղեւորեցաւ: Ծովակալ Լիվրօն մէկ քանի օրէն Բեդրսպուրկ պիտի ուղեւորի Օտեսայի ճամբով:

—Գարատաղի իշխանին ազգականներէն Քլէանթ Թէօտոր էֆէնտի կայս. Իրատէի մը համաձայն, կայս. բժշկական վարժարանին մէջ բժշկութիւն կ'ուսանի: Վեհ. Սուլթանը, կ'ըսէ «Սաատէթ», տեղականալով որ Քլէանթ Թէօտոր էֆէնտի՝ Գարատաղ ուղեւորող իւր եղբօրը պիտի ուղեկցի մինչև Ադրիանուպոլիս, երեսուն ոսկի շնորհած է նմա իբրեւ ճամբու ծախք:

—«Սաատէթ» կ'իմանայ թէ Կրթական նախարարութեան որոշմամբ յառաջիկայ Ռամազան ամսուն մէջ Միւլքիյէ վարժարանին ու անոր նախնական ճիւղին մէջ դասախօսութիւնք պիտի չարունակուին եւ միայն օրական դասերու թիւն երկուքի պիտի իջնէ:

—Պ. Մալէ օսմ. ծխախոտի ռէժիի վարչական խորհրդոյ նախագահ ընտրուած է:

—Հելլենական կառավարութիւնը Ս. Փրկչեան պատուանշանի երկրորդ աստիճանը նուիրած է Թօրսինայի յոյն մետրապոլիտ Տ. Բօրֆիրիոսի: Կայս. Իրատէ մը արտօնած է այդ պատուանշանի գործածութիւնը:

—«Ճէրիտէի Մէհաքիմ»ի վարչութեան հաշուակալ Րասիմ էֆէնտի՝ արքունի Փօղերանոցին արկղակալ անուանուած է: Րասիմ էֆէնտիի յաջորդած է Դատական Նախարարութեան հաշուակալութեան դիւանի քարտուղարներէն Իսմայիլ պէյ:

—Միրլիվա Էտիպ փաշա, որ կայս. հրամանաւ պաշտօն ունի Ադրիանուպոլսոյ ու Սելանիկի նահանգաց մէջ աւազակներ հալածել, անցեալ երեքշաբթի օր գործով մը մայրաքաղաքս եկած և ուղղակի կայս. պալատ երթալով արժանացած է կայսերական մեծարանաց: Էտիպ փաշա նախընթաց գիշեր իւր պաշտօնատեղին վերադարձաւ:

—Ոստիկանութիւնն հեռաւոր վայրեր աքսորած է տասն եւ ութի չափ վաղեմի չարագործներ և դատարկապորտ անձեր:

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ
ԲԵՐԱՅԻ

Այս գիշեր
ՄԻՍ ՀԷԼԷԷԹ
Կիրակի ցերեկ՝
Լա ֆիյ տը Մատամ Անկօ
Կիրակի գիշեր՝
ԼԱ ՖԱՎՕՐԻԹ մասնակցութեամբ Պ. Տէրէմի:

Սանթալ Միտիի յաջողութիւնն անհագին է, բայց շատ երիտասարդներ խնայողութիւն ընել ուզելով, վար գիներով կ'առնեն մայրիի և քոքանիի մեծ քանակութեամբ հիւթ պարունակող դեղահատեր, ուսկից կը ծագին ստամոքսի ցաւեր, խիթեր, անյաջողութիւններ որոցմէ զերծ կարելի է ըլլալ իւրաքանչիւր տեղահատի վրայ պահանջելով Միտի անունը:

Ֆրանսայի մէջ, հասարակութիւնը կամաց կամաց միայն վերահասու կ'ըլլայ Քինինի բարերար ազդեցութեանց, յԱմերիկա, ուր բուռն եռանդ մը, գործունէութիւն մը ցոյց կը տրուի, մարմինը շուտով կը խոնջի, բայց առաջին անգամ սարսուռ մը, կոտրածութիւն մը, և հարբուխ մը զգալուն պէս, ամերիկացին գրպանէն կը հանէ ՔԻՆԻՆ ԲԷԼԹԻԷԻ երկու դեղահատեր. մէկ քանի ժամ ետքը, վերստին գտած է իր աշխոյժը, իր ուժը, իր կորովը, իր մտային կարողութիւնը:

ԾԵՌԱԳԻՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՊԵԼԿՐԱՏ, 18 մարտ.—Սքուբչինան այսօր ջերմապէս վիճաբանեցաւ այն յայտարարութեան վրայ որով Միլան Ա. կը հրաժարի Սերպիոյ արքայական գերդաստանին անդամութենէն ու սերպ ազգութենէն, և կը խոստանայ չվերադառնալ Սերպիա, բայց միայն երբ որդին հիւանդանայ: Առեւնաբանք ոմանք կծու լեզուաւ պախարակեցին Միլանի ընթացքն: Ուրիշներ խնամակալութիւնը: Սքուբչինան յայտարարութեան ամբողջութիւնն ընդունեց, և այսօր անոր մանրամասնութեանց վրայ պիտի խորհրդակցի:

ՍՈՖԻԱ, 18.—Սերպ լրտեսին դատը մարտ 10|22 ին մնաց, վկայի մը բացակայութեան պատճառաւ: (Տե՛ս այս աւուր «Պալքանեան Գործեր» հատուածին մէջ: Ծ. Խ.)

ՊԵՐԼԻՆ, 18.—Նորտ Տէօյչէ Ալկ. Զայթունկ» բացարձակ կը հերքէ Էնտէբանտանս Պելժի այն լուր թէ Տէօյչէ Պանք բաւական ստակ չունի Անատոլուի երկաթուղւոյն շէնութիւնն ի գլուխ հանելու համար:

—«Նորտ Տէօյչէ Ալկէմայնէ Զայթունկ» կը հերքէ զրոյցներն ի մասին 40 միլիոն մարքի արքունի փոխառութեան մը որուն տոկոսը պիտի յատկացուի եղեր արքունեաց վճարեալ տարեկան գումարն աւելցնելու:

Նախարարաց խորհուրդն ի նիստ գումարեցաւ կայսեր նախագահութեամբ:

ՎԻԵՆՆԱ, 18.—Սպասուհիներ հրապուրող և կողոպտելէ ետք սպանող Շնայտերը այս առաւօտ կախուեցաւ: Վերջին վայրկենին սա բառերն արտասանեց. «բան մըն ալ պիտի ըսեմ:» Հոգեվարքը չորս ու կէս վայրկեան տեւեց:

ՀՌՈՄ, 18.—Երեսփ. ժողովը, շարունակելով ելմտացոյցի վիճաբանութիւնը, բուռըն բանակռուէ մը ետք և ընդհանուր յուզման մը մէջ գաղտնի քուէարկութեամբ եւ 157ի դէմ 261 քուէով ընդունեց Պ. Ինտէլլիի մէկ օրակարգն, որուն կառավարութիւնն հաւանած էր, յայտարարող թէ կառավարութեան յայտարարութեանց համեմատ կ'ընդունի ելմտացոյցը: Ապա քըուէարկուեցան առաջին երեք յօդուածները:

ՖՈՒՌՆԻԷԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՊԵՐԼԻՆ, 18.—Կրօնական գործոց նախարարն հրաժարեցաւ:

ՄԱՏՐԻՏ, 18.—Հետզհետէ հաւանական կը դառնայ թէ նախարարութիւնն ի մօտոյ կարգ մը փոփոխումներ պիտի կրէ:

ԱԹԷՆՔ, 18.—Արքայական հրամանագիր մը Երեսփ. ժողովը կը լուծէ:

—Նոր ընտրութիւնք յառաջիկայ մայիս 15ին պիտի կատարուին:

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 18.—Վիքթորիա թագուհին վաղը Հիէռ կղզին (Հար. Ֆրանսա) կը սպասուի:

Սակարան

ԳԱԼԱԹԻԱ, 7 Մարտ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐՆԵՐ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ		110 5/16
3 » Բարիզի »		22 90

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. [Միաց. Դ. Սէրի]		20 28
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ		20 34
Կէս օրին		20 34
Թահվիլաթը Օսմանիէ երէկ երեկոյ		74 36
» » ժամ 5ին		75 10

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՐԺԷԹՆԵՐ

Փոխառութիւն	Սէրի	45 30
»	Բ. »	27
»	Գ. »	20 34

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐ

Սօսիէթէ ժէներալ	Անգլ. Լր.	4 06
Քրէտի ժէներալ	» »	7 06
Պանք տը Փօռ	» »	4 10
Սօս. Շանժ է վալէօր	» »	4 15
Ռէժի	» »	13 30
Թրամուէյ	» »	6 07 1/2
Ռումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	73 37 1/2
Բամնէթ ուղթ Լավրիոմի Գ. Կ.		—

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՆԵՐ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 Ֆրանքնոց	»	87 20
Անգլիական ոսկի	»	110 07
Մարք [Գերմանական ոսկի]	»	107
Իմբէրիալ	»	89 35
Քրիմէց	»	51 15
Ռուսի Թղթադրամ	»	9 02
Մէճ. արծաթ [տարբ.]	»	108 16
Մանր արծաթ	»	— —
Մէթալիք	»	98 20
Թաւֆիքյէ	»	22
Տոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի	»	7

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ԲԱՐԻԶ, 18 Մարտ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	96 20
» » 4 1/2 %	105 32
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	19 30
» երկաթուղի	73 37
» Ռէժիի բաժնեթուղթք	357 50
Պանք Օթօման	539 37
Սօսիէթէ ժէներալ	— —
Գրէտի Լիոնէ	763 75
Իտալական Ռանթ 5 %	87 12
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	411 25
Եգիպտական միացեալ	486 25
Օսմ. մաքս. արժէթուղթ	437 81
Օսմանիէ (Օսմանեան քօնսօլիտէ)	343 75
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 18 1/

ԼՈՆՏՈՆ, 18

Անգլ. քօնսօլիտէ	95 81
Օսմ. » Սէրի Դ.	19 09
» » » Ա.	45 75
» » » Բ.	27 12
» » » Գ.	19 09
Փոխառութիւն 1877	— —
Պանք Օթօման	11 50
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիէ)	96 25
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890	90 50
Տօմանիալ (փոխառ. Ռոչիլտ)	103
Ռուսական 1890	92 37
Լոմպարտ երկաթուղի	21 1/2
[illegible] երկաթուղի	14 1/2
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 380

ՎԻԷՆՆԱ, 18

Օսմանեան երկաթուղի	38 12
» Ռէժիի բաժնեթուղթք	164 75
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	119 60
» Փարիզի »	47 30

ՊԵՐԼԻՆ 18

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 235
» Փարիզի »	81 95
Ռուսի թղթադրամ	204 50
Օսմանեան երկաթուղի	76 75
Օսմ. քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	19 40
Օսմ. Ռէժի	181

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՐՍ

ԲԱՐԻԶ, 18

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	96 10
Օսմանեան քօնսօլիտէ Դ.	19 25
Օսմանեան երկաթուղի	73 50
Օսմ. Ռէժի	358 12
Բրիօրիթէ Թիւրք	411 25
Օսմ. Մաքս. արժէթուղթ	437 50
Պանք Օթօման	536 87
Օսմանիէ	345

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օսմանեան Պետութեան եւ մասնաւորապէս հայ ազգին նիւթական յառաջդիմութեան ամենանպաստաւոր գործառնութիւնք առեւտուրն և երկրագործութիւնը լինելուն, մեր նախորդ տեսութեանց մէջ այդ մասին անհրաժեշտ եղող բարուքմանց վրայ խօսած էինք: Արդ առ այդ ըսելու ուրիշ բան մը չունենալով, պիտի գոհանամք միմիայն յայտնել մեր ցաւը այն աւանդական անտարբերութեան վրայ որ կը տիրէ ազգային Առեւտրական վարժարանի մը և Երկրագործական գործնական վարժարանի մը դրապէս ամենուրեք խիստ օգտակար նկատեալ առաջարկութեան գործադրութեանը մասին:

Բայց յաւելումք անմիջապէս որ մեր նպատակը երկարօրէն ճառել չէ բնաւ վերոյիշեալ տխուր իրողութեան վրայ, իրողութիւն մը որ՝ ինկատի ունենալով խնդրոյ նիւթ եղող վարժարաններու հաստատման համար կարեւոր եղող ամենանպաստաւոր պայմաններու գոյութիւնը—ինչ որ հաստատած էինք յառաջագոյն— խիստ վհատեցուցիչ է ազգային մամլոյ համար: Գրել և ճառել ճշմարտութեանց վրայ որք միայն պլատոնական հաւանութեան մը կարժանանան, կը կոչուի՝ ըստ գաղղիական առածին՝ «Սուր մը զարնել ջուրին մէջ:»

Լիայոյս եմք սակայն թէ ազգին նիւթական բարգաւաճման նպաստող ուսումնական բարենորոգմանց գործին հսկելու պաշտօնն ունեցող իշխանութիւնք [illegible] այս վհատեցուցիչ վաղեմի պաշտօնէն մօտաւոր ապագայի մը մէջ զերծ պիտի կացուցանեն հայ մամուլը, յոյս մը որ խիստ կ'արդարանայ մանկավարժական հաստատման և այլ ձեռնարկներու մասին Վսեմ. Օհան էֆ. Պաղտատլեանի կողմանէ ցոյց տրուած հիմնալից փութաջանութեամբ:

Երկրագործութենէ եւ առեւտրէ անմիջապէս յետոյ, մայրաքաղաքիս և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ հայ հասարակութեան գործառնութեանց մի կարեւոր տարրն ալ արուեստն է, իւր զանազան ճիւղերուն մէջ, ինչպէս ճարտարապետութիւն, երկաթագործութիւն, ոսկերչութիւն, և այլն եւ այլն: Այս արուեստք մեծ յաջողութեամբ կը գործուին հայոց կողմանէ որք ընդհանուր արեւելեան ժողովրդոց բնատուր բանաստեղծական ոգիէն առատապէս ներշնչեալ, նաև բոլոր գեղարուեստից համար մասնաւոր տրամադրութիւն մը ցոյց կուտան: Սակայն այդ բնական պատրաստականութիւնը շատ պարագայներու մէջ ուսումնական օժանդակութեան մը կը կարօտի եւ եթէ այսօր ունինք գաւ մը հայ արուեստաւորներ որք բացառիկ տաղանդով մը օժտեալ՝ բարձր գիրքեր գրաւած են ընկերութեան մէջ, անշուշտ արուեստագիտական տեսական սերտողութիւնք այդ դիրքն չէին կարող վաստկել: Միւս կողմանէ արեւմտեան ազգաց արուեստագիտական յառաջդիմութենէն օգտուող օտար արուեստաւորաց մեր վարպետներու դէմ բաւական ժամանակէ ի վեր ըրած մրցումը անշուշտ պարտի ազգիս ուշադրութիւնը գրաւել արուեստագիտական թէ տեսական և թէ գործնական սերտողութեանց, նաեւ ի մեզ ներմուծման օգտակարութեանը վրայ:

Այս առթիւ կը պարտաւորիմք դարձեալ մի քանի խօսք ըսել մեր ազգ. վարժարանաց մէջ աշակերտներու աւանդեալ ուսմանց անիմաստ ընտրութեան և առ այդ յատկացեալ ծախուց ապարդիւնութեան վրայ:

Երբ ազգ. վարժարաններու աշակերտաց գէթ 80 առ 100ն աղքատիկ ընտանեաց կը պատկանին, որոց համար եթէ ոչ բարձրագոյն ուսմունք գոնէ առ այդ պատրաստականութիւն մ'իսկ բոլորովին անօգուտ է, ցաւալի է տեսնել թէ այդ վարժարանաց ծրագիրք այնպէս պատրաստեալ են՝ իբր թէ աշակերտք ամենքն ալ ապագայ Պիքօ տը Միրանտօլներ կամ ամենագէտ փիլիսոփայներ պարտին լինել: Մինչդեռ թէ ֆիզիքական և թէ ընկերական օրէնք ցոյց կուտան թէ յառաջդիմութիւնը պարտի ամենուրեք չափաւոր քայլերով և ոչ թէ թալկատուր ոստումներով յառաջ ընթանալ, փոխանակ երկաթագործի մը որդին մի աւելի վարպետ երկաթագործ ընելու համեստ բայց [illegible] և օգտակար փափաքին զանի աւելի փայլուն բայց [illegible] ասպարէզներու մէջ նետել կ'երազեմք մեր դպրոցական խափուսիկ ծրագրոց տրամադրութեամբ: Ահա այդ պատճառաւ է որ ոմանց կողմանէ [illegible] կոչուող բայց ըստ մեզ խիստ [illegible] եղող մի քանի հայ արհեստաւորք իրենց զաւակները կ'առաջնորդեն փոխանակ վարժատան ի հայրական գործատուն: Միայն այդպիսի կարելի է [illegible] սատար թիւր պակսեցնել ի մեզ ազգային վարժարանաց ներկայ անկատար կացութեան մէջ:

Հրեայք խիստ լաւ ըմբռնած են արուեստներու ուսուցման օգտակարութիւնը: Իսրայէլեան Միութեան կողմանէ Թուրքիոյ հրէից վարժարաններու յատկացեալ տարեկան գումարները որք մեր թաղային սնտուկներու կողմանէ ի նպաստ ազգ. կրթութեան գործին յատկացեալ տարեկան ծախուց չափ կարեւոր չեն, մեծաւ մասամբ արուեստաւորներ պատրաստելու նպատակին կը ծառայեն: Եւ պէտք է գիտնալ թէ շնորհիւ տիրող նախապաշարմանց, Հրեայք մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին այդ նպատակի իրականացման առթիւ: Արդարեւ, գրեթէ ամեն քրիստոնեայ վարպետ, հայ թէ յոյն, կը մերժէ ընդունիլ հրեայ աշակերտ մը իւր արուեստանոցին մէջ: Շատ պարագաներու մէջ քրիստոնեայ վարպետներու այդ դժկամակութիւնը յաղթելու նպատակաւ, հրեայ վարժարանաց հոգաբարձուք դրամական փոխարինութիւններ իսկ յանձն կ'առնուն: Միւս կողմանէ, որպէս զի այդ ապագայ հրեայ արհեստաւորներ կարող լինին իւրեանց ձրի աշխատութիւնը նուիրել քրիստոնեայ վարպետներուն, երբեմն մինչեւ [illegible] ամսական [illegible] փրանք կ'ստանան վարժարանաց հոգաբարձութենէն՝ իբր երթեւեկութեան, ուտեստի եւ այլ ծախք: Գալով այն աշակերտներու որք մասնաւոր ուշիմութիւն ցոյց կուտան, մինչեւ իսկ Եւրոպա կը ղրկուին հոգաբարձութեան ծախիւք կատարելագործելու համար իւրեանց մասնագիտութիւնը: Ոչ ոք կ'ուրանայ անշուշտ թէ հրեայ ազգը մամոնին անարգելու և [illegible] վարժուած ազգ մը չէ եւ եթէ հրէից կողմանէ այդ տեսակ զոհողութիւններ կը լինին ապագայ արհեստաւորներ պատրաստելու համար, մեք շատ խելացութեամբ չենք վարուիր անշուշտ ազգ. մանկտւոյն միայն վերացական անմարսելի ուսմանց կիսկատար աւանդութեան մը գործին յատկացնելով բարեպաշտ ժողովրդեան Ս. Եկեղեցեաց նուիրեալ նպաստները:

Կը յիշեմ մի օրինակ այդ կարգի վերացական ուսմանց մարսողութեան մասին աշակերտաց կողմանէ ցոյց տրուած դժուարութեան որ մեծ հրճուանք ու ծիծաղ պատճառեց ինձ և բոլոր իմ դասընկերներուս, երբ դեռ մանուկ էի, բայց այսօր խոր վիշտ մը միայն կը պատճառէ երբ կը մտածեմ թէ այդ օրինակ՝ իւր տղայական և դոյզն ինչ անպատկառ ձեւին տակ մի փիլիսոփայական արդար բողոք է մեր ազգային վարժարանաց կրթական ծրագրին դէմ:

Ահաւասիկ այդ պատմութիւնը: Ազգ. վարժարանի աշակերտ մը որ այսօր ձկնորսութեամբ և [illegible] վաճառելով իւր ընտանեաց օրապահիկը կը հայթայթէ մայրաքաղաքիս արուարձաններէն միոյն մէջ, աշխարհագրութեան դասախօսութեան մը միջոցին երբ դասախօսը [illegible] ուր լինելը ի զուր կը հարցնէր յաջորդ կրթեալ աշակերտներու շրջանակի մը մէջ որոց մին զայն Փոքր-Ասիոյ, միւսը յԱւստրալիոյ եւ երրորդ մը Լոնտոնի մէջ լինելը կը յայտնէր, ոտք ելաւ հանդիսաւորապէս և մնլիկոր ժպիտով մը ու հեգնական շեշտով մը ըսաւ «բարեկամք, ինչո՞ւ այնքան հեռուները կը փնտռէք [illegible], քանի որ այդ ձեր ամենուդ ալ, իմ ալ և մինչեւ իսկ վարժապետին ալ [illegible] է...:» Այդ ճարտասան բանախօսութեան բընականաբար յաջորդեց աշակերտաց կողմանէ արձակեալ ահագին ծիծաղ մը որոյ շեշտերը շուտով ընդմիջեցան աշխարհագէտ պարոնին ողբագին հեծեծանօք, հեծեծանք զորս կը խլէին զայրացեալ դասախօսին անողոք հարուածները:

Իմաստասիրական ճշմարտութիւն մ'է թէ [illegible], հակառակն ալ թէեւ ճշմարիտ է, բայց շատ պարագայներու մէջ ստեղծուած իր մը կրնայ [illegible] եթէ ոչ բացարձակապէս գոնէ օգտակարական տեսակէտով, օրինակի համար ազգային վարժարանի ծախուց յատկացեալ գումարները:

Վսեմ. Նուրեան էֆ. իր իմաստուն փութաջանութեամբ յաջողած է վերոյիշեալ ճշմարտութեանց մասնակի հերքում մը տալ գրեթէ [illegible] գոյացնելով արուեստանոց մը որ հայ իգական սեռին համար ամենամեծ բարիք մ'է:

Չենք յուսար սակայն թէ Նուրեան էֆ. իւր արժանացած դափնեայ պըսակներուն վրայ փափաքի հանգչիլ և լիայոյս եմք որ եթէ այդ մասին Ազգ. Պատրիարքարանի և Պատ. Ուսումնական խորհրդոյ կողմանէ հարկ եղած աջակցութիւնը լինի, Ն. Վսեմութիւնը իւր վարչական արդիւնաւոր ասպարէզը իր տաղանդին արժանի և ազգին ու պետութեան երախտագիտութեան մէջ անջինջ յիշատակ մը թողլու հանգամանք ունեցող գործով մը պիտի փակէ, բարեհաճելով իւր թանկագին ջանքերը նուիրել նաեւ արական արուեստանոց մը հիմնելու ազգօգուտ ձեռնարկի յաջողութեան:

* * *

Օրուան խնդիրը Րումէլիի վիճակահանութեան գերմանացի արժէտարց բացած դատն է օսմանեան ընդհանուր պարտուց վարչական ժողովոյ դէմ՝ ի մասին վերջին անգամ վերոյիշեալ արժէտարց կողմանէ [illegible] պահանջելու խնդրոյն առթիւ տեղի ունեցած ծախուց, որոց գնահատութեան մասին կերեւի թէ համաձայնութիւն գոյացած չէ:

Վերջին անգամ Րումէլիի պարտատոմսից ի նպաստ եղած զոհողութիւնք չենք դադրած միշտ աննպաստ նկատել ոչ միայն օսմանեան ընդհանուր պարտուց կացութեան այլ նոյն իսկ վերոյիշեալ պարտատոմսից արժէտարց մեծամասնութեան համար: Բայց ինչպէս որ կ'ըսէինք մեր նախորդ տեսութեանց միոյն մէջ «իշտահ տիւշ ալթընտա տըր» և այն գոհացումը որ չափազանց հաշտարար ոգիէ մը շարժեալ Օսմ. Պարտուց վարչութիւնը երկրորդ կամ երրորդ անգամ ըլլալով բարեհաճեցաւ շնորհել գերման արժէտարց, այս անգամ նորոգ պահանջներու դուռ կը բանայ, ինչ որ մեզ չի զարմացներ բնաւ:

Ինչպէս ամեն առթիւ, նաեւ այս անգամ [illegible] զիջողութիւնը իրաց բնական ընթացքով [illegible] նորոգ զիջողութեանց կ'առաջնորդէ և սկզբամբ ընդունելով հանդերձ թէ գերմանացի արժէտարց չափազանց շնորհք եղան, պարտինք խոստովանիլ թէ այս վերջինք տրամաբանութեան օրինաց չեն հակառակիր պահանջելով այսօր միանգամայն այն ամեն ծախքեր զորս ըրած են ստանալու համար գոհացում մը որոյ օրինաւորութիւնը թէեւ [illegible] բայց վերջապէս [illegible] ընդունուած է Ազարեան Անտոն էֆէնտիի առաջարկած և Օսմ. Պարտուց Վարչութեան կողմանէ վաւերացեալ որոշմամբ: Ասի կը կոչուի ռամկօրէն [illegible]:

* * *

Գալով հրապարակիս առեւտրական կացութեան, այդ կացութիւնը զգալի փոփոխութեան մը ենթակայ չեղաւ անցեալ շաբաթէ ի վեր: Այս շաբթու քաղաքս հասաւ 3000 քիլէ Ինէպօլուի և 5000 քիլէ Սամսոնի կարծր ցորեն որք ամբողջովին ծախուեցան՝ առաջինք քիլէն 21 և վերջինք 21½-22 դահեկանէն: Նմանապէս 5000 քիլէ Ֆիլիպէի կակուղ ցորեն գալով այն քանակութեամբ գտնուող մթերքի հետ միանալով 10000 քիլէ վաճառման մը տեղի տուին քիլէն 26-26¼ դահեկանէն: Կիրքա և Ազիմա ցորենները որոցմէ բնաւ չի հասաւ այս շաբթու, առ ի չի գոյէ մթերքի ո եւ է վաճառման առարկայ չեղան: Վաճառուեցան միայն 500,000 հօխայ եգիպտացորեն հօխան 22 փարայէն եւ 2000 քիլէ գարի քիլէն 12½ դահեկանէն: Վարսակի և հաճարի վրայ բնաւ գործառնութիւնք չեղան: Գիներն են 37-38 փարայ առաջնոյ և 23-24 փարայ վերջնոյ համար: 2000 պարկ Սամսոնի, 500 պարկ Վառնայի և 300 պարկ Իպրաիլի ալիւր գալով 1000 պարկի վաճառման տեղի տուին: Վառնայի ալիւրը կարժէ 92-94 և Իպրաիլինը 100-107 ըստ թուի:

Վաճառուեցան նմանապէս 200 պարկ լուբիա 90-93 դահեկանէն: Սիսեռի և ոլոռի (բագլայ) վրայ բնաւ գործառնութիւն չեղաւ: Վաճառուեցաւ միայն 500 պարկ կնճիթ (սուսամ) արտածութեան համար 93 և տեղային պէտոյից համար 98 փարայէն: Նոյն քանակութեամբ կտաւի հունտ ծախուեցաւ քաշը 48-49 փարայէն: Կանեփի, խաշխաշի և բամպակի հունտերու վրայ գործառնութիւնք ոչինչ են: Միայն 100 պարկ կորեկ վաճառուեցան հօխան 34-35 փարայէն:

Արտածման գլխաւոր ապրանաց գալով, 150 պարկ Թիֆթիկ ծախուեցաւ օխան 13—13½ դահեկանէն: Կապերտի վրայ շուրջ 4000 ոսկւոյ արժողութեամբ առեւտուր տեղի ունեցաւ: Միւս կողմանէ, վաճառեցան 40 սնտուկ ափիոն, որոց 27ը Հաճիքէօյ, Թօքաթ, Թէլքէլ, օխան 96—100 և 13ը Միհալըճ, Գարահիսար, Կէյվէ, տօվլիտ և Թէլքէլ, 92—98 դահեկանէն: Ճէհրիի վրայ առեւտուր չեղաւ բնաւ: 66 պարկ քիթրէ ծախուեցան որոց մէկը Նօղկատ, սպիտակագոյն, օխան 20¼ ղրուշէն, 41ը Էվէրէք, Սըվազ, դեղին, 15¼էն և 24ը Էնկիւրի, Գայսէրի 8½—10 ղրուշէն: Մետաքսի և խոզակի վրայ գործ չի կայ:

30 տակառ հունգարական և 120 տակառ ռուսական երկրորդական ալքօօլ գալով, այս վերջիններէն 20 տակառի չափ ծախուեցան 28ը օխան մէկ օսմանեան ոսկիէն: Նոյն քանակութեամբ նէօման բևիմ ալքօօլ ծախուեցաւ 26 քաշը մէկ ոսկիէն: Պատրաստ մթերքը 1600 տակառ է այժմ:

Գայլթաքերքերէն՝ 1500 պարկ խահուէ գալով 600 պարկի վաճառման մը տեղի տուին 100 քաշը 9,80—13 օսմանեան ոսկիէն: 3400 պարկ Թրիէսթէի շաքար այս շաբթու հասնելով պատրաստ մթերքի մի մասին հետ միանալով 4500 պարկի գործառնութեան մը առարկայ եղաւ 123-124 դահեկանէն, ըստ գրոշմի: Նմանապէս ծախուեցաւ 400 պարկ ռուսական շաքար, որոցմէ բնաւ չեկաւ այս շաբթու, վաճառման գինն էր 114 դահեկան: Վաճառուեցան նաև 100 պարկ ճաբոնական բրինձ, որոցմէ բնաւ չեկաւ շաբթուս շրջանին մէջ: Գիներն են 170-185 դահեկան: 10,000 պարկ Ռանկօնի բրինձ գալով տակաւին չեն վաճառուած. այդ տեսակներու գինն է 125 դահեկան: Սովորական գործառնութիւնք տեղի ունեցան բէթրօլի և մոմի վրայ: Ֆուտնիէի սնտուկը 65 ղրուշ կ'արժէ:

* * *

ՏՆՏԵՍ

ՀԱՅ ԱՂՋԻԿ

Բացուած վարդի նմանման,
Հազիւ քսան տարեկան,
Սեւ աչք ընթուի գեղեցիկ'
Է կատարեալ Հայ աղջիկ:

Իւր տան միակն Թագուհի՛
Միանգամայն սպասուհի,
Հա՛րկ է, կ'իջնէ խոհանոց՛
Մաքուր ածէ նա գոգնոց:

Բրդանիւթ ամփոփ, ինք կոկիկ,
Եւ հանդիսական Թեզանիք,
Պարզ ծըլիս լուսափայլ,
Դիմնայ յածի շուտափայլ:

Արծարծելով նա ըղձուր'
Համով հոտով կերակուր'
Իւր պաշտելոյն ի սեղան
Պաշտէ խորտիկ համադամ:

Ուրախ զըւարթ երեսով'
Իւր սիրելոյն դէմ կ'ելնէ,
Դիմաց մի կարծես կը պարզէ'
Սիրաճամբոյր իւր դէմքով:

Պարզ և անկեղծ իւր խօսուածք
Վըճիտ սրտին հայելի,
Եւ անարուեստ իւր գործուածք'
Ամենին ըղձէ հաճելի:

Ցաւակցութիւն նա չունի
Դոլ իմաստնոց ի կարգի,
Ծաղակ ընտիր լոկ ընդէլ,
Սիրտ ըղձայոյն ի գանել:

Մանու մատամբըրն ճարպիկ,
Նա հա ընդ հա բացխիփիկ'
Ջինջ մինչ ժանեակ յիրկրէ,
Հըլլաշկերտս արտադրէ:

Բան ըղքնար գեղեցիկ'
Հընչէ իւր ձայնն անուշիկ.
Ամեն լեզու նա երգէ,
Ամեն սրտի նա աղէ:

Անտալուզիկ (1) կուսանաց
Մըցի ի պար նազանաց
Ի թինդ ոտին մեղմիկ թեթեւ
Հնդիկ սանձեալ գնացալէ:

Զունի օձին նենգութիւն,
Գիտէ ի սիրտս սողոսկել:
Ոչ ապանայ հեզութիւն,
Այլ ի հոգիս անդ գալել:

Օժտեալ սիրով և գեղով
Պարկեշտ համեստ նա բարքով
Է ամուսին փափկելի
Եւ փառաժամ ցանկալի:

ԼՄՄԱ

---

(1) Անտալուզիա հարաւային Սպանիոյ գաւառ՝ հռչակաւոր իւր կաքաւիկ գուսաններով:

ՊԱԶԸ ՍԻՐԱՍԷԼԻ
ԻԼԱՆ

Նիշանթաշընտա պուլունան ֆապրիգալար խազինէսի իչին միւզայէտէ օլունաճագ էվվէլճէ իւսն գըլընան էրէյլի մառէն քէօմիւրիւնիւն պէհեր 100 գըյէի հէսապի 13 ½ զըրուշտան Թալիպի հօհէտէսինտէ օլուպ էչպու մարթը Ռումիյնին 11նի չարշէնպէհ կիւնի գարարը գաթիսի վէրիլէճէկլի վէ բէթէսի կիւնի ½5 բէնզիլի գասպու օլունաճագը ծրիհէթէ իթամասնա թալիպ օլանլարըն մագամը վապայի Սէրասքէրի լէվազըմաթ մասրէսինէ միւրամաաթ էյլէմէլէրի.
Նօ. 3 1—3

Սէլանիկ մէրքէզի իլէ [illegible] Թըլիւլիւ վէ Լէնգազա վէ Իսթիպտէ [illegible] 308 սէնէսի [illegible] Ռումիյնին 9նը [illegible] Սէրասքէրի լէվազըմաթ [illegible] միւրամաաթ էյլէմէլէրի. Նօ. 4 1—2

Սէլանիկ վէ մէրքէզինտէ պուլունան [illegible] 308 սէնէսի [illegible] Սէրասքէրի լէվազըմաթ [illegible] միւրամաաթ էյլէմէլէրի. Նօ. 1 3—3

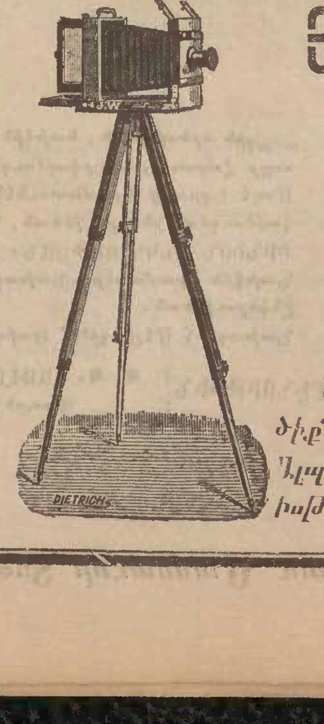

ՅՈՎՀ. ՏԻՐԱՑՈՒՐ ԵՒ ԸՆԿ.
ՊԱՀՉԷ-ԳԱՓՈՒ, ՄԻՐՋԱՆՕՖ ԽԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԱՊՐԱՆՔ

Ամեն տեսակ լուսանկարչական մեքենաներ և գործիքներ, Անգլիական և Գերմանական Օպժէքթիֆներ, Պլաքներ, թուղթ, Քիմիական նիւթեր չոր բլաքներ, իսկական թղթեր, եւն. եւն.

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,439 944
ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 2,488,197

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՍՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,975,500
ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 1,048,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցուցուցած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև թէ ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի [illegible] տուժած գումարն 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 կ. սենեակներն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երկու Ընկերութեանց։

PAPIER FAYARD ET BLAYN

Գերազանց դեղ ի բուժումն հարբուխի, կուրծքի բորբոքմանց, յօդացաւի, ցաւերու, վէրքերու, խոցերու և այլն։ Կը ծախուի բոլոր դեղարանաց մէջ։

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՄԱՆՉԷՍԹԸՐ
Հիմնեալ 1852ին

Դրամագլուխ Անգլ. Ոս.	3,000,000
90 դկ. 31ին աւանդ տրուած գմ.	1,658,078
1890 դեկ. 31ին պահեստ	1,255,838
Հասոյթ 1890ին	826,091

Այս ընկերութիւնը ընդդէմ հրդեհի կ'ապահովէ ամէն տեսակ շէնք, կահ, ապրանք, ի Պոլիս և ի շրջակայս, ինչպէս և Նաւահանգստին մէջ։ Վնասի առնէն արագ և խղճամիտ վճարումն։ Տեղեկութեանց համար դիմել առ գործակալութիւնն ընկերութեան, 1 և 2 Իպլիքճի փաշա խան, Ղալաթիա։

Գործակալ ՌԻՉԱՐՏ Մ. ՊՈՆՍ
Ներկայացուցիչ
ՊՈՆՍ, ՍԻԼԼԸՐ ԵՒ ԸՆԿ.

COMP RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Բշ. 9/21 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։
Գշ. 10/22 Աղեքսանդրիոյ ուղղակի սուրհանդակ, ժամ 5ին յետ միջօրէի. Պիրէի ճամբով
Դշ. 11/23 Սեվաստոպոլի սուրհանդակ, առաւօտեան ժամ 10ին։
Դշ. 11/23 Սուրհանդակ դէպի փոքր Ասիոյ նաւահանգիստները մինչև պաթում, առաւօտեան ժամ 11ին։
Եշ. 12/24 Օտեսայի սուրհանդակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Ազդ.—Մարտ 11/23, երեքշաբթի օրը կը մեկնի դէպի Սուրիոյ նաւահանգիստները մեկնող ուղևորք Զմիւռնիոյ մէջ պիտի հանդիպին Թրիպոլի, պէյրութ, Եաֆա, և Բոր-Սայիտ գացող շոգենաւուն։ 10

ՔԻՒՆԱՐՏ (CUNARD)

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ըստ ամսոյ երկու անգամ կը բանին Լիվըրբուլէ և Արեւելեան գիծ

Անուանք	Թոնաժ	Անուանք	Թոնաժ
Ումպրիա	7718	Գամպանիա	4845
Էդրուրիա	7718	Գոթնիա	4531
Սերվիա	7391	Սամարիա	3574
Աւրանիա	7268	Մարաթոն	2403
Բաւոնիա	5587	Ատլաս	2393
Սեֆալոնիա	5517	Սարագոսա	2166
Կալլիա	4809	Թարիֆա	2246
Սիթիա	4557	Բալմիրա	2144
Ալէբբօ	2143	Թրինիտատ	899
Քէտար	1876	Մորօգգօ	1855
Շերպուրկ	1614		

Սոյնանուն շոգենաւը, նաւապետ Ռոթվէլ, աստ եկաւ և Լիվըրբուլ կ'երթայ ամսոյս 24ին, հանդիպելով Իզմիր։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ք. ՃՈԼԻ գործակալ
Thomas C. Joly
Ալեքսիադիս խան. Թիւ 11
Ղալաթիա
17

ՃԱՇԱՐԱՆ—ԳԱՐԵՋՐԱՏՈՒՆ ՔՈՄԵՐՍԻ

Մերթէպանի փողոց, Թիւ 12
ԹՈՒՆԷԼԻ ԵՒ ԼԵՊԷ ԴՐԱՄԱՏԱՆ ՄՕՏ
ԿԱԼԱԹԱ
Տ.

Պատիւ ունիմ ծանուցանել մայրաքաղաքիս ազգոյ հասարակութեան թէ ճաշարան—Գարեջրատունս բացած եմ, ի Ղալաթիա Մերթէպանի փողոց թիւ 12, ընկերակցութեամբ հանրածանօթ և յոյժ փորձառու խոհարար Պ. Քոնսթանթէն Արվանիթօբուլոյի, որ 30 տարի ծառայած է մայրաքաղաքիս գլխաւոր ճաշարաններուն, ինչպէս նաև հանգուցեալ Ս. Իքսնոփի ճաշարանին մէջ ի Ղալաթիա, որպէս զի անդ այցելողներուն կարենամ ընծայել պատուական կերակուրներ։ Սոյն ճաշարանին մէջ պիտի գտնեն նաև ազնիւ գինիներ, տեսակ տեսակ ընտիր ըմպելիներ, արագ եւ անսխալ սպասարկութիւն։ Նոյնպէս յանձն կառնեմ կերակուրներ հայթայթել հացկերոյթներու, տօնախմբութեանց, հարսանեաց եւ մկրտութեանց հանդէսներու, յոյժ չափաւոր գիներով։ Խոհանոցի գործեր եւ սեղանի սպասք վարձու կը տրուին։

Յուսալով որ պիտի բարեհաճիք նախամեծարութիւն տալ ինձ, մնամ ամենախոնարհ յարգանօք՝

ՏԵՄԵԹՐԻՈՍ ԱՆԿԵԼՕԲՈՒԼՕՍ
ՔՈՆՍԹԱՆԹԷՆ ԱՐՎԱՆԻԹՕԲՈՒԼՕ

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տօքթօր Այէրի ջերմային հիւանդութեան, այսինքն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղէնաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ ամեն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճահճախառն վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն ներգործութիւնն և ապաքինիչ առոյգ յատկութիւնն երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը առոյգ գիտեն ամէն։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անտեսանելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն. որոց առ անուններն տրուած է. ջերմն և տաքութիւն, թաքուն ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճահճախառն վայրերէ բուրեալ մահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և ականներու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղը կը ջնջէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնն և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգտակար առոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգին համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ 22

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՖԱՆԷԼԱՅԻ ՀԻՒՍԱՐԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Ի Մահմուտ փաշա, Քիւրքի խան, Թիւ 26 եւ 15, եւ Պահճէ-Գաբու, Մաքասատճ կարգ, Թիւ 44 Թօհաֆիլեի վաճառատունը.

Թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ՝ արանց, կանանց և տղայոց համար՝ անխառն բրդէ, մանածէ, եւայլն, ուզուած թանձրութեամբ և ուզուած չափով յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին ու պատրաստ կը ծախուին Ֆանէլա շապիկներ, վարտիքներ, միսոցիներ, եւայլն։ Մեր ապրանքները կը մրցին եւրոպականներուն հետ թէ՛ ամանութեամբ, թէ՛ դիմացկունութեամբ և թէ՛ իրենց նուրբ ճաշակով. Յաճախորդք ամէն կերպիւ գոհ պիտի մնան։

ՃԵՐՄԱԿ ԱԿՌԱՅՆԵՐ
Առողջապահութիւն Բերնի

ՊՕԹՕՅԻ ՋՈՒՐԸ | EAU DE BOTOT

կը պահպանէ ակռաները, կը պնդէ լինդերքը, կը զովացնէ բերանը.
ՓՆՏՌԵԼ ԲՈՒՆ ՊՕԹՕՅԻ ՋՈՒՐԸ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ՝ 17, Ռիւ տը լա Բէ, ՓԱՐԻԶ.
Ասկից առաջ՝ 229, Սէնդ-Օնորէ
ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ ԲՈԼՈՐ ՀՈՏԱՎԱՃԱՌԱՑ ՔՈՎ
Հարցնել նաև Պօթօյի ՎԻՆԷԿՐԸ ՏԸ ԹՈՒԱԼԷԹ, նրբութեամբ և բոյրով գերազանց.
2203 Կը գտնուի ի Կ. Պոլիս, Պօն Մարշէն, 354, Մեծ փողոց Բերայի

ԵՌԱՑԵԱԼ ԱՆԹԻԲԻՈՒՆ

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼԻ
ԸՆԴԴԷՄ ԳԼԽՈՅ ՑԱՒԵՐՈՒ, ԾՈՎԷ ԲՌՆՈՒԵԼՈՒ
ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆ ԻՆՖԼՈՒԷՆՑԱՅԻ ԵՒ ՏԱՆԿԻ

Աւիտ Դաւալինիքը կը փարատէ գլխին գործածութեան յառաջ բերած խիթերն և սրտի խառնուքը։
ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼ ԵՒ ԸՆԿ. ի Փարիզ, եւ դեղատանց մէջ։

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՒՈՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀԱՄԱՅՆ ՍԻՐԻԱ, ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՏԷԼԼԻ ԿՈՒԼՏԷՆՊԵՐԿ

Առեւտրական Անուան Ներքեւ

Այս վաճառատուն կը յանձնարարուի հասարակութեան և ամեն մրցման կրնայ դիմադրել իր կերպասներուն ընտիր յատկութեամբը, պատրաստութեան տոկունութեամբը, ինչպէս նաև հանդերձին գեղեցիկ կտրուածքովը։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑՔ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ
Թիւնէլի քով Թիւ 2, եւ Քարաքէօյի կամուրջին գլուխը Թիւ 28
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ

Հալէպ
Քաւալլա
Ռուսճուք
Զմիւռնիա
Վառնա
Պուրկաս

Փիլիպէ
Բոր-Սայիտ
Սելանիկ
Սամսոն
Մերսին

Քիոս
Թարսուս
Ատանա
Պէյրութ
Դամասկոս

Տրիպոլիս (Սուրիական)
Եաֆա
Աքքա
Ալեքսանդրիա
Գահիրէ եւն. եւն.

ԴԱՐՈՒՍ ՄԵԾ ԳԻՒՏԸ

ԷԼԻՔՍԻՐ ԿՈՏԻՆՕ արագապէս կը բուժէ Երիկամանց, Ողնածուծի հիւանդութիւնները, Ինֆլուէնցան, Անարիւնները, ծիւրեալները, և այլն։ կ'երիտասարդացնէ և կեանքը կ'երկարէ։ Իսկապէս վերանորոգիչ տարր մըն է. արտակարգ զօրութեամբ և աննման առատութեամբ նոր արիւն մը կուտայ. Վնասակար հիւթ մը չպարունակելով, ամեն տարիքի մէջ կրնայ գործածուիլ, առանց ոեւէ վտանգի։

Շիշը 20 Ֆրանք. ի Փարիզ, Սէն Լազար փողոց թիւ 7. վարչութեան կեդրոնատեղիէն խնդրել Տքթ. Ժիւլ Լաֆօժի տետրակը, պատկառոր Փարիզի բժշկական Համալսարանին. այդ տետրակը պիտի ղրկուի ձրիապէս և առանց ծամրու ծախքի։

Ի Կ. Պոլիս կը վաճառուի Քանզուքի Բրիտանական դեղարանը։

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՍԻՔ ԵՂԲԱՐՑ, ՏԱՐՄՇԹԱՏ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ
ԼԾԱՂԱՑՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Կը հաստատուին ջրերն և հանգոյն նիւթեր ազելու յատուկ [illegible],
Բրինձ կեղևելու գործիքներ.
Գարի փնտիկող և մաքրող աղօրիք.
Ակօսող մեքենայք
ՇՈԳԵՇԱՐԺ ՄԵՔԵՆԱՅՔ
Քլանով մը և բաղադրեալ դրութեան համեմատ յոյժ նուազ շոգի սպառելու երաշխաւորութեամբ։
Կիսաչոր մամուլք, արուեստական երկաթուղիք.
ՑՈՐԵՆԻ ՇՏԵՄԱՐԱՆՔ
ՋՐՀԱՆՔ

ՓՈՒԱՆՑՄՈՒՆՔ
Ըստ գերմանական կամ ամերիկեան դրութեան (Սիւէր).
ԱՂԻՒՍԱՐԱՆԻ ՁԵՏԵՂՄՈՒՆՔ
Աղիւսարանք կը հաստատուին
Երկանաձևե փուռ համար երկաթեղէնք
Աղիւսարանի մեքենայք
Ճնշականներէն ապրանք պարպող վերամբարձ մեքենայք
Շարժուն վերամբարձք, փոխադրիչ մեքենայք.
ՊՏՈՒՏԱԿԱՁԵՒ ԵՒ ՋՐԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ԱՆԻՒՔ
Ջրաբաշխական վերամբարձք, ջրաբաշխական շարժիչ մեքենայք.

Աշխարհի ամեն երկրաց մէջ կը ղրկուին. [illegible] ձրի, պայմաններն յոյժ գոհացուցիչ են [illegible] գիներն։

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Ժ. ՍՊՐԻՆԿՍՀԱԼՉ, Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Սելանիկ խան, 29.

ՇԻՐՔԵԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ 6

1892 ՄԱՐՏ 4 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 20

Վոսփորէն իջնող շոգենաւեր

[illegible] Պէպէք. Արնաւ. Գուրուչ. Օրթագ. Պէշիք.
12 35 Ենիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Ենիքէ. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
12 30 Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ.
12 30 Պէյգօզ Բաշչա. Չուպգ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
1 40 Պէյգօզ Բաշչա. Ենիքէ. Գանլըճ. Միրկ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնաւտ. Չէնկէլ. Պէյլէր. Օրթագ. Գզկճ. Իւսկիւտար Պէշիք. Գապաթաշ
1 40 Ենիմ. Մէզար. Պէօյք. Թարապ. Ենիքէ. Իսթէն. Միրկն. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթք. Պէշիքթաշ։
2 50 Ռ. Ա. Գավ. Մէզարպ. Պէօյ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշչա. Չուպգ. Գանլըճ Ա. Հիս. Գանտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ.
3 5 Ենիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Ենիքէ. Իսթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 30 Ենիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Ենիքէ. Իսթէնիա Միրկէօն Պօյաճք. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնաւ. Գուրչ. Օրթագ Պէշիքթաշ
4 35 Ենիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշչա. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր Գուզկ. Պէշիքթաշ
6 — Ենիմ. Մէզպ. Պէօյիւք. Թարապ. Ենիքէ. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթագ. Պէշիք.
7 — Միրկն. Ռ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվտ. Չնկլ. Պէյլէր. Օրթգ. Գզկճ. Պէշիք. Իւսկ.
7 — Ենիմ. Մէզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշչա. Ենիքէ. Միրկ. Գանլըճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնաւ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթագ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Ռ. Գավ. Ենիմ. Մէզպ. Պէյիւք. Թարպ. Ենիքէ. Միրկէօն Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Օրթագ. Պէշիկ.
8 45 Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Պէյգօզ Բաշչա. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
9 — Պէօյիւքտ. Թարպ. Ենիքէ. Իսթէնիա Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Արնավուտքէօյ Օրթաք Պէշիկ.
10 — Ենիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Ենիքէ. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթ. Պէշիք.

Կամուրջէն ելնող շոգենաւեր

2 30 Պէշիք. Օ. Թագ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկն. Ենիքէ. Թարպ. Պէօյք. Մէզարպ. Ենիմ.
3 20 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա. Չուպգ. Բաշչապահճէ Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզպ. Ենիմ.
3 35 Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Ենիքէ. Բաշչա. Պէյգ. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմ.
4 15 Պէշիկ. Օրթագ. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար. Պօյաճ. Իսթէնիա Ենիքէ. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Ենիմ.
5 15 Իւսկ. Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիքէ. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզպ. Ենիմ. Ռ. Ա. Գավագ
5 20 Իւսկ. Պէշիք. Գզկճ. Օրթագ. Պէյլէրպէյ Չէնկէլ. Արնվտ. Գանտլ. Ա. Ռ. Հիսարը Գանլըճ. Միրկէօն
6 — Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Օրթագ Արնավ. Պէպէք Ա. Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիքէ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյ. Մէզարպ.
— Պէշիք. Իւսկ. Գուզկունճ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար Պօյաճ Գանլըճա Ենիքէ. Թարպ. Պէօյիւք.
8 30 Պէշիքթաշ Օրթ. Արնվտա. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիքէ. Թարպ. Պէօյ. Մէզպ. Ենիմ.
9 20 Պէշիկ. Օրթագ. Գուրչ. Արնավ. Ռ. Հիսար Պօյաճ. Ենիքէ. Պէյգօզ. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Ենիմ.
10 15 Գապ. Պէշիք. Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլ. Գուրուչ. Արնավ. Գանտլ. Ա. Ռ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Ենիքէ. Բաշչա. Պէյգօզ
10 5 Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճա Բաշչ. Պէյգօզ Մէզ. Ռ. և Ա. Գավագ.
10 20 Պէշիքթաշ, Օրթագ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Միրկէօն Իսթէնիա Ենիքէ. Թարպ. Պէօյք Մէզարպ. Ենիմ.
11 10 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպ. Բաշչ. Պէյգ.
11 20 Պէշիքթ. Օրթագ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Ենիքէ. Թարպ. Պէօյք. Ենիմ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթագ. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք.

ԼԻՒՆԻՕՆ L'UNION

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ
Հաստատեալ ի Փարիզ, իւր կեդրոնավայրն, Վանք փողոց, 15
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1828ԻՆ

Դրամագլուխը	Ֆր. 10,000,000
Պահեստի դրամ	» 6,700,000
Գանձելի ապահովագին (Բոլ.)	» 63,770,000
1890ի հասոյթք	» 15,000,000
Հրդեհի վնասուց վճարուած	» 160,570,000

ՊՊ.
Ա. Տ'ԷՅՇԹԱԼ, [illegible] երեսփոխան, Նախկին վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, Նախագահ Ֆրանսայի Հարաւային Երկաթուղեաց ընկերութեան, ՆԱԽԱԳԱՀ
Ս. ՄԱԼԷ, Մալէ եղբարց Դրամատունէն, Նախագահ «Բարի-Լիոն-Միջերկրականէ» Երկաթուղեաց ընկերութեան, Նախագահ Օսմ. կայս. Պանքայի, ԴԵՐ-ՆԱԽԱԳԱՀ ԻՒՆԻՕՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
Թ. ՕՏԷԽՈՒ, Նախկին դրամատէր, Նախագահ Վիէյլ Մոնթանեի և Էբինաքի ածխահանքաց ընկերութեան։
Ս. ՀԻՒՐՍԷԼ, Նախագահ Մէլիւզինի Ծովային Ապահովագրական ընկերութեան։

ՊՊ.
Ս. ՋԷՅՄՍԸՆ, Հօթինկէր և Ընկ. դրամատեարց տունէն։
Ֆ. ՄԻՇՕ, Նախկին Նախագահ Սէնի Առեւտրական Դատարանին, վարիչ Ֆրանսական Պանքայի, վարիչ Ֆրանսայի Հիւսիսային երկաթուղւոյն։
Հ. ՄԻՐԱՊՕ, Միրապօ Բաքար, Բիւրարի և Ընկ. դրամատեարց տունէն։
Ա. ԹԻՒՐՆԷՅՍԸՆ, Լիոնի երկաթուղեաց ընկերութեան վարիչ։
Ա. ՎԷՐՆ, Վէրն և Ընկ. դրամատեարց տունէն, վարիչ Ֆրանսական պանքայի, տեսուչ Ֆրանսայի Հիւսիսային երկաթուղեաց ընկերութեան, վարիչ Օսմ. պանքային։

ՀՐԴԵՀԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ) Պ. Պ. ՇԱՐԼԸ ՌՕՊԷՐ. Նախկին պետական խորհրդական, ՏՆՕՐԷՆ
Պառօն Ժ. ՍԸՌԻՋ, Նախկին Ելմտական քննիչ, ԴԵՐ-ՏՆՕՐԷՆ

ԿԵՆԱՑ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ) Պ. Պ. ԱԼՊԻՐ ՖՈՌ, Տնօրէն
ԷՕԺԷՆ ԼԸ ՍԷՆ, Դեր-Տնօրէն

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1829ԻՆ

Դրամագլուխը	Ֆր. 10,000,000
Պահեստի դրամ	» 93,8
Կենաց համար վճարուած	» 59,000,000
Ապահովագրեալ գումարը	» 243,580,000

Ընկերութեան դրամատեարք ի Կ. Պոլիս. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէնն Կ. Պոլսոյ, **ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ**, Ղալաթիա, Մահմուտիէ փողոց, Քամոնտօ Պանքայի դիմաց, Երամեան խան, Թիւ 2